КОМУ ВИГІДНИЙ ПОДАТКОВИЙ КОДЕКС

ЧОМУ ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ЗАРПЛАТ СПРОВОКУЄ БЕЗРОБІТТЯ

ПАР: КРАЇНА ПАРАДОКСІВ

Тиждень

український www.ut.net.ua

ФРАНСУАЗА ТОМ ПРО ПУТІНСЬКУ ВЕРТИКАЛЬ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

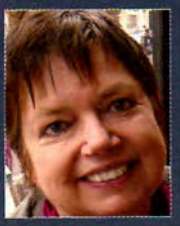

№ 24 (137), 18–24 ЧЕРВНЯ 2010 р.

БІЛЬШЕ ТРЬОХ НЕ ЗБИРАТИСЬ

Влада хоче узаконити заборону акцій протесту, взявши за взірець російську модель утисків незгодних

ISSN 1996-1561

Розмови зросли удвічі

Акція «Удвічі більше безкоштовного спілкування»

Отримайте вдвічі більше хвилин у корпорації та мережі МТС за умови витрат у розмірі двох абонплат на місяць

Акція діє з 15.03.2010 по 31.08.2010

www.mts.com.ua

ПрАТ «МТС УКРАЇНА», м. Київ, вул. Лейпцизька, 15

МТС

Фото тижня
Гарячий футбол
4

Переоблік
Чиї інтереси враховує влада в питаннях перерозподілу власності

6

Вікторія Сюмар
про загрози для проекту силової держави Януковича

10

ВПРИТУЛ

Ярослав Пешек
про маніпуляції свободою слова
11

Демарш згодних
До чого може призвести намагання влади заборонити акції протесту
12

Крісла хитаються
Хто з урядовців найближчим часом може позбутися своїх посад і чому
16

З кожного за потребами
Які наслідки матимуть дії влади, спрямовані на виведення зарплат із тіні

18

Траєкторія «зближення»
Кому вигідне можливе об'єднання авіапромів України та РФ

22

Україну об'єднає правда
Французький історик і політолог Франсуаза Том про можливість путінської вертикалі влади в Україні та стратегічну мету Росії в Західній Європі

26

Ліцензія на вбивство
Леонідас Донскіс, депутат Європарламенту з Литви, про ЄС, Росію та Україну
30

Гайдамаки з Уссурійщини
Що підштовхує населення Росії вийти на шлях екстремізму
32

ПАРадокси
Які проблеми не покоять найуспішнішу країну Африки, володарку мундіалю-2010
34

Бита карта
Чому громадяни Словаччини не підтримали на парламентських виборах провладні партії

38

А візи й нині там
Що має зробити Україна для запровадження безвізового режиму з ЄС

40

Шанс від Євросоюзу
У межах Східного партнерства для України передбачена найефективніша інвестиція – в освіту

44

МИ

Забуті
Турботлива влада виділяє на кожну сироту в десятки разів менше, ніж на депутата Верховної Ради
46

Вадим Скуратівський
про закінчення поетичної школи українського кіно
48

Умиваючи руки
Політика ігнорування Заходом неросійських народів імперії сприяла становленню та зміцненню більшовицького тоталітаризму
50

НАВІГАТОР

Солодка мить масліту
Літературний конкурс «Коронація слова» оголосив своїх цьогорічних переможців

Відгуки/анонси
Вистави, фільми, виставки, книжки, записи
54

Виробник щастя
«Хрещений батько» американського кіноавангарду Йонас Мекас про мистецтво, цензуру, пропаганду й власну політику
58

60

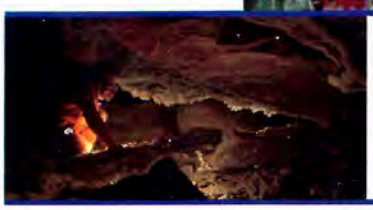

Лабіринти без мінотаврів
Тиждень пройшовся складними і розгалуженими печерами Поділля
62

Кілька слів
від журналістів *Тижня*
66

Обкладинка

Колаж: Андрій Єрмоленко

Тиждень

№24 (137) 18–24.06.2010 р.
Засновник ЕСЕМ Медіа ГмбХ
Видавець ТОВ «Український Тиждень»
Головний редактор Сергій Литвиненко
Заступник головного редактора Наталія Васютин
Оглядач Юрій Макаров
Генеральний директор Микола Шейко
Фінансовий директор Андрій Решетник
Директор зі збуту Олександр Грищенко
Голова редакційної ради Роман Цуприк
Видається з 2.11.2007 р.
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.
Адреса для листування 03067, Київ, а/с №2
Адреса редакції та видавця 03067, Київ, Машинобудівна, 37
E-mail: office@ut.net.ua.
Телефон (044) 351 1300
Друк ТОВ «НОВИЙ ДРУК», Київ, вул. Магнітогорська, 1
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №1447 від 28.07.2003 р.
№ зам. 104854. **Наклад** 31 100
Номер підписано до друку 16.06.2010 р.
Виходить щоп'ятниці. Розповсюджується в роздрібній торгівлі та за передплатою.
Ціна договірна. Передплатний індекс 99319

© Український тиждень. Редакція залишає за собою право на літредагування надісланих матеріалів без узгодження з автором. Рукописи не повертаються й не рецензуються. Редакція може не поділяти думку авторів. За зміст рекламних матеріалів та листів, надісланих читачами, редакція відповідальності не несе

Матеріали, позначені літерою «Р», під рубрикою «Трибуна» та на сірому тлі, публікуються на комерційній основі

Гарячий футбол

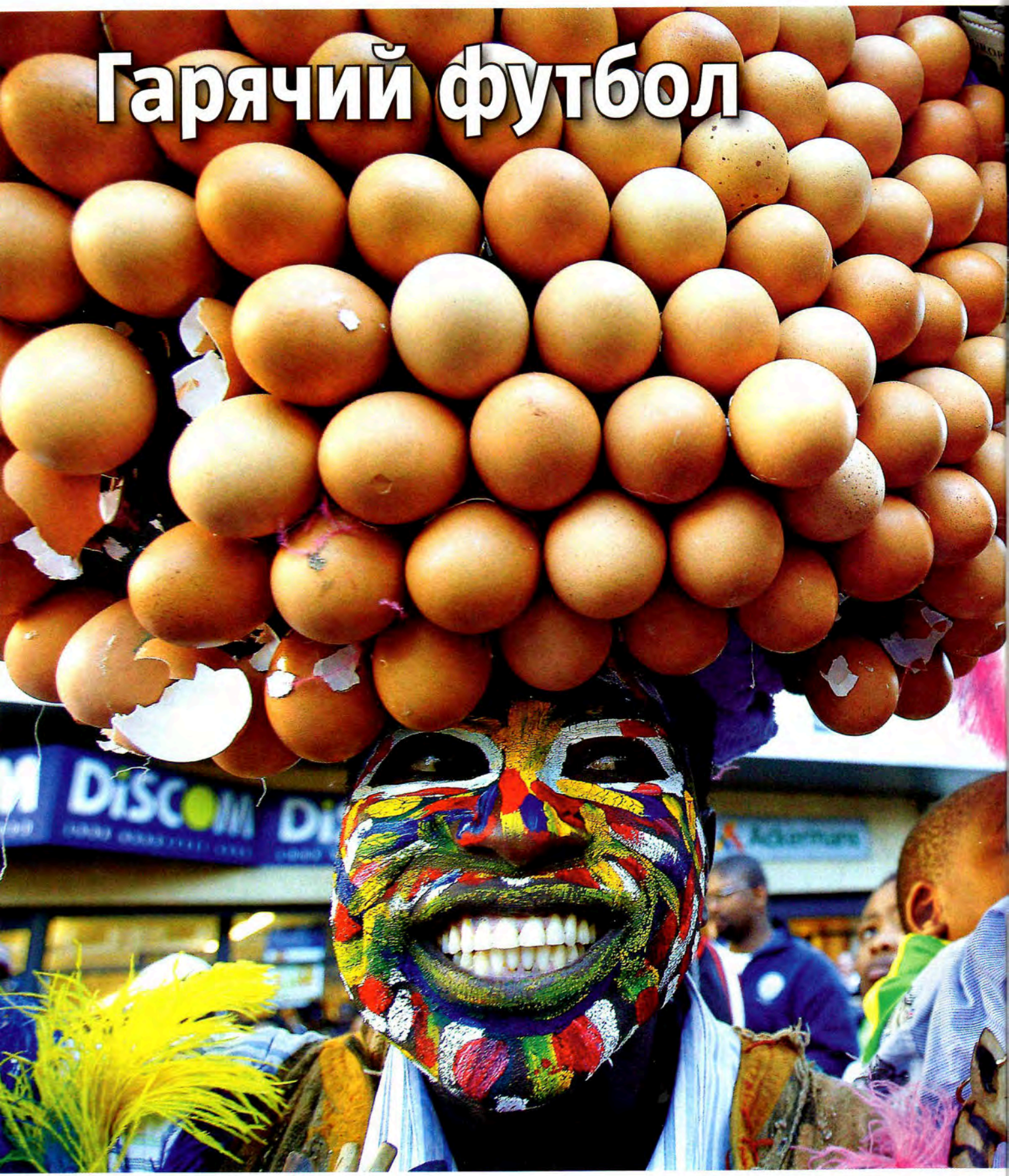

Чемпіонат світу з футболу, що триває зараз у Південно-Африканській Республіці, має дві біди: злочинність і вувузели. Перша добре відома й українцям, але гарячі південноафриканські хлопці дадуть фору навіть зірвиголовам із Троєщини.

У ПАР, чи не найбагатшій країні континенту, більшість населення живе у злиднях, тому крадіжки і грабіж тут не рідкість. Жертвами місцевого криміналу стали навіть футбольні команди і чимало журналістів, котрі прибули висвітлювати чемпіонат. Зокрема, футболістів грецької збірної обікрали в готелі. Розбійний напад скоєно на знімальну групу російського «Першого каналу» – їхнього гіда кілька разів вдарили ножем. Китайських журналістів пограбували в автомобілі, коли вони зупинилися на червоне світло. Корейський телевізійник поплатився життям – заради гаманця його задушили в громадському туалеті.

Інша пошесть – вувузели – відчувається, навіть якщо спостерігати за ЧС на протилежному кінці світу. Ледь не кожен місцевий вболівальник приходить на стадіон із дудкою метрової довжини, що видає звук потужністю 110 децибел, схожий одночасно на гудіння гігантського рою бджіл і шум бензопили. Незвичний для немісцевих футболістів галас заважає тренуватися, вувузели заглушують коментаторів матчів – телеглядачам важко щось розібрати. «Мені ці вувузели вже ночами сняться», – пишуть на футбольних форумах європейські вболівальники. Телекомпанії, що транслюють світову першість, збираються встановити спеціальне обладнання, щоб відфільтровувати в ефірі звуки «пекельних дудок». Принаймні про такі наміри заявила британська BBC.

Фото: REUTERS

10 червня

У Дніпродзержинську розстріляли керівника ВАТ «Дніпродзержинський річковий порт» 47-річного Олександра Спектора

11 червня

Донецький суд залишив Олексію Бересту, який встановив прапор над Рейхстагом, **звання «Герой України»**

12 червня

У Киргизії оголошено часткову мобілізацію. Тимчасовий уряд країни просить Росію ввести миротворчі війська

Переоблік

У питаннях перерозподілу власності нова влада враховує інтереси як російських, так і обраних українських олігархів

Автор: **Іван Нелюбенко**

Аукціон із продажу Луганськтепловозу (перша приватизаційна спроба нової влади), який 15 червня відвідав кореспондент ***Тижня***, виявився відвертим фарсом. Із першого погляду стало зрозуміло, що торгів не буде. До участі в аукціоні було допущено лише дві компанії – російський Брянський машинобудівний завод (входить до складу Трансмашхолдингу) та Сумське НПО ім. Фрунзе (контролює російський бізнесмен Костянтин Григоришин), яке 2009 року виконувало роль статиста під час приватизації Одеського припортового заводу. Ще одного потенційного учасника – кіпрський офшор «Мантара холдинг» (пов'язують зі співвласником групи «Приват» Ігорем Коломойським) – Фонд держмайна України зняв із дистанції ще до початку конкурсу. Офіційне пояснення – фірма не надала всіх необхідних документів.

Аукціон пройшов миттєво. Ліцитатор проголосив стартову ціну Луганськтепловозу – 400 млн грн за 76% акцій, представники ТМХ запропонували на 10 млн більше й... отримали підприємство у свою власність. За кілька хвилин Олександр Рябченко, голова ФДМУ, зробив гарну міну при відверто поганій грі – повідомив ЗМІ, що результатами конкурсу не задоволений, але, мовляв, нічого не вдієш, якщо учасники не торгуються. «На нормальному аукціоні ціна мала піднятися щонайменше до 500 млн грн», – припустив чиновник. За його словами, якби стартова ціна підприємства була визначена на рівні 500 млн, то ТМХ не погодився би брати участі в аукціоні.

Тиждень в історії

17 червня 1917 року

У Києві відкрився II Всеукраїнський військовий з'їзд, під час якого було **проголошено автономію України**

18 червня 860 року

Флот київських князів Аскольда і Діра напав на Константинополь

19 червня 1885 року

Із Франції до Нью-Йорка доставлено подарунок – Статую свободи, що стала символом Америки

13 червня

Український фільм «Щастя моє» **одержав головний приз фестивалю «Кінотавр»**

14 червня

Негода на Львівщині призвела до пожеж, зупинки транспорту та загибелі 19-річного парубка

15 червня

На 75-му році **пішов із життя кінорежисер Юрій Іллєнко,** автор фільмів «Білий птах з чорною ознакою», «Молитва за гетьмана Мазепу» та інших

16 червня

Заарештовано віце-мера Одеси Вахтанга Убірію за погрози журналістові та стрілянину

Незалежні інвестиційні аналітики оцінюють 76% акцій Луганськтепловозу (найбільшого підприємства країни, що спеціалізується на випуску магістральних вантажних тепловозів і електровозів, електропоїздів постійного і змінного струму, дизель-поїздів, а також основних комплектуючих для всіх видів локомотивів) у 700-800 млн грн. Але іронія ситуації не лише в тому, що росіяни вдруге придбали актив зі знижкою. Нагадаємо, що в листопаді 2007-го ТМХ заплатив за підприємство 292 млн грн, Верховний Суд України визнав, що аукціон був проведений із порушеннями, а через 2 роки акції повернули на баланс держави. Зараз ТМХ у судовому порядку вимагає повернути раніше сплачені 292 млн грн у доларовому еквіваленті за курсом 2007 року. Якщо цей позов буде задоволений (а це – майже напевно), то живі гроші за Луганськтепловоз до держбюджету взагалі не надійдуть. Таким чином, аукціон із продажу цього підприємства – це лише перша дія не дуже вдало розіграної театральної вистави, розв'язка – повернення активу попереднім власниками за безцінь.

15 червня відбулася кульмінація ще одного спектаклю – Метінвест Ріната Ахметова та ММК ім. Ілліча Володимира Бойка офіційно підтвердили наміри про об'єднання. Цьому рішенню передувала рейдерська атака на Маріупольський меткомбінат наприкінці травня – група невідомих інвесторів спробувала довести, що 2009 року придбала підприємство. А Володимир Бойко стверджував, що ніхто нікому нічого не продавав, а гроші (які, до речі, надійшли через російський державний банк Внешэкономбанк) були повернуті. Докладніше про цю історію – **див. *Тиждень* №22/2010 р.** Зараз тільки констатуємо, що об'єднання ММК ім. Ілліча та Метінвесту, якого кілька років поспіль добивався Рінат Ахметов, дуже схоже на компенсацію основному спонсору Партії регіонів за інший актив – Запоріжсталь, який у нього вислизнув із рук і перейшов у власність іншої групи невідомих російських інвесторів (її інтереси представляв також ВТБ). Достеменно відомо, що непростому для Володимира Бойка рішенню про об'єднання з донецькими «друзями» передувала зустріч із президентом Віктором Януковичем. Таким чином, у питаннях перерозподілу власності нова влада, враховуючи інтереси чужих (росіян), не забуває й про своїх («із вузького кола»). Про подальші приватизаційні плани уряду – в найближчому числі ***Тижня***.

Ліквідація НАК?

Міністр ПЕК України Юрій Бойко запропонував компроміс для виконання судового рішення щодо повернення 12,1 млрд м³ газу швейцарській компанії RosUkrEnergo. У 2009 році НАК «Нафтогаз України» вилучила в RUE 11 млрд м³ блакитного палива у рахунок реалізації прав на вимогу стягнення заборгованості з RUE в розмірі $1,7 млрд (право вимоги НАК купила в Газпрому). Цей газ плюс 1,1 млрд м³ неустойки Нафтогаз зобов'язаний повернути трейдеру за рішенням Стокгольмського арбітражу. Юрій Бойко запропонував інший варіант – сплатити RUE $1,1 млрд на додачу до $1,7 млрд, які Газпром уже отримав у 2009-му (російський монополіст є власником 50% RosUkrEnergo, ще 50% газового посередника належать Дмитрові Фірташу та Іванові Фурсіну). Інтереси приватних акціонерів RosUkrEnergo планують задовольнити за рахунок Нафтогазу. Контрольним ударом по ліквідності НАК може стати ще одне урядове рішення – гасити борги компаній-експортерів перед Нафтогазом ПДВ-облігаціями. На думку експертів, ці рішення остаточно знекровлять НАК і пришвидшать процес поглинання компанії російським Газпромом.

Заміна для Черновецького

Соратники Януковича поглиблюють підкоп під мера столиці Леоніда Черновецького – міністра з питань житлово-комунального господарства Олександра Попова (на фото праворуч) призначили першим заступником голови Київської міськдержадміністрації. За словами мера, це означає, що «ніякого розподілу повноважень київського міського голови і голови Київської держадміністрації не буде». Натомість Партія регіонів, вочевидь, сподівається, що Попов до виборів міського голови Києва і Київради 2012 року підвищить і рейтинг ПР у столиці загалом, і власний зокрема. З молодого й успішного в минулому мера Комсомольська, напевне, ліпитимуть кандидата від партії влади в мери столиці.

ФОТО: УКРІНФОРМ, УНІАН

20 червня 1840 року

Семюел Морзе отримав патент на телеграф

21 червня 1890 року

Народився Петро Франко, український педагог і письменник, командир авіазагону УГА, син Івана Франка

22 червня 1942 року

У Києві відбувся «матч смерті» між київським «Динамо» та збірною німецької люфтваффе

23 червня 1990 року

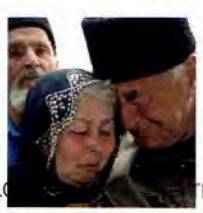

Почалося повернення кримських татар на батьківщину в Крим із депортації до Середньої Азії

7,93 млрд грн збитків

завдало державі колишнє керівництво Держрезерву, вважають у ГоловКРУ. Прокуратура за цим фактом порушила десять кримінальних справ

$4 млрд кредиту

надав Україні російський Внєшторгбанк на півроку. Ці гроші буде спрямовано на покриття дефіциту бюджету і будівництво атомних реакторів

$6 млн втратили

українські авіаперевізники внаслідок повернення квитків у квітні, коли ісландський вулкан Ейяф'ятлайокудль закрив небо Європи

5 ОБЛИЧ

ІГОР ДІДЕНКО
під слідством

Екс-заступник голови Нафтогазу Ігор Діденко став підозрюваним у справі про завдання збитків державі внаслідок конфлікту НАК із RosUkrEnergo.

ПАВЛО ЛАЗАРЕНКО
скоро звільниться

Екс-прем'єрові України влада США скоротила на сім місяців термін ув'язнення. Він вийде на волю в січні 2012 року і може встигнути на чергові парламентські вибори на батьківщині.

СУДДЯ ЗВАРИЧ
надгриз справу

Колишній суддя-колядник зі Львова вирвав і понадгризав 600 сторінок зі своєї кримінальної справи. Раніше Зварич кілька тижнів голодував на знак протесту проти свого арешту.

САНДЕЙ АДЕЛАДЖА
ризикує майном

На все майно пастора «Посольства Божого» накладено арешт. На такий крок влада пішла, щоб забезпечити претензії жертв фінансової піраміди «Кінгс Кепітал», яку протегував пастор.

МИКОЛА АЗАРОВ
розщедрився

Прем'єр обіцяє: «Незабаром з'являться пенсіонери, для яких пенсія 5 тис. грн буде не фантазією... Може бути й 10 тис». У разі інфляції такі суми цілком ймовірні.

АВАРІЯ

Землетрус по-криворіжському

Внаслідок підземного вибуху утворилося провалля площею 16 га

Потужний вибух прогримів рано-вранці 13 червня у Кривому Розі на родовищі імені Леніна. Унаслідок НП виникло провалля площею 16 га та завглибшки 10–80 м. Половина села Горького, в якому мешкає понад 2,7 тис. людей, потрапила в зону обвалу, під землю пішли кілька будівель, пожежна частина, автостоянка та чотири автомобілі, в одному з яких був водій, котрий загинув. Пошкоджено електро-, водо- та газопостачання. Причиною обвалу стали планові підривні роботи на шахті з видобутку залізної руди імені Орджонікідзе ВАТ «Центральний гірничозбагачувальний комбінат», що належить компанії «Метінвест» Ріната Ахметова. У Дніпропетровській облдержадміністрації запевняють, що вибух проводили відповідно до правил. Утім, прокуратура Терновського району Кривого Рогу порушила кримінальну справу за фактом недотримання правил безпеки під час виконання вибухових робіт, що призвело до загибелі людини.

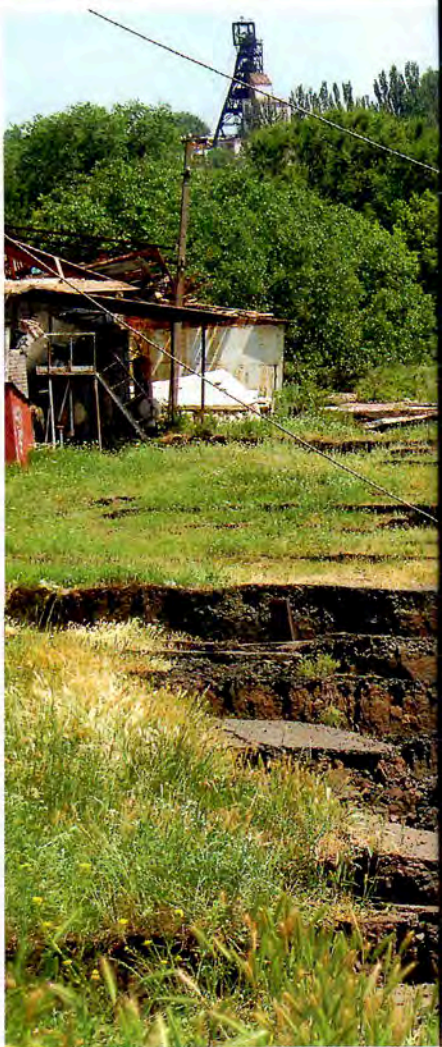

ПРОГНОЗ

Агропрорив

ООН пророкує Україні стрімкий розвиток сільського господарства впродовж десятиріччя

Україна ввійшла до п'ятірки держав, яким міжнародні експерти прогнозують стрімке зростання темпів розвитку аграрного сектору протягом найближчих десяти років. Згідно з доповіддю ООН і Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) сільське господарство Бразилії, України, Росії, Індії та Китаю зростатиме втричі швидше, ніж у країнах із розвиненою економікою. Причини – швидкі темпи урбанізації та збільшення доходів населення. Тож м'ясні й молочні продукти харчування, які раніше міг дозволити собі не кожен, матимуть усе більший попит. Очікується, що протягом найближчого десятиліття продуктивність сільського господарства всіх країн світу підвищиться на 22%.

37 трлн м³

можуть сягати запаси сланцевого газу в Україні, вважають у Національній агенції з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів

$865 тис.

виклав анонім із Києва на аукціоні Christie's за картину «Оголена, що лежить» Зінаїди Сєребрякової. ЗМІ пишуть, що картина – подарунок якомусь українському високопосадовцю

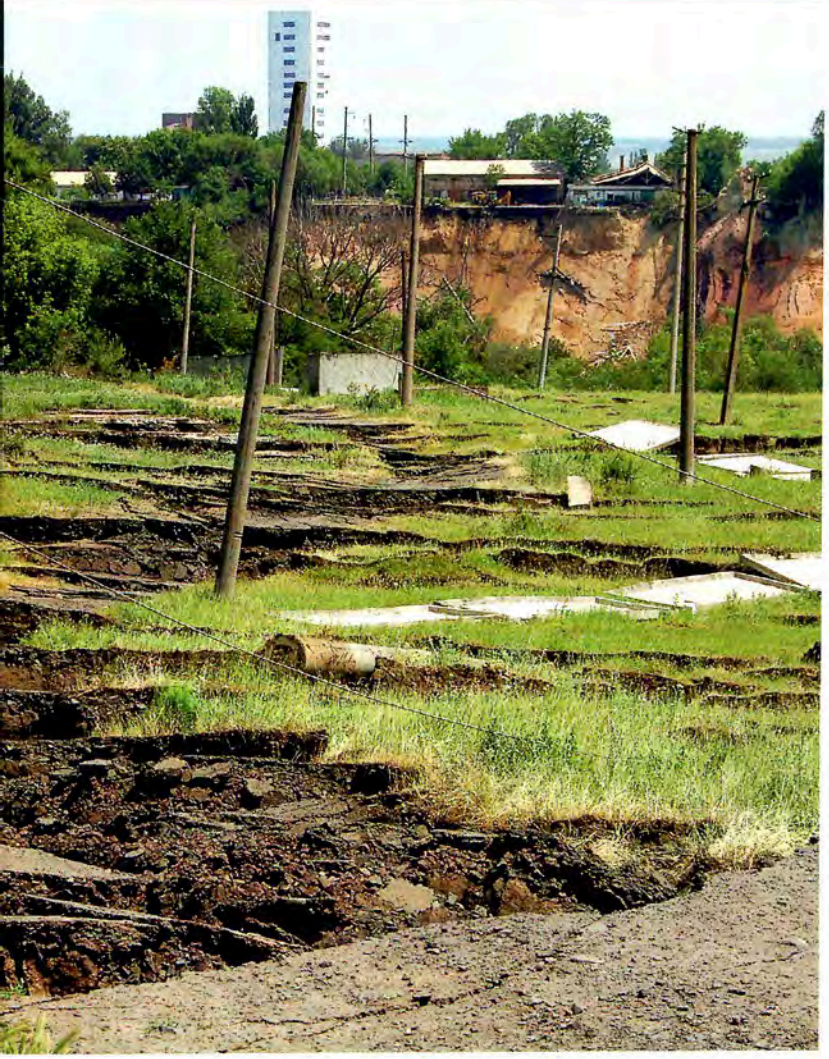

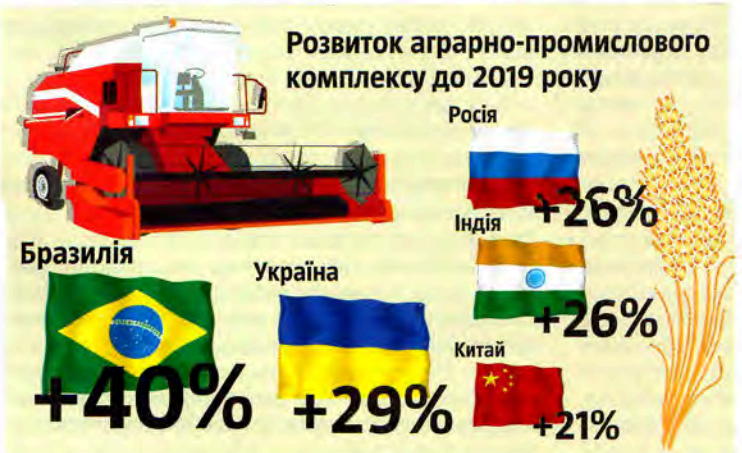

КОРОТКО

Повернення до «стукачєства»

Правозахисники застерігають: влада намагається повернути радянську практику доносів. Скерований до всіх столичних закладів освіти наказ «Про призначення відповідальних за надання інформації» зобов'язує педагогів оперативно інформувати про будь-які громадські заходи. Тим часом одеська міська влада заборонила проведення акції протесту проти ухвалення Закону «Про порядок організації і проведення мирних заходів», посилаючись... на указ президії Верховної Ради УРСР від 1988 року «Про порядок організації та проведення зборів, мітингів, вуличних акцій і демонстрацій у СРСР».

Чиновники торгували дітьми

Посадовців однієї з райдержадміністрацій Одещини разом із лікарями Одеської обласної клінічної лікарні заарештували за торгівлю немовлятами. Їх підозрюють у незаконному позбавленні малозабезпечених матерів впродовж 2008–2010 років батьківських прав та продажу їхніх малюків по $3–10 тис. Наразі виявлено, що в лікарнях зникли та передані третій стороні четверо немовлят, доля 17 ще невідома.

Сміттєва війна

Пострілами супроводжується переділ ринку вивезення сміття в Одесі. Директор ТОВ «Союз» Ігор Марков, який очолює україно фобську партію «Родіна», в супроводі численної охорони і журналістів власної телекомпанії захопив полігон твердих побутових відходів «Дальницькі кар'єри». Погрожуючи розправою, родінці вигнали зі звалища працівників Одеського комунального підприємства «Одескомунтранс». Прибувши на полігон, віце-мер Одеси Вахтанг Убірія обматюкав присутніх журналістів і влаштував стрілянину.

Різня в Киргизстані

Щонайменше 187 осіб загинули і майже 2 тис. отримали поранення під час зіткнень між киргизами та узбеками на Півдні Киргизстану. США заявили, що готові відправити в зону конфлікту своїх військових, але за умови співпраці з іншими країнами. Росія, однак, попередньо заявляла, що не планує військового втручання.

Янукович розіслав послів

Нова влада нарешті визначилася з очільниками низки диппредставництв за кордоном. Зокрема, вже відоме ім'я нового українського посла в Росії. Ним стане Володимир Єльченко, нинішній голова постійного представництва України при міжнародних організаціях у Відні. Послом у США призначено Олександра Моцика, який до цього очолював амбасаду в Польщі. Тим часом у Мінську Роман Безсмертний уже вручив вірчі грамоти президентові Білорусі Аляксандрові Лукашенку.

ФОТО: УНІАН, ОЛЕКСАНДР ЧЕКМЕНЬОВ, УКРІНФОРМ
ІНФОГРАФІКА: ПАВЛО НІЦ

Слабкість у силі

Проект силової держави з побиттям журналістів та розгоном мітингів приречений на поразку

Автор:
Вікторія Сюмар, директор Інституту масової інформації

Я розумію, чому нинішня українська влада так захоплюється Росією. Історія путінської Росії – це історія успішної та сильної влади як приклад для Віктора Януковича і його команди. Концептуально Україна Януковича – це країна так званого порядку та сильного лідера, цілковито за російськими аналогіями. Цей концепт передбачає декілька моментів. По-перше, це жорстка вертикаль влади з чіткою ієрархією в стилі «цар та його лакеї». По-друге, образ сильного лідера, якого ніхто не сміє критикувати та висміювати. По-третє, посилення ролі силових структур.

Саме це сьогодні намагаються зробити реальністю в Україні. Вертикаль влади сформована не за конституційним принципом формування уряду парламентом, а фактично «царем» згори. Формально незалежний від президента прем'єр щотижня на килимі в Януковича звітує про ситуацію в країні. Всі місцеві еліти чітко усвідомили господаря й навіть у Львові заговорили російською з представниками нової владної команди.

Критикувати та висміювати стало значно складніше. Практично всі головні телеканали країни говорять про владу як про покійника – або добре, або ніяк. Свобода слова стала свободою позитивного слова про владу, поступово втрачаючи присутність гостроти й політичного полемізму. А от силові структури почуваються значно комфортніше. Президент публічно захищає міліцію від нападок опозиції. В той час як міліція дозволяє собі жорстоко розганяти акції протесту, різати дерева в парку Харкова, на яких сидять люди, силою відтісняти опозиціонерів і заводити на їх місце мітингувальників від партії влади. Або ж стежити за керівниками опозиційного каналу ТВі, який виступив із заявою про конфлікт інтересів у керманича Служби безпеки України. Й, нарешті, охорона президента б'є журналіста з телекамерою, як це сталося з Сергієм Андрушком із СТБ **(на фото)**.

ФОТО: ІМК

Це все – не нове, й це все вже було. Головне питання – чи можна це втілити в Україні, чи працюють тут «російські рецепти»? Колись так само про нелегальне стеження заявляв Георгій Гонгадзе перед тим, як його вбили. Але врешті це закінчилося багатотисячними акціями протесту та призвело до Помаранчевої революції. Тут варто нагадати, що Леонід Кучма, який пробував на початку своєї другої президентської каденції «закрутити гайки» в країні та побудувати силову державу, пізніше презентував свою книжку під назвою «Україна не Росія».

Схоже, Віктор Янукович так і не зрозумів цієї простої й водночас дуже точної тези свого попередника. Нині владна команда, так захоплена концептом «силової держави», з подивом для себе отримує постійний громадський спротив. Спротив проти своїх намірів керувати інформаційним простором країни у вигляді руху «Стоп цензурі», спротив від багатьох громадських організацій щодо законопроекту про право на зібрання, спротив від молоді як реакція на політику міністра освіти Табачника. Й це лише початок.

Спроби «рулити» в силовий спосіб уже зараз створюють багато незручностей для влади. Вікторові Януковичу та Миколі Азарову постійно доводиться слухати від високих європейських та американських чиновників про проблеми зі свободою слова та свободою зібрань. Вони вже починають розуміти, що їхніх палких запевнень щодо відданості високим демократичним ідеалам недостатньо. На Заході чекають конкретики. Інакше – Україні буде дуже складно продовжити співпрацю з МВФ, від кредитів якого залежить, наскільки швидко країна може виборсатися з економічної кризи. Без цього не буде інвестицій. Адже ніхто не привезе свої гроші в країну, де непрозора система власності, корумповані суди та відсутня свобода слова. Як без цього можна захистити капіталовкладення?

Незручностей вистачає й усередині країни. Хоча б тому, що доводиться вибачатися перед побитим журналістом, або публічно пояснювати причини знищення парку, або відкладати розгляд законопроекту про мирні зібрання задля його публічного обговорення. Суспільство чує багато гарних слів, але спостерігає за постійними скандалами та відсутністю реального обіцяного результату, отого самого «покращення життя вже сьогодні» та розбудови «України для людей». І зараз влада лише приходить до розуміння: для того, аби бути успішною, в Україні треба не застосовувати силу, а шукати консенсус. Хоча б тому, що Україна – не Росія, й усі відповідні поради, концепти та стратегії російських політтехнологів тут приречені на невдачу.

Якщо ж це розуміння не стане усвідомленим – буде дежа вю, й країна втратить черговий шанс для розвитку. Атмосфера несвободи здатна призвести хіба до одного – економічної стагнації та подальшого відтоку пасіонарних і креативних особистостей за кордон. До загострення тих проблем, які сьогодні є в розділеній на дві частини країні. До назрівання невдоволення, яке рано чи пізно виливається в соціальний вибух.

Боксерська груша

У програмі Савіка Шустера «Свобода слова» «боксерською грушею» став сам голова СБУ Валерій Хорошковський. Перевірений сценарій цього разу мав успіх. Глядач зацікавлено спостерігав, як журналісти й політики намагаються влучити в усміхненого «непереможного» Хорошковського. Коли здалося, мовляв, «боксерська груша» публічно зізналася, що поєднання державних функцій голови СБУ і члена Вищої ради юстиції з позицією власника телевізійних каналів – це зіткнення інтересів, Хорошковський, не почервонівши, заявив, що йдеться лише про віртуальну можливість зіткнення інтересів, а насправді зіткнення інтересів треба було б довести документами.

Якщо хтось у цей час і розважався, то не я. Не критикую пана Шустера. Зрештою, кожен заробляє, як уміє. Мені перш за все шкода тих телеглядачів, які думають, що саме так виглядає свобода слова в демократичній країні. Як і багато інших речей в Україні, програма Шустера – фальшива. Наприклад, масло в магазині виглядає, як масло, але в дійсності це його замінник, який практично не містить коров'ячого молока. Молочні концерни заробляють на цьому мільйони. Таким же обманом є й п'ятничні програми пана Кисельова і пана Шустера. Виглядає як свобода слова і велика політика, але насправді це маразм і рекламна акція для політиків із метою загребти мільйони. Політичній ситуації в Україні це не тільки не допоможе, а навпаки, ще більше нашкодить...

ПРОГРАМИ ШУСТЕРА І КИСЕЛЬОВА ВИГЛЯДАЮТЬ ЯК СВОБОДА СЛОВА І ВЕЛИКА ПОЛІТИКА, АЛЕ НАСПРАВДІ ЦЕ РЕКЛАМНА АКЦІЯ ДЛЯ ПОЛІТИКІВ ІЗ МЕТОЮ ЗАГРЕБТИ МІЛЬЙОНИ

Коли Хорошковському в студії Шустера було вже зовсім важко, Савік загострив увагу глядачів, що присутність голови СБУ річ знаменна, позаяк попередній керівник спецслужби обходив телебачення стороною. Сам того не підозрюючи, ведучий торкнувся дуже серйозної проблеми. Шановні читачі, телевізійні глядачі й загалом усі жителі України. В демократичних і цивілізованих країнах чиновники – працівники державних структур, призначені на свої посади президентом чи прем'єр-міністром, не ведуть політичної діяльності, яка включає в себе зокрема й виступ по телевізору, друкування статей у журналах, газетах. І вже тим більше в демократичних країнах не виступає по телебаченню начальник спецслужби, глава центробанку, керівник податкової, працівник секретаріату президента... Ці люди не політики, і за виконану роботу вони повинні звітувати перед своїми безпосередніми шефами.

Не дивуюся Хорошковському, який робив вигляд, що різка критика його не стосується. Адже він має рацію. Він себе в державні крісла не садив, його призначив президент Віктор Янукович. Видиме зіткнення інтересів, яке є незаконним та ще й антиморальним – справа рук президента. Тому справжня програма «Свобода слова» повинна питати з президента. Чому так зробив і як буде цю проблему вирішувати? Або його думку знову озвучить пані Герман. Це буде дуже привабливо, й люди знову побіжать до телевізорів ...

Відстежую політичну ситуацію в Україні багато років, і останнім часом найбільше турбує мене, як політики, журналісти й політологи змінюють зміст слів. Мова йде не лише про демагогію та популізм. Наприклад, будували трасу Київ – Одеса як український автобан, сьогодні ж бачимо, що автобаном цю дорогу можна назвати умовно, коли говоримо про вартість одного кілометра, тобто витрати, як на автобан, а в реальності... Реформатори ЖКГ говорять про приватизовані квартири, але всі знаємо, що це не справжня приватизація. Власником будинку залишився ЖЕК, «власники» квартир не мають жодних прав і обов'язків у «своєму» будинку.

Це ж стосується й телевізійних програм – вони можуть бути корисними, коли будуть правдиві та нефальшиві. Свобода слова – це не тільки можливість говорити те, що хочеш, свобода слова – це насамперед здатність суспільства контролювати діяльність політиків, яких вибираємо і котрим платимо у вигляді податків. Обидві телевізійні програми вже давно виконують чиєсь стратегічне завдання: «і вовки ситі, й вівці цілі». Настав час позбутися фальшивих політиків і фальшивих телевізійних програм. Лише так можна привести українське суспільство до справжньої демократії. І без боксерської груші.

Автор: Ярослав Пешек, чеський публіцист

Демарш згодних

Влада хоче узаконити заборону акцій протесту

Автор: **Аліна Пастухова**

фото: **Reuters, AP**

Коли чергова акція опозиції в Росії закінчувалася побиттям та арештами демонстрантів, українці дивилися на сусідів зі співчуттям і впевненістю, що в Україні це неможливо. Однак російський стиль спілкування влади з протестантами і в нас може стати реальністю.

ПРАВА – «ПО БАРАБАНУ»

«Демократія – це свобода права, і я маю право нормально жити. Будь-яка протестна акція не повинна порушувати нормальне життя інших людей. Якщо я прийду до вас у спальню з барабаном і почну барабанити проти того, що птахи сідають на мій балкон, – це нормально? Тому міліція вживатиме заходів з охорони прав усіх людей. Працівників міліції на таких заходах буде рівно

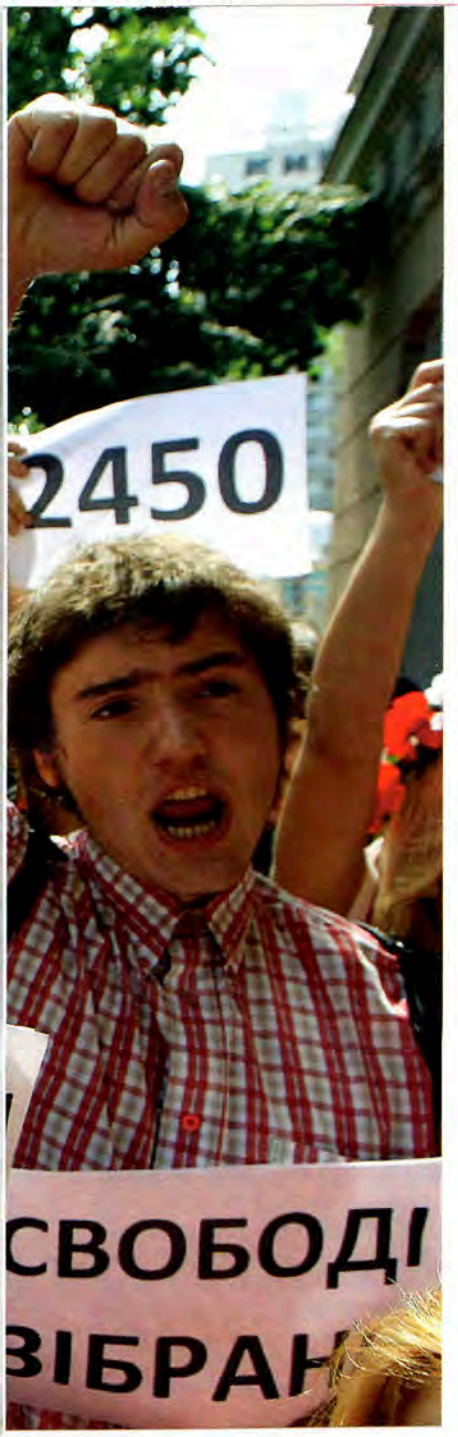

стільки, скільки потрібно для забезпечення охорони громадського порядку», – так недавно пояснив журналістам позицію влади щодо опозиційних мітингів український міністр внутрішніх справ Анатолій Могильов. За два тижні до цієї заяви практично ті самі слова прозвучали й на зустрічі прем'єр-міністра Росії Владіміра Путіна з російською інтелігенцією. «Крім цих людей, які виходять на марш згодних чи незгодних, є й інші, про права яких ми не маємо забувати... Ви хочете провести його там, де люди в п'ятницю планують поїхати на дачу, наприклад. Або в неділю ввечері повернутися з дачі», – такою була відповідь російського прем'єра рок-музикантові Юрію Шевчукові, який спробував поговорити з можновладцем про принципи демократії. Наступного дня російські Марші незгодних завершилися затриманням 135 учасників у Москві й 60 в Санкт-Петербурзі.

Українська міліція вже продемонструвала опозиціонерам, що таке громадський порядок по-путінськи. Приміром, 3 червня вона заблокувала мітинг партії «За Україну», який опозиціонери планували провести біля палацу «Україна» під час виголошення президентом Віктором Януковичем звернення до народу. Наступного дня історія повторилася: невелика група опозиціонерів збиралася провести акцію протесту біля Українського дому, де президент мав давати прес-конференцію. До місця призначення мітингувальники не дійшли: без аргументованих пояснень шлях їм заступила міліція.

Модною останнім часом стала і практика заборони акцій опозиції у судовому порядку. 15 травня Київський окружний адміністративний суд заборонив опозиції проводити акцію протесту 17 травня під час візиту до Києва президента Росії Дмітрія Мєдвєдєва. 2 червня той самий суд заборонив акцію протесту партії ВО «Свобода» та інших опозиційних сил, приурочену до 100 днів влади. У судовому порядку було заборонено й акції національно-патріотичних сил у день встановлення пам'ятника Сталіну в Запоріжжі.

Та цих засобів нейтралізації опонентів владі, схоже, замало: вона прагне посилити тиск на опозицію за допомогою законодавства. У Верховній Раді до розгляду в другому читанні підготовлено законопроект № 2450, що обмежує гарантовану Конституцією свободу мирних зібрань. Правозахисники б'ють на сполох: якщо документ схвалить парламент, влада заборонятиме всі невгодні їй масові акції опозиції. Законопроект № 2450 «Про порядок організації і проведення мирних заходів» депутати планували розглянути 17 червня, проте під тиском громадського протесту відклали обговорення питання, пообіцявши продовжити роботу над документом. Проте правозахисники не впевнені, що його зміст поліпшиться, адже він вигідний владі саме в нинішній редакції.

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ

Нині порядок проведення мирних зібрань в Україні регулює фактично лише стаття 39 Конституції. Відповідно до неї охочі провести зібрання мають повідомити про намір органи влади. Обмежити це право може лише суд і тільки в інтер- »

Європейська практика регулювання свободи мирних зібрань

Розробляючи національне законодавство, країни Західної Європи мають враховувати «Керівні принципи щодо свободи мирних зібрань», схвалені ОБСЄ 2007 року

- Не слід вимагати від тих, хто бажає провести мирне зібрання, отримання дозволу на це. Повідомлення про намір проведення зібрання не повинно мати форми заяви про отримання дозволу на його проведення; у разі ненадання повідомлення влада зобов'язана забезпечити захист будь-якого стихійного зібрання.
- Держава зобов'язана створити механізми, що дозволяють реалізувати свободу мирних зібрань без зайвого бюрократичного регулювання.
- Не допускається дискримінація стосовно осіб, які хочуть провести мирне зібрання, за будь-якою ознакою, зокрема за ознакою раси, статі, політичних та релігійних переконань, мови.

Назад до СРСР

Коли владі бракує аргументів для заборони акцій протесту, вона апелює до законодавства СРСР (!?!), уже зниклої держави з недемократичним досвідом. Міська влада Одеси оголосила поза законом всеукраїнську акцію протесту «Вихід з демократії. Пароль: 2450» проти законопроекту №2450 про мирні зібрання. В Одесі організаторам акції у відповідь на їхню заявку було надіслано листа з повідомленням, що запланована акція незаконна. Автор листа, начальник управління внутрішньої політики Одеської міської ради Андрій Крупник, посилався на... указ президії Верховної Ради УРСР від 1988 року «Про порядок організації та проведення зборів, мітингів, вуличних акцій і демонстрацій у СРСР»

есах національного та громадського порядку – з метою запобігання злочинам та заворушенням. Ця норма не раз ставала приводом для зловживань із боку влади: єдиною підставою для заборони судом масової акції є реальна загроза створення небезпеки життю чи здоров'ю людей під час проведення мітингу. Але можливість злочину в майбутньому не може бути доведена. Тому рішення судів про заборону мирних зібрань з огляду на потенційну загрозу безпеці є суб'єктивними. Найпоширенішою на сьогодні технологією перешкоджання мирним зібранням є заборона проводити їх на підставі того, що в той самий час і в тому самому місці заплановано інше зібрання, учасники якого дотримуються протилежних поглядів.

Саме для усунення можливості використання владою таких технологій і мав бути ухвалений закон про мирні зібрання. Але законопроект, який планує розглядати Верховна Рада, на думку правозахисників, слугуватиме досягненню протилежної мети.

Цей документ з'явився на світ ще 2008 року, в червні 2009-го був схвалений у першому читанні 228 голосами демократичної коаліції у складі БЮТ, НУ – НС та Блоку Володимира Литвина. Його жорстко розкритикували і українські, і міжнародні експерти у галузі прав людини, а Головне науково-експертне управління Верховної Ради повернуло на доопрацювання. Частину зауважень було враховано – до законопроекту, зокрема, було введено термін «контрзібрання», «основною метою проведення якого є вираження позиції, відмінної від позиції учасників іншого зібрання, що проводиться одночасно в тому самому місці». Це дозволило б припинити нині поширену практику заборони контрзібрань. Але більшість норм, які дають змогу забороняти акції протесту, в законопроекті залишилися.

Коли законопроект приймали в першому читанні, критикувала його і Партія регіонів, що на той час перебувала в опозиції. Обіцяла ПР не підтримувати його і в другому читанні. Тепер ситуація змінилася – регіонали при владі, й вони, не чекаючи схвалення законопроекту, вже розпочали боротьбу з акціями протесту опозиції.

«Сьогоднішня практика дотримання свободи зібрань не може задовольняти нікого, крім влади. Але ситуація, коли ця практика не лише збережеться, а й отримає законне підґрунтя, призведе до скасування чи не останньої свободи, що залишилася в громадян України», – наголошує член правління Української Гельсінської спілки Володимир Чемерис.

СТРАТЕГІЯ ЗАКРУЧУВАННЯ ГАЙОК

По-перше, щоб провести мирне зібрання, організатор має повідомити про це владу за чотири дні. Для влади цього часу буде достатньо, щоб подати позов до суду щодо всіх акцій протесту, які їй не подобаються. При цьому термін для оскарження рішень судів про заборону мітингів законопроектом не визначено, отже, громадяни фактично позбавлені права на оскарження. Відповідно до чинного законодавства повідомляти про проведення масових акцій організатор може навіть за годину до початку заходу. При-

Як влада пострадянських країн бореться з акціями протесту за допомогою законодавства

БІЛОРУСЬ. *Закон «Про масові заходи» від 30 грудня 1997 року*

- Організатор масового заходу має повідомити владу про намір його проведення не пізніше ніж за 15 днів до запланованої дати такого заходу
- Орган виконавчої влади має повідомити організатора масового заходу про дозвіл або заборону його проведення не пізніше ніж за п'ять днів до дати проведення
- Закон передбачає, що рішення органів влади про заборону заходу можуть бути оскаржені в суді. Але порядок оскарження в судах таких рішень не визначений
- Забороняється проведення заходів: ближче ніж за 200 м до будинків резиденції президента, парламенту, уряду; за 50 метрів до будівель виконавчих органів влади на місцях, дипломатичних представництв, судів, прокуратури, організацій, що гарантують безпеку населення. Органи місцевої влади наділені правом визначати місця для постійного проведення масових заходів та місця, де їх проведення заборонено
- Організатор заходу протягом десяти днів після його завершення має відшкодувати витрати, пов'язані із забезпеченням громадського порядку, медичним обслуговуванням, прибиранням території, відповідно до рішення органів місцевої влади
- Можливість проведення спонтанних мирних зібрань, контрзібрань законом не передбачена

Відповідальність влади за перешкоджання проведенню масових заходів не передбачена

Як заповідав Путін

Владімір Путін, прем'єр-міністр Росії (29 травня, Москва, зустріч з учасниками та організаторами благодійного вечора «Маленький принц»):

«Крім цих людей, які виходять на марш згодних чи незгодних, є й інші, про права яких ми не маємо забувати. Якщо ви вирішите провести Марш незгодних, я прошу пробачення за надто різкі речі, приміром, біля лікарні, де заважатимете хворим дітям, хто з місцевої влади вам дозволить там проводити цей марш? І правильно зроблять, що заборонять!.. А тепер ви хочете провести його там, де люди планують у п'ятницю поїхати на дачу, наприклад. Або в неділю ввечері повернутися з дачі. Та вони вас там такими матюками покриють! І місцева влада також...»

Анатолій Могильов, міністр внутрішніх справ України (10 червня, Київ, інтерв'ю журналістам):

«Будь-яка протестна акція не повинна порушувати нормальне життя інших людей. Якщо я прийду до вас у спальню з барабаном і почну барабанити проти того, що птахи сідають на мій балкон, – це нормально? Тому міліція вживатиме заходів з охорони прав усіх людей. Працівників міліції на таких заходах буде рівно стільки, скільки потрібно для забезпечення охорони громадського порядку...»

РОСІЯ. *Федеральний закон «О собраниях, митингах, демонстрациях, шествиях и пикетированиях» від 19 червня 2004 р.*

- Організатор зібрання повідомляє владу про намір його проведення не раніше ніж за 15 і не пізніше ніж за 10 днів до дати проведення; при проведенні пікетування – не пізніше ніж за 3 дні до його проведення
- Забороняється проведення мирних зібрань на території, прилеглій до резиденції Адміністрації президента, будівель судів та місць позбавлення волі; у місцях, що вважаються пам'ятками культури та історії; на територіях, прилеглих до небезпечних виробництв та інших об'єктів, експлуатація яких потребує дотримання спеціальних правил безпеки (останнє часто використовують як технологію для перешкоджання проведенню мирних зібрань, що не подобаються владі)
- Можливість проведення спонтанних зібрань, кількох зібрань в одному місці й у той самий час контрзібрань законом не передбачена

Коментар *Тижня*:
Автори законопроекту № 2450, вочевидь, за взірець вирішили взяти російський досвід регулювання свободи зібрань. Український законопроект, який планує ухвалити Верховна Рада, дуже схожий на російський закон, інколи збігаються зміст і навіть номери статей цих документів.

чому позов від органів влади, що надійшов до суду в день проведення акції протесту, не розглядається.

«Якби харків'яни повідомляли за чотири дні про організацію протесту щодо вирубування дерев у парку, їх би вже всі вирубали. Є багато речей, на які треба реагувати швидше, ніж за чотири дні», – пояснює Чемерис.

Законопроект містить поняття спонтанного мирного зібрання – незапланованого, спричиненого подією, що має важливе значення для суспільства, але ця норма не допоможе охочим помітингувати. Організаторові потрібно буде довести, що подія, яка спровокувала акцію протесту, справді має суспільне значення. І тут розуміння «суспільного значення» владою та організатором мітингу може не збігатися. На практиці вирішуватиме, спонтанне зібрання чи ні, міліція, і якщо мітинг виявиться неугодним владі, його учасників розгонять, а ті, хто чинитиме опір, опиняться за ґратами.

Крім того, в законопроекті № 2450 розмиті такі важливі поняття, як, наприклад, «громадський порядок», «придатне для мирних зібрань місце». А тому владі, щоб домогтися в суді заборони, достатньо буде навести незаперечний аргумент: заявлене, приміром, опозицією місце для проведення мітингу непридатне для проведення такої акції. Загалом автори законопроекту передбачили місця, в яких не допускається проведення мирного зібрання. До таких, зокрема, належать «територія, що прилягає до небезпечних виробничих об'єктів та до інших об'єктів, експлуатація яких потребує дотримання спеціальних правил техніки безпеки. У Росії цю норму досить часто використовують як технологію для перешкоджання проведенню мирних зібрань, що не подобаються владі. Прикметно, що законопроект № 2450 загалом дуже схожий на російський Закон «О собраниях, митингах, демонстрациях, шествиях и пикетированиях».

Захиститися від сваволі влади та правоохоронних органів громадяни не зможуть – проект закону не містить жодної статті, що передбачала б відповідальність влади за порушення права на проведення мирних зібрань. Крім того, документ не визначає прав та обов'язків правоохоронців під час зібрань, тому забезпечення порядку може бути підмінене міліцейським свавіллям.

Експерти прогнозують: ухвалення закону ускладнить життя не лише громадянам, а й самій владі. Зараз соціологи не фіксують великого бажання людей брати участь в акціях протесту. Але особливого прагнення брати участь у протестах вони не фіксували й напередодні Помаранчевої революції. «Ухвалення таких законів, – прогнозує експерт Центру Разумкова Михайло Міщенко, – сприятиме зростанню протестних настроїв».

Пряма мова

Володимир Чемерис, член правління Української Гельсінської спілки, член Громадської ради при МВС України з питань забезпечення прав людини:

– У багатьох країнах Заходу є дозвільний порядок проведення мітингів, але на практиці їх забороняють украй рідко. І кожна така заборона викликає величезний скандал. У нас, якщо тільки дати шпаринку для заборони, вмить буде заборонено все. Тому ми маємо враховувати українські реалії та українську практику. Наприклад, у Франції мер міста Страсбурга, маючи за законом право заборонити зібрання Жана-Марі Ле Пена через ксенофобські настрої, не зробила цього. Натомість влада міста взяла участь у контрдемонстрації проти Ле Пена. У Європі борються з опонентами не заборонами, а висловлюванням альтернативних думок. Але Україна не Франція. Для чого, наприклад, потрібне попереднє повідомлення? У нас – для заборони. На Заході – щоб захистити право громадян на зібрання. Нам потрібно прямо вказати в законі, що відсутність повідомлення не є підставою для заборони мітингу.

Крісла хитаються

Найчисельніший у Європі уряд святкує лише 100-денний ювілей, а декому з його членів уже час збирати речі. Даються взнаки конфлікти інтересів різних угруповань, які делегували у владу своїх представників

Автор: Наталія Гейчук

Одні не пройшли тест на профпридатність, другі виявилися недостатньо лояльними, треті просто комусь заважають.

СЛАБКІ ЛАНКИ

Міністр вугільної промисловості Юрій Ященко накликав на себе гнів президента через відсутність на засіданні регіонального комітету з економічних реформ, який Віктор Янукович проводив у Луганську. Доброзичливці доповіли президентові, що в міністра знайшлися важливіші справи, – обурений зневагою глава держави пригрозив підібрати Ященку інше місце роботи. Насправді ж у президентській адміністрації «забули» повідомити урядовця про необхідність бути в Луганську. Ходять чутки, що Сергій Льовочкін, амбітний сірий кардинал із Банкової, вже підшукав кандидата на міністерське крісло й у такий нехитрий спосіб готує ґрунт для проведення рокіровки.

Серйозні проблеми виникли і в міністра охорони здоров'я Зиновія Митника. До нього має претензії представниця фракції регіоналів, керівник профільного парламентського комітету Тетяна Бахтєєва. Вона звинуватила міністра в незаконному проведенні конкурсу з призначення голови Державного фармакологічного центру – установи, що здійснює реєстрацію та контроль обігу лікарських препаратів (що може бути справжнім золотим дном). 27 травня за результатами проведеного відповідно до закону конкурсу перемогу здобув доктор фармакологічних наук Віктор Хоменко, і його мали призначити керівником Фармцентру. Проте коли наступного дня з відрядження повернувся глава МОЗ, він змусив членів конкурсної комісії переголосувати, й у підсумку переможцем був оголошений дитячий педіатр із Тернополя Василь Бліхар. Бахтєєва пообіцяла відповідним чином відреагувати на неприховане лобіювання Митником своїх інтересів. А поки що поскаржилася на свавілля урядовця генпрокуророві, президентові та спікерові й погрожує викликати порушника на килим до парламенту. Втім швидше за все серйозних наслідків конфлікт не матиме, оскільки на захист звинуваченого напевне стане сам прем'єр, за рекомендацією якого й призначили Зиновія Митника.

До іншого свого підлеглого – віце-прем'єра Сергія Тігіпка – Микола Азаров не такий прихильний. Формально відповідальний за економічний напрямок, Тігіпко не має жодної свободи дій. Про потрібні реформи він може хіба що поговорити, доводячи необхідність прийняти непопулярні рішення й водночас скептично оцінюючи шанси такого розвитку подій. Від прем'єра лідерові «сильних українців» постійно

перепадає на горіхи: за недостатній контроль за цінами; за відсутність ініціатив із роботи з інвестиційними проектами; за невміння «правильно» довести до громадськості позицію МВФ, який висловив сумніви у реальності виконання дохідної частини бюджету-2010. Напевне, саме Тігіпка зроблять винним у разі провалу переговорів із МВФ. Та ще й авторство всіх антисоціальних реформ припишуть. Звісно, якщо він сам не втече з уряду раніше, адже йти з таким «багажем» на будь-які вибори буде протипоказано. До речі, ***Тиждень*** і деякі експерти ще в березні, коментуючи призначення Сергія Тігіпка на посаду віце-прем'єра, припустили, що це тактичний хід регіоналів з усунення екс-банкіра як політичного конкурента: якщо ситуація в країні не поліпшиться, його визнають профнепридатним і з ганьбою відправлять у відставку (див. №11/2010).

ПРОБЛЕМИ ПАРТНЕРІВ

У партнерів ПР по коаліції з їхніми міністрами теж не все гаразд. У міністерстві екології, що ним керує представник Блоку Литвина, виявили корупціонера в особі заступника міністра Богдана Преснера, якого затримали під час одержання хабара в особливо великому розмірі. Чиновник вимагав $200 тис. за призначення на посаду керівника обласного управління екології. Рішенням уряду нечистого на руку члена команди було оперативно звільнено, винних у кадровій помилці прем'єр пообіцяв покарати. Формально привід для відставки міністра Віктора Бойка є. Крім того, невдоволені своїм кадром і литвинівці. За їхніми словами, головний еколог систематично ігнорує зустрічі зі своїми однопартійцями й не враховує їхніх зауважень та побажань. Пояснення недисциплінованого висуванця заслухали на засіданні фракції й на перший раз повірили його обіцянці виправитись. Переговори з коаліціантами про заміну міністра призупинили. Тепер він, певне, буде уважнішим до потреб своїх колег.

У транспортній галузі, що також відійшла Блоку Литвина, виникли проблеми іншого характеру. Регіонали відібрали Укравтодор у Валерія Вощевського, призначивши на цю посаду свого ставленика Володимира Демішкана, який перебував у резерві в губернаторському кріслі на Вінниччині. Очевидно, в таборі біло-синіх вирішили, що Укравтодор – надто вже «смачна» структура, щоб спостерігати за її роботою лише здаля. Особливо в часи підготовки до Євро-2012, коли в шляхову галузь вливають колосальні кошти. Взамін партнерам нічого не запропонували – керувати Вінниччиною відправили генерал-полковника міліції, регіонала Миколу Джигу.

Призначений за квотою КПУ міністр економіки Василь Цушко своє право на самостійність у вирішенні кадрових питань на підвідомчій території був змушений доводити кулаками. Міністр категорично відмовився враховувати побажання депутата Антона Яценка, причетного до діяльності скандально відомої Тендерної палати, й звільнив із міністерства всіх, хто мав до неї стосунок. Яценко, який і дотепер контролює процедуру державних закупівель, зачаїв образу, тож деякі експерти прогнозують заміну Цушка вже найближчим часом. Проте, зважаючи на заслуги Цушка під час керівництва МВС у 2007 році, коли він разом із загоном «Беркута» штурмував Генпрокуратуру (щоб не допустити до виконання обов'язків генпрокурора Віктора Шемчука, призначеного Віктором Ющенком замість звільненого регіонала Святослава Піскуна), Віктор Янукович (на той час очолював правлячу коаліцію) може й заборонити чіпати цього «героя».

Керівництво уряду не задоволене й роботою іншої служби, що працює під керівництвом представника КПУ Ігоря Калетника – митниці. Міністр фінансів Федір Ярошенко вважає, що невиконання дохідної частини бюджету зумовлене перш за все неефективною роботою митників та податківців. Працівників цих структур навіть премій позбавили. Якщо митниця оперативно не поліпшить показників наповнення державної скарбниці, керівника можуть зняти через профнепридатність. А зважаючи на зростання чисельності парламентської коаліції, комуністам не вдасться знову домогтися свого, погрожуючи залишити її лави.

ПРОНЕСЛО

А от міністру внутрішніх справ Анатолію Могильову нічого не загрожує, хоча опозиціонери й домоглися голосування у Верховній Раді за його звільнення з посади. Відповідну постанову в середу, 16 червня, підтримали лише 109 бютівців і 32 депутати з фракції НУ – НС. Провладна більшість обурення опозиції діями та висловлюваннями керівника МВС стосовно мітингувальників не поділяє

ЧИСТКА В РЕГІОНАХ

Нещодавно Віктор Янукович заявив, що має серйозні претензії до роботи деяких губернаторів і пообіцяв найближчим часом провести рокіровку серед своїх намісників – звільнити або перевести на інше місце тих, хто «не здатний організувати ефективну роботу». Це зайвий раз підтверджує, що партія влади готується провести місцеві вибори вже восени: її намагання контролювати ситуацію в областях, аби отримати максимальний результат на виборах, цілком зрозуміле. Тож під каральний меч президента можуть потрапити керівники, які досі не забезпечили формування лояльної до влади більшості в облрадах або ж викликають різке несприйняття серед населення своєю персоною чи діями. Зокрема губернатори Львівської та Тернопільської областей і далі воюють із опозиційними облрадами. Для висловлення недовіри Василеві Горбалю депутатам львівської облради забракло трьох голосів, і повторне голосування з цього питання цілком можливе. Натомість керівник Тернопільщини Ярослав Сухий, якому не давало спокійно працювати ВО «Свобода», вже капітулював – вирішив повернутися до парламенту. Обидва губернатори проблемних областей завбачливо не здали депутатських мандатів, залишаючи собі шлях до відступу. Вочевидь, президенту доведеться шукати більш прийнятні для місцевої громади кандидатури.

Натомість керівникові Харківщини Михайлу Добкіну, який збурив громадськість рішенням вирубати міський парк, Янукович лише пообіцяв показати «жовту картку». Очікувати звільнення цієї одіозної особи не варто. А ось губернатора Черкаської області Сергія Тулуба можуть перевести до уряду. Тримати такого фахівця з енергетики в зовсім неенергетичній області – зайва розкіш.

Кадрова політика Віктора Януковича з самого початку була хибною, оскільки понад 90% призначенців до вищих ешелонів влади – члени Партії регіонів і далеко не всі з них обізнані з галузями, якими мали керувати.

З кожного за потребами

Бажання Кабміну вивести зарплати з тіні адміністративними методами спровокує зростання безробіття та зниження реальних доходів українців

Автор: Ірина Перевозченко

Крім прогресивного (визначення розробників) Податкового кодексу (експрес-аналіз документа – див. на стор. 20) уряд розробив пакет законопроектів, що дають державі змогу легалізувати ВВП батогом, а не пряником. Згідно з останніми даними Мінекономіки за минулий рік тінізація економіки зросла на один процентний пункт – до початку 2010-го тіньовий оборот сягнув 35% офіційного ВВП країни (близько 320 млрд грн). Хоча трапляються й песимістичніші оцінки. Наприклад, австрійський економіст Фрідріх Шнейдер оцінює частку нелегального ВВП України у 60–65%. Саме тіньові сектори української економіки нова влада оголосила ворогами №1 – у п'ятирічній Програмі економічних реформ, презентованій у червні президентом. Перед податковою службою поставлено завдання за три роки знизити рівень тінізації ВВП на третину. При цьому і в Адміністрації президента, і в уряді, і в ДПАУ усвідомлюють, що тіньовий оборот у нашій країні формує не так ухиляння від сплати ПДВ, податку на прибуток підприємств, акцизів або митних зборів, як нелегальна або напівлегальна «конвертація» зарплат .

ПРИЧИНИ БЕЗ НАСЛІДКІВ

Тактичне завдання уряду – покрити дефіцит Пенсійного фонду, що цього року становить майже 29,6 млрд грн. Провідні економісти країни давно і марно говорять про дві причини дефіциту ПФ: високу та зростаючу частку пенсіонерів у складі населення країни, (за даними Держкомстату, в 2010-му на 1 тис. працездатних українців припадає 650 непрацездатних, зокрема 400 пенсіонерів); велике податкове навантаження на фонд оплати праці (далі – ФОП) підприємств, що, по суті, виключає легалізацію зарплат і збільшення доходів Пенсійного фонду.

Про другу причину дефіциту ПФ докладніше. Податкове навантаження на ФОП в Україні одне з найвищих у світі. Щоб найманий працівник отримав на руки 1 тис. грн, спочатку роботодавець у середньому має віддати державі майже 447 грн (33,2% суми – до ПФ, 3% – в інші соціальні фонди), після чого ще 234 грн платить державі безпосередньо працівник (15% податку на доходи фізосіб і 4% – до ПФ та інших соцфондів). Отже, під час кожної офіційної виплати 1 тис. грн зарплати нашій державі доводиться віддавати близько 680 грн, тобто майже 70%. Така постановка питання для більшості бізнесів рівносильна самозвинуваченню. Для порівняння: за даними Eurostat, найвищий податок на зарплату в ЄС становить 37,08% (Німеччина), найнижчі – 7,79 і 7,98% (Іспанія та Мальта), аналогічний показник у США – 19%.

Причому, хоч як це парадоксально, специфіка українського оподаткування така, що держава заохочує пільгами виплату зарплат понад 15 прожиткових мінімумів на місяць (близько 13 тис. грн) – із кожної тисячі гривень понад цю суму відрахувань

до ПФ та інших соцфондів роботодавець не здійснює. Орієнтовно податки менеджера з річним доходом близько 0,5 млн грн не перевищують 30–35% отриманого на руки. Такого підходу до оподаткування зарплат у розвинених державах немає. Навпаки, у низці країн ЄС практикують прогресивні шкали оподаткування: що більший дохід, то вищі ставки податку.

Здавалося б, очевидно, що прагнення покрити дефіцит ПФ у межах нинішніх законодавчих і демографічних умов неефективне. Начебто всім зрозуміло, що перезріли розумна податкова і пенсійна реформи. Щоб вивести зарплати з тіні, не потрібно винаходити велосипед. Ще в 1970–1980-х роках американський економіст Артур Леффер розробив концепцію залежності податкових надходжень від розміру ставок, що увійшла в історію під назвою «крива Леффера». За розрахунками економіста, не раз підтвердженими практикою, оптимальна ставка сукупних зарплатних відрахувань (і роботодавців, і найманих працівників) дорівнює 30–35%, за ставки 50% податки платять, але податкова база не зростає, а за ставки 70%, як в Україні, бізнес іде в тінь.

Маючи підтримку більшості у Верховній Раді й президента, уряд Миколи Азарова відклав пенсійну реформу в довгий ящик, а суть податкової перекрутив. У 2010 році зарплати з тіні хочуть вивести тільки адміністративними методами.

ВИЙТИ ІЗ СУТІНКІВ!..

Уряд має безліч рецептів виведення зарплат із тіні. Найпростіший і радикальний – запровадження індикативних зарплат. З відповідним законопроектом, розробленим Мінфіном, ДПАУ і (на хвилинку!) Держкомпідприємництва, можна ознайомитися на сайті останнього. Суть запропонованих змін – зобов'язати ВСІ приватні підприємства країни визначати зарплати шляхом множення на коефіцієнт мінімально допустимих: на п'ять – директорові, на три – головбуху, на дві – звичайним працівникам. За логікою голови Держкомпідприємництва Михайла Бродського, пропорційно відповідним коефіцієнтам зростуть відрахування до бюджету, ПФ і соцфондів. Але ця логіка абсурдна! Адже такий підхід до підвищення зарплат, по-перше, де-факто збільшить мінімальну, що може призвести до її зростання де-юре (це сформує замкнене коло підвищення зарплат, що призведе до масових банкрутств підприємств). А по-друге – саме втручання держави в договірні відносини найманих працівників і роботодавців навряд чи можна вважати благом (про це нижче). При цьому законопроект Михайла Бродського передбачає солідарну відповідальність роботодавця і найманого працівника за заниження зарплат – по 1700 грн штрафу на місяць із кожного.

Понад **4,6 млн** українців отримують зарплати в конвертах

з **20 млн** працездатного населення внески до ПФ та соцфондів платять лише 14 млн українців (інформація Національного форуму профспілок України)

Далі – більше. Кабмін Миколи Азарова лобіює надання податковим органам права контролю над дотриманням трудового законодавства на підприємствах усіх форм власності. В урядовому варіанті нашумілого законопроекту №6337 таке право податківців було тотальним і упакованим у рамки нової процедури – «податкового обстеження» (докладніше див. ***Тиждень***, №20/2010). У процесі ухвалення цього законопроекту в цілому депутати-бізнесмени (зокрема, з Партії регіонів) міцно прив'язали «податкове обстеження» до старої процедури – позапланових перевірок, а сферу контролю трудових відносин податківцями обмежили виплатою зарплат. Президент Віктор Янукович, коментуючи підписаний, але не оприлюднений документ (14 червня його підписав спікер Верховної Ради Володимир Литвин), заявив, що податковим органам не потрібно контролювати трудові відносини в принципі, й навіть подав до ВР для невідкладного розгляду законопроект, що коригує вже прийняті зміни. Поки що не зрозуміло, чим обернеться ця історія для реального сектору, чи отримають податківці нові права і які? Про це – в найближчих числах ***Тижня***. Зараз лише констатуємо, що контроль над трудовими відносинами може дати податківцям право визнання фіктивними договорів між підприємствами та спрощенцями у тому випадку, якщо вони дійдуть висновку, що такий договір використовується для податкової оптимізації.

ОСТАННІ ПОДАТКОВІ ЗМІНИ УКЛАДАЮТЬСЯ В МЕЖІ ІДЕОЛОГІЇ ПОБУДОВИ КАПІТАЛІЗМУ З ВЕЛИКИМ ЛЮДСЬКИМ ОБЛИЧЧЯМ

Ще жорсткіші норми виписані в проекті Податкового кодексу, розрекламованого новою владою. Йдеться передусім про введення ще однієї нової форми фіскального контролю – «опитувань», народний депутат Ксенія Ляпіна вже охрестила її «допитом». Зокрема, стаття 50 розділу II ПК (адміністрування податків) дає податківцям право під час перевірки фірми опитувати працівників, які не мають стосунку до бухобліку. Наляканий найманий працівник може розповісти про розмір та регулярність виплати зарплати. Відомості можуть бути запротокольовані й підшиті до акта перевірки. Невідповідність «підшитого» бухгалтерським документам може коштувати керівництву штрафів, а то й свободи. Поки що не зрозуміло, як саме працюватиме процедура «опитувань». Однак найманим працівникам уже зараз можна повідомити, що вкрай небажано підписувати папери з будь-якими відомостями про них чи інших осіб. Відповідаючи на запитання податківців, слід у м'якій формі нагадати їм про існування ст. 63 Конституції, в якій зазначено, що «особа не несе відповідальності за відмову давати свідчення або пояснення стосовно себе, членів сім'ї чи близьких». У відповідь на ймовірне прохання розповісти про справи підприємства можна м'яко уточнити, що відповідальність у процесуальному законодавстві, зокрема й за надання свідчень, персоніфікована і, повідомляючи відомості про роботу, можна обмовити себе або близьких (як поводитися під час затримання, на допитах тощо – у найближчих числах ***Тижня***).

ДОБРИМИ НАМІРАМИ

На перший погляд, мета нормативних новел добра: змусити платити державі тих, хто зобов'язаний, але не робить цього. У такому контексті можна пояснити і логіку всього, що відбувається: автори законопроектів (Микола Азаров, Федір Ярошен-

Експрес-аналіз Податкового кодексу*

Що дає кодифікація фіскальних норм підприємцям

Колір – значення норми для платників податків:
зелений – позитивне, червоний – негативне
Відтінок – спектр застосування норм і значущість наслідків

Увесь кодекс

Скорочення кількості податків

Наслідки для бізнесу

Скорочення кількості податків щонайменше на **20** не приведе до зниження податкового навантаження, оскільки готельний збір, збір за виграш на іподромі та інші платежі, які мають намір скасувати, практично не стягувалися. А ось уведення нових податків (зокрема, екологічного і туристичного) може реально посилити фіскальний тиск

Відповідність Програмі економічних реформ на 2010–2014 роки: ТАК

*Урядовий проект, зареєстрований у Верховній Раді 15 червня 2010 року, депутати мають намір розглянути до 15 липня

Ст. 10, розд. XIV

Звільнення спрощенців від земельного податку та збору за спеціальне використання води у 2011–2015 роках

Наслідки для бізнесу

Незначна фінансова вигода для деяких підприємств та фізичних осіб, які працюють за спрощеною системою оподаткування

Відповідність Програмі економічних реформ на 2010–2014 роки: НІ

Посилення податкового навантаження на всіх спрощенців шляхом уведення відрахувань до ПФ і соцфондів. Виключення зі спрощеного режиму оподаткування аудиторів, бухгалтерів, рекламістів, IT-спеціалістів тощо

Наслідки для бізнесу

Суттєве ускладнення спрощеної процедури оподаткування. Підвищення податкового навантаження для більшої частини малого бізнесу. Зменшення кількості спрощенців та їхніх найманих працівників

Відповідність Програмі економічних реформ на 2010–2014 роки: ЧАСТКОВО

Ст. 14–15, розд. III

Введення пришвидшених термінів амортизації

Наслідки для бізнесу

Окупність основних фондів підприємств пришвидшиться в **2,5–3** рази. Модернізація виробничих потужностей великого та середнього бізнесу

Відповідність Програмі економічних реформ на 2010–2014 роки: ТАК

Ст. 19, розд. III

З 2011-го місцеві ради отримують право стягувати до **5%** податку на прибуток підприємств. До держбюджету забиратимуть **20%** прибутку (зараз – **25%**).
У 2012–2014 роках передбачено поетапне зниження ставок податку на прибуток і ПДВ – з **20%** до **17%**

Наслідки для бізнесу

Зростання чистого прибутку у великого та середнього бізнесу в 2012–2014 роках (фактичне зниження ставки податку на прибуток складе лише 3%). Імовірне незначне збільшення інвестицій всередині країни

Відповідність Програмі економічних реформ на 2010–2014 роки: ТАК

ко, Михайло Бродський і компанія) стурбовані виключно проблемами бюджету. Неадекватним видається бажання перекласти податковий тягар на плечі малого та середнього бізнесу за збереження пільг і преференцій для великого. Така ідеологія чітко простежується в проекті Податкового кодексу (див. про Експрес-аналіз). Приміром, поетапне зниження ПДВ, податку на прибуток і зближення податкового та бухгалтерського обліку вигідні великому й частково середньому бізнесу. Для малого бізнесу в кодексі підготовлено звуження сфери застосування єдиного податку, підвищення його ставки, а також необхідність окремо сплачувати збори до ПФ і соцфондів, які зараз спрощенці сплачують у складі єдиного податку.

Цій самій ідеології підпорядкований і законопроект №6337. Навіть якщо Віктор Янукович не лукавить і із закону найближчим часом буде вилучено норми, що дозволяють податківцям контролювати трудові відносини, все одно дрібний, середній бізнес і кінцеві споживачі постраждають, зважаючи на суттєве підвищення акцизів на бензин, алкоголь, сигарети та інші товари, 10-кратне (!) збільшення транспортного збору. Втім, ці втрати – дрібниці порівняно з наслідками, до яких може призвести легалізація зарплат адміністративними методами. Адже очевидно, що забезпечена старість сьогоднішніх найманих працівників і спрощенців, за яку нібито вболіває Кабмін, – це «прекрасное далеко». Крім того, є всі підстави вважати, що в межах хиткої солідарної пенсійної системи наша держава не може бути зацікавлена у збільшенні пенсійних виплат у майбутньому. В своїй діяльності українські чиновники та бізнесмени, які їх фінансують, напевно, обстоюють інші інтереси, в що простіше повірити. По суті, втручання податківців у без того непрості трудові відносини ще більше їх ускладнить. Загроза кримінальної відповідальності за «конвертацію» зарплат (точніше, наявність механізмів притягнення) призведе до оптимізації роботодавцями витрат на персонал. Це, своєю чергою, спровокує масові звільнення і надмірні фізичні навантаження для працевлаштованих. У найкращому разі держава доможеться перерозподілу податкового тягаря між роботодавцями та найманими працівниками, наслідком якого буде зниження реальних зарплат. Такий сценарій цілком укладається в межі ідеології побудови капіталізму з великим людським обличчям.

ВТРУЧАННЯ ПОДАТКІВЦІВ У Й БЕЗ ТОГО НЕПРОСТІ СТОСУНКИ РОБОТОДАВЦІВ І НАЙМАНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЩЕ БІЛЬШЕ ЇХ УСКЛАДНИТЬ

Ст. 5, розд. XIV

Податкові канікули на період 2011–2015 років для спрощенців, що надають побутові послуги, а також юросіб, чий річний дохід не перевищує 100 тис. грн

Наслідки для бізнесу
Практично жодних

Відповідність Програмі економічних реформ на 2010–2014 роки	ЗАРАДИ ГАЛОЧКИ

Ст. 5, розд. VI

Підвищення акцизів на натуральні вина та виноградні спирти

Наслідки для бізнесу
Зниження рентабельності виробників вина та виноградного спирту, подорожчання коньяків і вин

Відповідність Програмі економічних реформ на 2010–2014 роки	ТАК

Ст. 5–6, розд. VII

Подвоєння ставок транспортного збору. Введення механізму щорічного підвищення ставок на розмір інфляції

Наслідки для бізнесу
Посилення податкового тиску на власників транспортних засобів. Збільшення витрат на утримання автопарків

Відповідність Програмі економічних реформ на 2010–2014 роки	НІ

Ст. 52, розд. II

Легалізація непрямих методів розрахунку податкових зобов'язань юридичних та фізичних осіб

Наслідки для бізнесу
Методика застосування затверджується окремою постановою Кабміну, може дати змогу стягувати нібито «недоплачені» податки без рішення суду

Відповідність Програмі економічних реформ на 2010–2014 роки	ЧАСТКОВО

Ст. 47, розд. II

Введення процедури «податкових допитів» працівників підприємств

Наслідки для бізнесу
Посилення податкового тиску на всіх без винятку платників податку

Відповідність Програмі економічних реформ на 2010–2014 роки	ТАК

Попередній висновок *Тижня*

Навіть побіжного прочитання кодексу від влади достатньо для висновку: податкове навантаження перекладається з великого бізнесу на плечі кінцевого споживача і малий бізнес. Показовий приклад: під Євро-2012 влада заклала в Податковий кодекс тимчасове – з 2011 до 2020 року – звільнення від сплати податку на прибуток готелів, але лише... чотири- та п'ятизіркових. В Україні їхніми власниками є переважно міжнародні готельні мережі та вітчизняні олігархи

Траєкторія «зближення»

Кому вигідне можливе об'єднання авіапромів України та РФ

Автор: Володимир Копчак, Defense Express

У російській економічній експансії, яка нещодавно отримала зелене світло на теренах України, окремим пунктом значиться авіабудування – безумовно один із головних високотехнологічних скарбів нашої держави.

23 квітня 2010 року відбулося підписання угоди між російським ВАТ «Об'єднана авіабудівна корпорація» (ОАК) і українським державним авіаційним концерном (ДАК) «Антонов» щодо створення компанії, яка займеться координацією виробництва та просуванням літаків сімейства Ан-148, Ан-140, Ан-70 і Ан-124. Можна не сумніватися, що російська сторона це рішення розглядає як проміжне на шляху до здобуття повного контролю над українським авіапромом. Схема виглядає просто: обмін контрольного пакета ДАК «Антонов» на міноритарний пакет акцій ОАК. Блискавично це зробити зараз не вдається через серйозні проблеми юридичного характеру, адже ДАК «Антонов» має державну форму власності, а процеси акціонування й корпоратизації потребують певного часу.

СТАРТ – НИЗЬКИЙ, ДУЖЕ НИЗЬКИЙ

Чому, попри тісні коопераційні стосунки з російською стороною в авіаційному сегменті (тісними

вони були незалежно від зовнішньополітичної кон'юнктури), погляди Москви й Києва на механізми процесу інтеграції принципово відрізнялися? Спершу невеличкий історичний екскурс. На час розпаду СРСР досить сильний радянський авіапром головним чином (за винятком двох серійних заводів у Ташкенті й Тбілісі) був зосереджений в Росії та Україні. Обом країнам дістався спадок у вигляді надмірних виробничих потужностей, що відповідали потребам наддержави, однак стали явним перевантаженням для скромніших держав, якими є РФ і Україна. Авіабудування обох країн суттєво постраждало внаслідок розриву виробничих зв'язків, які, щоправда, поступово почали налагоджуватися на «горизонтальному» рівні через об'єктивну необхідність вижити на ринку. Водночас авіапроми обох держав розвивалися власними шляхами, які різнилися кардинально.

У РФ, із її більш розвиненими порівняно з Україною інституційними механізмами державного управління під впливом позитивного прикладу об'єднання європейської авіаіндустрії в межах EADS, процес інтеграції національного авіапрому розпочався набагато раніше. Формально його було закріплено створенням ОАК на базі найбільших конструкторських, авіабудівних і лізингових фірм Росії ще 22 лютого 2005 року. Спочатку за прикладом європейського EADS планували побудувати дивізіони-субхолдинги – «Бойова авіація», «Транспортна авіація», «Цивільна авіація» з часткою держави 75,5%, 51% і 10–25% відповідно. Однак із часом частка держави в двох останніх дивізіонах (наразі вони об'єднані в бізнес-одиницю «ОАК-Комерційні літаки») неухильно зростала, що призвело до вихолощення приватно-державного партнерства, закладеного в основних принципах створення ОАК. Відповідно роль головного інвестора ОАК (як і контроль) перейшла до держави (нафтодоларів у бюджеті РФ для цього було достатньо). А далі відбулося те, що Віктор Степанович Черномирдін схарактеризував своїм безсмертним «хотіли як краще, а вийшло як завжди». Бо критерієм для обсягів фінансування стали не об'єктивна ефективність того або іншого підприємства чи проекту в структурі ОАК, а лобістські можливості у високих кабінетах Кремля. Як наслідок – суперечності всередині ОАК, низька ефективність віддачі вкладених засобів і провали за термінами розробки та виробництва продуктового ряду літаків.

На цьому тлі розвиток українського авіапрому тривав за найконсервативнішим варіантом. Це коли держава, не маючи вільних коштів або бажання, практично відсторонилася від його проблем і пустила діяльність галузі на самоплив. Парадокс, але відсутність уваги з боку держави на цьому етапі пішла на користь. АНТК імені О. Антонова переважно заробляв кошти за рахунок власної авіакомпанії й надання інжинірингових послуг. А коефіцієнт корисної дії витрачання цих засобів був набагато вищий, ніж від прямого державного фінансування його московських колег. Чималу роль відіграв той факт, що рівень фінансових витрат на збереження кадрів у Києві виявився в рази нижчим, ніж у Росії.

Однак постійно так тривати не могло. Галузь без значного держзамовлення й внутрішнього ринку опинилася практично повністю залежною від традиційних зовнішніх ринків збуту й фінансування з боку замовників продукції, якими були здебільшого російські партнери. В 2008 році поява концерну «Антонов» відбулася з великим «скрипом», а головне, із запізненням. Це створило лише передумови для подальшого реформування українського авіапрому, однак відіграло визначальну роль у порятунку як мінімум Київського авіазаводу «Авіант» від банкрутства. Необхідні зміни у формі власності з подальшим акціонуванням і залученням стратегічного інвестора (групи інвесторів) невиправдано гальмувалися не в останню чергу внаслідок відсутності політичної волі власника в особі уряду йти на ці зміни.

Зараз нібито крига скреслася й процес перетворень піде. Ось тільки куди? Коли гіпотетично припустити, що процес поглинання російською ОАК української авіаіндустрії розпочнеться, важливо розуміти, що це принесе українській стороні, передусім ДАК «Антонов». Умови ОАК зрозумілі: їй потрібен контрольний пакет або взагалі нічого, причому не за «загальний еквівалент», а за рахунок обміну акцій. Тоді постає питання – а якою буде частка пакета самого ОАК, на який може претендувати «Антонов»? Знадобиться незалежне оцінювання активів корпорації... Наприклад, у російських «Відомостях» за 21 квітня цього року є примітна фраза: «Оцінити «Антонов» експерти не беруться, ОАК коштувала вчора на ММВБ 67,5 млрд рублів (майже $2,2 млрд. – **Ред.**). І за контроль в «Антонові» Україна, швидше за все, отримає лише міноритарну частку ОАК».

Росіяни прагнуть обміняти міноритарний пакет акцій ОАК (біржова вартість корпорації – $2,2 млрд) на контрольний пакет ДАК «Антонов» (експертна оцінка – понад $1 млрд)

Несиметричне об'єднання активів ОАК і ДАК «Антонов» остаточно поховає авіаційну галузь України

Справді, вартість ДАК «Антонов» ніхто точно не знає. До складу концерну входить цілком успішне за фінансовими показниками держпідприємство «Антонов», а також Харківський і Київський серійні авіазаводи, які перебувають у борговій ямі, а ще «410-й завод цивільної авіації», що поволі виходить із фінансового штопора. В будь-якому випадку вартість землі, нерухомості, обладнання, літаків і, найголовніше, нематеріальних активів (мозок!), що належать концерну, має бути набагато вищою, ніж $1 млрд. В такому разі всі розмови про міноритарний пакет ОАК видаються несерйозними.

Що ж дасть таке об'єднання в принципі? Інвестиції з держбюджету РФ? А чи не надійніше й простіше продати частину активів (бажано групі інвесторів) після акціонування? На тлі величезних проблем із виробництвом

Повний спектр банківських послуг
ПАТ «Перший Інвестиційний Банк»
04073, м. Київ, Московський проспект, 6 info@pinbank.ua www.pinbank.ua
PINbank перший інвестиційний банк
0 800 50 70 80
(безкоштовно зі стаціонарних телефонів по Україні)
Ліцензія НБУ №178 від 05.10.2009 р.

на російських авіазаводах надії на російські ж гарантії завантаження підприємств у Харкові та Києві виглядають чистої води «маніловщиною». Можливо, отримаємо полегшення з просуванням української авіаційної продукції на російський ринок? Загалом це можливо, однак тоді Харкову доведеться конкурувати з Самарським «Авіакором», а Києву – з воронезьким ВАСО. На жаль, можливостей російського Болівара, себто ринку, не вистачить на двох. І якщо ОАК матиме контроль над нашими авіапідприємствами, то їх, найімовірніше, спіткає в кращому разі доля перепрофілювання в агрегатні заводики з неминучою «оптимізацією» робочих місць.

ХТО КОГО БІЛЬШЕ ВРЯТУЄ?

Отже, на сьогодні маємо таку картину. **З нашого боку:** ДАК «Антонов» практично вичерпав себе в теперішній формі й не має можливостей подальшого розвитку. В концерну, незважаючи на великий потенціал зі створення транспортних і пасажирських літаків, немає перспективних проектів після лінійки літаків Ан-148/158/168. Розробка військово-транспортного літака Ан-178 заморожена на початковій стадії внаслідок відсутності замовлень на таку машину. Спроби запропонувати проекти «під ключ» у різних країнах (Китай, Бразилія, Індія) не дали результатів. Для подальшого розвитку українського авіапрому об'єктивно необхідне його подальше реформування через корпоратизацію, акціонування та залучення стратегічного інвестора або групи інвесторів. Без стратегічних інвестицій шанси виживання українського авіапрому за чинного стану речей наближаються до нуля. Особливо це актуально в умовах відсутності в Україні підкріпленого достатнім фінансуванням держзамовлення і вкрай вузького внутрішнього ринку.

З боку Росії:

– за минулі з часу розпаду СРСР роки в РФ розроблено з нуля лише один тип комерційного літака – SSJ-100, та й той має великі проблеми з ринками збуту. І це на тлі створених і успішно сертифікованих в Україні Ан-140 і Ан-148/158. Це опосередковано свідчить про більший ступінь деградації конструкторської школи пасажирського й транспортного літакобудування в РФ порівняно з Україною і (або) нижчий коефіцієнт використання наукового потенціалу галузі;

– ОАК не в змозі завантажити всі свої серійні підприємства лише власними виробами. Без розробок АНТК без роботи залишаться й будуть практично закриті воронезький і самарський авіазаводи. На межі призупинення перебуває ульяновський «Авіастар», якому може дати друге дихання повторний запуск виробництва важких транспортників Ан-124 «Руслан». Однак проблема не лише в недозавантаженні. Зробивши концептуальну ставку на прорив на західний ринок і застосування західних комплектуючих у виробництві своїх пасажирських машин SSJ-100 і МС-21 ОАК, по суті, залишила російських виробників цивільної авіаційної електроніки та обладнання без замовлень. У той же час завдяки проекту Ан-148/158 мають замовлення такі російські комплектатори, як ВАТ «Авіаприлад-Холдинг», Московський інститут електромеханіки й автоматики, ВАТ «Ульяновське конструкторське бюро приладобудування», Об'єднаний авіаприладобудівний консорціум, ВАТ АК «Рубін», ВАТ «Теплообмінник», ВАТ «Аероелектромаш», ВАТ «Техприбор» тощо. А без цивільного сектору виробників комплектуючих неминучою є деградація його військового крила;

– всередині ОАК становище окремих суб'єктів вельми різне. Дехто є «рівнішим серед рівних». Не секрет, що левова частка держпідтримки припадає на ВАТ «Цивільні літаки Сухого» (розробник SSJ-100), а також на НПК «Іркут» (проект МС-21). Решта суб'єктів галузі (Ільюшин, Туполєв) поволі деградують через недостатнє фінансування і неефективне його використання;

– ОАК – неефективна за своїм управлінням компанія. Всі терміни й плани виробництва хронічно порушуються. За наведеними вище даними газети «Відомості» на ММВБ ОАК коштувала 67,5 млрд руб. (майже $2,2 млрд). Водночас, за даними сайта Об'єднаної авіабудівної корпорації, статутний капітал ОАО «ОАК» становить 131,61 млрд руб. (майже $4,2 млрд). Очевидно, що є відмінності в біржових котируваннях і реальній вартості корпорації, однак «виделка» в два рази дає підстави говорити про складність фінансового становища фірми.

Як бачимо, концерн «Антонов» потрібен російській ОАК ніяк не менше, ніж навпаки. Синергічний ефект від об'єднання зусиль обох фірм може бути позитивним принаймні на рівні планування перспективних розробок, аби уникнути непотрібної конкуренції. Але треба твердо розуміти, що Україні об'єктивно невигідний обмін акціями і втрата контролю над авіапромом. Це може відкинути українські підприємства до стану «другого сорту» всередині ОАК без найменшої гарантії достатнього фінансування і (або) спровокувати деградацію до рівня розробників і постачальників дешевих комплектуючих для російських літаків. Та й придбання міноритарного пакета акцій у фірми, яка по вуха в боргах, задоволення сумнівне. Відсутність контролю над «Антоновим» загрожує Україні не тільки фінансовими, а й соціальними та іміджевими втратами.

На завершення цитата президента ВАТ «Мотор Січ» В'ячеслава Богуслаєва (між іншим, член Партії регіонів, послідовний прибічник усякого розширення кооперації з РФ в авіаційній галузі). В листопаді минулого року на інтеграційні пропозиції російської «Об'єднаної двигунобудівної корпорації» (ОДК), де лейтмотивом також був обмін акціями, він сказав таке:

«Мені заявляють, що об'єднання може бути лише за рахунок обміну. Але я не хочу мінятися! Це означало б поміняти підприємство, що діяло, на віко від труни. Купіть 11% ВАТ «Мотор Січ» на ринку, зробіть перший крок, увійдіть до наших програм цивілізовано. Але від мене відразу хочуть контрольний пакет, а **це поглинання, на це ми не підемо ніколи, адже бачимо, що відбувається з іншими підприємствами в Росії».**

Важко щось додати.

ПОСТРАДЯНСЬКІ РОЗРОБКИ. МАТЧАСТИНА

Україна

Ан-140

Профіль: пасажирсько-вантажні перевезення
Комерційне навантаження (max) – 6000 кг
Кількість пасажирів (max) – 52 особи
Крейсерська швидкість – 460–540 км/год
Крейсерська висота – 7200 м
Дальність – до 2420 км (із 52 пасажирами)

Ан-148

Профіль: пасажирсько-вантажні перевезення
Комерційне навантаження (max) – 9000 кг
Кількість пасажирів (max) – 85 осіб
Крейсерська швидкість – 800–870 км/год
Крейсерська висота – 12 200 м
Дальність – до 4400 км (із 75 пасажирами)

Росія

SSJ-100

Профіль: пасажирсько-вантажні перевезення
Комерційне навантаження (max) – 9130/12 245 кг
Кількість пасажирів (max) – 75/95 осіб
Крейсерська швидкість – 840 км/год
Максимальна висота – 12500 м
Дальність – до 4550 км (із 75 пасажирами)

MC Арансія Резорт Готель

АЛАНЬЯ

M.C ARANCIA GROUP RESORT HOTEL ★★★★★

ALL INCLUSIVE
Ол Інклюзів

Туреччина

КИЇВ | ХАРКІВ | ДОНЕЦЬК | ЗАПОРІЖЖЯ | ІВАНО-ФРАНКІВСЬК | ОДЕСА | СІМФЕРОПОЛЬ | ЛУГАНСЬК | ЧЕРНІВЦІ | ЛЬВІВ

karya tour ®

... довершений смак мандрів

Ліц. ДСТУ АВ №467107 від 03.04.09

Детальна інформація в мережі агенцій karyaclub Карія Клаб

✆ (044) 39 39 330

✆ 8 800 501 46 40
Безкоштовно по Україні

або дивіться на веб-сайті

www.karyatour.com.ua

туреччина | єгипет | туніс | індія-гоа | оае | таїланд | хорватія NEW

Об'єднати Україну може тільки правда

Французький історик і політолог Франсуаза Том про можливість путінської вертикалі влади в Україні, стратегічну мету Росії в Західній Європі та помилки помаранчевої влади

Спілкувалася **Олена Чекан**
Київ – Париж

Фото: **Богдан Родюк**

Францію прийнято вважати традиційно проросійською – мовляв, має свої вигоди зі співпраці з далеким «ведмедем», не відчуваючи його важкої лапи. На ділі ж таке твердження можна застосувати лише до французьких політиків, причому далеко не всіх. Ліберальні французи та тверезо мислячі інтелігенти аж ніяк не відповідають такому типові мислення. Серед них – співрозмовниця *Тижня*.

У. Т.: Чим ви можете пояснити, що в країнах Західної Європи нині така сильна спокуса «стратегічного партнерства» з Росією?

– Думаю, що це надзвичайно небезпечна тенденція, і якщо європейські політики не отямляться, Європа заплатить високу ціну за їхню недалекоглядність. Коли настала економічна криза, в Москві одразу зрозуміли, що можна мати з цього значний зиск, що прийшла їхня зоряна година. Звичайно, криза вдарила й по Росії, та це не проблема для Кремля, адже російське населення все витримає від своїх правителів. Там народ звик коритися, звик нести важкий тягар. Це у Франції найменші непопулярні заходи уряду викличуть масові демонстрації, незадоволення, а в Росії що б уряд не робив, яке б некомпетентне рішення не приймав – росіяни

мовчатимуть. Це в інших країнах Європи можна очікувати дестабілізації, страйків, акцій протесту – й ми це вже бачимо в Греції та Іспанії, – а в Росії народ традиційно терпітиме злиденне життя. До того ж світова криза збіглася в часі зі зміною адміністрації в Америці, до влади прийшов Обама, який провадить цілковито іншу зовнішню політику, ніж його попередники. США відсторонюються від Європи. Складається враження, що Обамі зовсім байдужі європейські проблеми. Скажу більше, він вороже ставиться до Європи, позаяк вважає європейців колишніми колоніалістами, він Європу бачить крізь лівацькі забобони. Й ось Москва намагається зайняти звільнене місце. В неї є для цього стратегія й воля. Росія може концентрувати величезні засоби на дуже конкретні цілі: кремлівські правителі хочуть контролювати важливі економічні об'єкти й не лише в своєму ближньому зарубіжжі, а й у достатньо віддаленому. Під час першої ж зустрічі в 1999 році Путін сказав Клінтону: «У вас є Африка, у вас є Азія, а нам залиште Європу». Тобто вже тоді Росія не приховувала своєї стратегічної мети, а саме гегемонію над усією Європою. Це помилка Заходу, коли тут вважають, що політика Росії полягає у відновленні Радянського Союзу під новим соусом. Насправді головне для Росії – витіснити Америку з Західної Європи й відігравати головну роль у всіх європейських справах. Росія вже користується газом і нафтою, аби нав'язати свою волю Європейському Союзу.

У. Т.: Що, на ваш погляд, переважає в загравanні Заходу з Росією: економічні інтереси чи страх перед голодною та озброєною неоімперією?

– Ось страху, на жаль, і немає. Думаю, якби було більше страху, то політика Заходу стала б трохи розумнішою. В нас думають, що Росія зараз слабка: й справді, демографія в Росії катастрофічна, країна губить своє населення, економіка не працює. Тому на Заході панує перебільшене почуття слабкості Росії, й росіяни свідомо на цьому грають. До того ж росіяни підкинули тему модернізації. Захід не розуміє, що має на увазі Кремль, кажучи про модернізацію. Захід не пам'ятає історії, не хоче знати, що модернізація для росіян – це, перш за все, модернізація військово-промислового комплексу. Модернізацію після воєнних поразок проголошували й Петро I, й Олександр II, але це не означало звільнення суспільства. Нарощування військового потенціалу в Росії відбувається завжди з метою залякати Європу. А наші європейці цього не бачать, вони думають, що модернізація – це означає демократизація. Росія готова вкладати гроші переважно у свій військовий потенціал. Ось вам приклад: уряд Росії вимушений відтермінувати перепис населення країни через брак коштів, і водночас Путін заявляє про виділення 15 млрд руб. на будівництво російських військових баз в Абхазії.

Стосовно економічних інтересів Заходу, то вони, звісно ж, є. Наприклад, у відносинах Росії та Німеччини переважає економічний аспект. Німецька економіка багато в чому зав'язана на сировині з Росії. До того ж росіяни мають колосальне енергетичне лобі в Німеччині, а це, своєю чергою, впливає на тамтешніх політиків і на політику країни в цілому. Є й інші аспекти: росіяни грають на комплексі провини, яку сповідує післявоєнна Німеччина. У Франції енергетичне лобі Росії також дуже сильне. Й не лише енергетичне. Не можна скидати з рахунків і продажність у середовищі політиків, і те, що є корупційні зв'язки. Не можна виключати й помилок та наївності деяких західних політиків, які сліпо довіряють Росії. А ось опитування громадської думки у Франції і Німеччині свідчать, що ставлення людей у цих країнах до Росії дуже погане. У Франції образ Росії – один із найгірших у Європі. Є дуже велика недовіра до Росії, яка йде ще від боротьби проти комунізму і яка заснована також на пам'яті про радянську історію: ГУЛАГ, розстріли, політичні процеси, Голодомор, придушення антирадянських виступів у Німеччині, Угорщині, Чехословаччині, війна в Афганістані, безмежне порушення прав людини в самому СРСР тощо.

У. Т.: Франція прийняла рішення продавати десантні кораблі типу Mistral Росії, й це після того, як Росія розчленувала Грузію й не робить таємниці зі своїх намірів відновити панування на пострадянському просторі. Чи означає це, що Франція наперед готова пробачити Кремлю майбутні агресивні дії, зокрема й проти України?

– Так, саме так. Я навіть написала про це статтю для Le Monde. Росіяни й не приховують своєї агресивної мети, не приховують, для чого вони купують Mistral. Головнокомандувач ВМФ Росії Владімір Висоцкій заявив, що «корабель типу Mistral дозволить значно підвищити боєздатність і маневреність російського флоту. Під час подій серпня 2008 року цей корабель дав би змогу Чорноморському флоту виконати завдання за 40 хвилин замість 26 годин». А ось рішення Франції пояснити важко, бо воно дає можливість вести мову про зневагу до європейської солідарності, зневагу до НАТО, зневагу до всього того, що ми побудували за 65 повоєнних років. Звичайно, почасти французьку владу до цього підштовхнула криза, вони хочуть дати роботу людям, і плюс російське лобі, яке, як я вже казала, дуже сильне у Франції. Є ще такі доводи: не продамо ми, продадуть інші – Іспанія або Голландія, наприклад. У росіян давня більшовицька дипломатія. За цією ж схемою колись визнавали Радянський Союз: не визнаю я, визнає сусід і отримає економічну перевагу. І ще є один аргумент: західні політики думають, навіщо злити смертельно пораненого лева, треба бути з ним по-доброму, сам здохне. Росія справді слабшає від світової кризи, але вона була слабкою і в 1918 році, що не завадило їй незабаром відновити імперію. Вже радянську імперію.

У. Т.: Чому Францію традиційно вважають русофільською країною?

– Певне русофільство у Франції, звичайно, є й тепер, а надто її у французькій еліті. Напередодні Другої світової війни французькі інтелектуали просто заплющували очі на тоталітаризм у Росії. Їм хотілося вірити, що ідеї Франції про свободу, рівність і братерство можуть втілитися в СРСР. Не се-

БІОГРАФІЧНА НОТА

Франсуаза Том

Французький історик і політолог, професор історії Сорбоннського університету (Париж), фахівець із історії XX століття, історії комунізму та СРСР. Народилася **1951 року** у Франції.
У **1973-му** закінчила філологічний факультет Сорбоннського університету за спеціальністю «Давні класичні мови».
У **1973–1978 роках** вивчала російську мову в Москві.
У **1984 році** захистила дисертацію на тему «Комуністичний новояз», яку надрукували в низці країн окремою монографією. Автор книжок і статей про горбачовську перебудову та посткомуністичну Росію.
Із **1991 року** веде курс сучасної історії в Сорбоннському університеті

крет також, що Радянський Союз матеріально дуже підтримував усі антикапіталістичні рухи й утримував комуністичну партію Франції. До того ж у нас у Франції є традиційна недовіра до Німеччини, й росіяни вміло грають на цьому. Вони лестять французькій владі, навіюючи їй, що вона відіграє чільну роль у Європі.

У. Т.: Чому, на ваш погляд, радянське минуле ніяк не закінчується на пострадянському просторі?

– Це, перш за все, велике невігластво. А першопричина в тому, що влада в деяких країнах колишнього СРСР – особливо це стосується Росії, де все більше й більше закриваються архіви, – не хоче, щоб народ знав правду. Якби люди глибше знали історію Радянського Союзу, вони ніколи б не хотіли повернутися в минуле. Що стосується ностальгії літніх людей, то ця ностальгія не за радянською владою, а за своєю молодістю. Та й життя в них зараз нелегке: маленька пенсія, на яку не прожити. І ще є такий аспект: багато хто обтяжений свободою. Їм не потрібен свій вибір, своя ініціатива, їм легше жити, коли за них усе вирішене. Багато хто боїться свободи. Я це добре бачу по своїх студентах.

У. Т.: Французьких студентах?

– Так, так. Саме по французьких. Більшість із них хочуть бути функціонерами, тобто чиновниками. Вони вважають, що це дуже зручно – виконувати роботу, яку хтось спускає згори, й бути при цьому добре забезпеченим: соціальним пакетом, пенсією. Щоправда, нині все це в нас руйнується, і я вважаю, що це добре. Може, це звільнить наших громадян від соціалізму, бо в нас дуже тяжка спадщина соціалізму. Адже соціальна захищеність має зворотний бік: люди стають безініціативними. Це огидно, коли людям вигідніше одержувати від держави допомогу, ніж працювати.

У. Т.: Якою є Україна в свідомості європейців і зокрема французів?

– Я думаю, Україну прийняли всерйоз під час Помаранчевої революції. Потрібно сказати, що Росія тоді вела шалену пропаганду проти виступів українського народу. Говорили, мовляв, революції в Україні та Грузії – це проект США, вони називали це «рукою Америки», але багато хто не вірив. Я була за кілька місяців до Революції троянд у Грузії і бачила, як людям набридло правління Шеварднадзе. Стосовно України, то зараз багато хто на Заході з тривогою дивиться на те, що відбувається у вас. Як ваша нинішня влада методично здає Росії українські національні інтереси. Мені дуже шкода, що політичний клас України опинився не на рівні, що патріотизму явно бракує, що у вашому істеблішменті переважають кланові інтереси. Тривожно, що в Україні поки не видно політика, який міг би взяти на себе патріотичне завдання побудови сучасної держави. Вважаю, в Україні все залежить від появи такого лідера. Коли я була в Грузії в часи Шеварднадзе, мені здавалося, що Грузія – це дохлий номер. Але з'явився лідер, прийшло до влади молоде покоління, й за кілька років вони витравили совєтизм. Я не кажу, що в Грузії зовсім немає корупції, але те, що її стало значно менше, – це факт. Чому ж Україна не змогла цього зробити? Тут потрібні лише політична воля й лідер-патріот, який візьметься за це. Адже в Грузії становище було набагато складніше, ніж в Україні. Соціальна структура грузинського суспільства, як і скрізь на Кавказі, – родинна. Не сім'я, а рід, тобто об'єднання кількох сімей. Це структура села, яку потім перенесли до міста. І величезними зусиллями цю структуру зламали. Й усе це за ворожого ставлення Росії, яка оголосила блокаду Грузії, грузинським товарам. У Грузії згори були проведені демократичні реформи, які в Україні, на жаль, тільки декларували. А в Україні це можна було зробити набагато легше, позаяк у вас немає родової клановості. Й іще. Грузія наполегливо і дуже конкретно говорила своєму народові – коли ви хочете жити, як у Європі, то потрібно робити ось такі-то й такі-то кроки. А помаранчева влада в Україні так конкретно не висловлювалась, і це теж стало її величезною помилкою.

«Я не вірю, що в Україні можлива путінська вертикаль влади, бо в Росії це засноване на шовінізмі, на пристрасті по імперії. У вашого народу інші основи»

Але все ж таки думаю, що в Україні не все втрачено, потрібна лише політична воля і патріотизм. Може бути той факт, що Україна піде на дно з Януковичем, дасть народові новий імпульс, і країна зможе знайти в собі сили повернутися до демократичних перетворень. Я не вірю, що в Україні можлива путінська вертикаль влади, бо в Росії це засноване на шовінізмі, на пристрасті по імперії. У вашого народу інші основи, інша традиція, інша історія. Все інше.

У. Т.: Так історично склалося, що українські землі свого часу входили до складу різних країн: Польщі, Угорщини, Румунії, Чехословаччини, Росії, СРСР. Сьогодні на різниці в ментальності, у власній історії окремих регіонів України непорядно грають наші політики. Що може об'єднати українців нині?

– Як історик вважаю, що примирити, об'єднати може лише правда. Її потрібно шукати, її потрібно показувати. Треба відверто підходити до минулого. Вчені-історики повинні вивчати архіви, досліджувати документи, збиратися, дискутувати між собою, і все це має бути

доступне для будь-якої людини, кого це цікавить. У мене, наприклад, викликає велике занепокоєння те, що Кремль нав'язує Україні нові підручники з історії для шкіл. Це дуже небезпечно, на це потрібно реагувати. Битва за демократію повинна бути не тільки на історичному ґрунті, українці мають розуміти, яку державу вони хочуть побудувати. Чи хочуть вони жити в мафіозній паразитичній державі на кшталт Росії, або хочуть влитися в сім'ю європейських держав, де поважають усі свободи. Це повинен бути вибір суспільства, й українці мають розуміти (це явно показують останні місяці), що росіяни не стануть задовольнятися простою фінляндизацією України. Тобто лише контролювати її зовнішню політику, як вони це зробили з Фінляндією після Другої світової війни, коли контролювали зовнішню політику Фінляндії, проте не втручалися в її внутрішні справи. Вони терпіли там і приватну власність, і різні партії. Й ось зараз багато хто в Європі наївно думав, що так буде і з Україною після приходу до влади Януковича. Що Москва контролюватиме тільки зовнішню політику України. Але останні чотири місяці показують, що росіяни в Україні хочуть мати підконтрольну собі вертикаль влади. Це дуже небезпечно, й українці повинні це розуміти. Росія хоче нав'язати Україні не тільки зовнішній вибір, а й внутрішній устрій держави. А це означає, що в Україні буде презирство до народу, до демократії, буде бандитизм, триватиме корупція. І в кінцевому підсумку це призведе до виродження населення, тому що цій банді паразитів, яка править, абсолютно наплювати на розвиток суспільства.

У. Т.: Ви кажете про російську чи українську владу?

– Я кажу про нинішніх правителів і Росії, й України.

У. Т.: Вас вважають послідовницею французького філософа Астольфа де Кюстіна, який писав: «Щоб стати патріотом Франції, треба поїхати до Росії»

– Так, це його слова. І я цілком згодна з його твердженням, що в демократичних суспільствах багато недоліків, але демократія зовсім непорівняння з деспотією і тоталітаризмом.

У. Т.: Ви історик-практик і викладач. Як вам вдається залишатися об'єктивною, коли читаєте лекції своїм студентам?

– Намагаюся бути чесною, зберегти об'єктивність. Хоча часом це буває нелегко, адже я читаю сучасну історію. Це ж не щось застигле, це саме життя, яке навколо вас. Об'єктивність і пристрасть не суперечать одне одному. Монтеск'є говорив, що «можна просити мене померти за свою батьківщину, але ніхто не змусить мене за неї брехати». Помоєму, це дуже мудрий вислів.

У. Т.: Ваш батько – Рене Том – один із найбільших математиків XX сторіччя, творець теорії катастроф. Чи важко бути дочкою генія?

– Я була розпещена його спілкуванням зі мною. Мені потім було неймовірно важко терпіти недалеких людей. Я так звикла з дитинства спілкуватися з розумними людьми (батьком і його оточенням), що досі дуже страждаю від дурості. А ще батько не терпів шарлатанства, снобізму... І, до речі, ця моя пристрасть до чесності – теж від батька, він мене до цього привчив. І мама, звичайно. Вона була вчителькою в початковій школі. Батько не казав мені, що потрібно бути чесним, він просто був таким. Це приклад на все моє життя. Можна сказати, що це таке щеплення чесності.

newton
ДИВОВИЖНИЙ СВІТ

Зустрічайте! Дивовижні знижки!

КАНЦЕЛЯРСЬКИЙ НАБІР "ЗЕЛЕНІ ЧОЛОВІЧКИ"

ВІБРО-АКУСТИЧНА КОЛОНКА «I-mu T2»

КОМП'ЮТЕРНА МИША "ЗЕБРА"

ВЕБ КАМЕРА "КІНО"

СУМКА-РАДІО "ДИСКО"

БУДИЛЬНИК ЩО ТІКАЄ "Clocky "

ТАБУРЕТ "СУШІ"

USB ХАБ "МОТОР"

Та багато іншого ...

В Інтернет-магазині NEWTON
www.chudesa.com.ua
ціни нижчі на 5% !

Адреса магазинів NEWTON:

- ТЦ Галерея подарунків «Новий проїзд» (044) 587-67-09
- ТРЦ «Караван», передкасова зона (044) 207-48-07
- ТРЦ «DREAM TOWN», 2-й поверх (044) 331-47-76
- ТВК «Глобус», 1-ша лінія (044) 371-18-79
- ТРЦ «SKY MALL», передкасова зона гіпермаркету «Ашан» (044) 495-49-76
- Корпоративні та оптові продажі (044) 585-97-29

Знижки діють з 20.04.2010 р. до 31.12.2010 р.

Ліцензія на вбивство

Захід сам дає Росії карт-бланш на поширення зони свого впливу

Автор: **Леонідас Донскіс, депутат Європарламенту з Литви (www.donskis.lt)**

Весна нашого незадоволення – це не лише економічна криза в Греції, що загрожує перерости в ланцюгову реакцію та спричинити ефект доміно (наступними можуть бути Португалія та Іспанія). Мабуть, уперше за останнє десятиліття тінь непевності нависла над майбутнім ЄС.

Відкладімо майже банальну спокусу розпочати довгу дискусію про те, чи справедливо кілька років тому Литві відмовили у праві приєднатися до єврозони з причин, що зараз сприймаються просто як мізерна невідповідність між установленим ЄС стандартом та економічними показниками країни. Достатньо порівняти цю історію з економічною характеристикою Греції та безвідповідальною поведінкою, продемонстрованою її політичною елітою, щоб дійти висновку, що відмова Литві на вступ до єврозони на підставі її начебто невідповідності вимогам є найкращим доказом подвійних стандартів та несправедливості ЄС.

Насправді ця згадка не є моїм бажанням додати свою образу до клубка європейських невдач. У нас є й інші загрози стабільності та солідарності в ЄС. Найбільшою, на мою думку, є помилкове сприйняття соціальної та політичної реальності. Відразу після обрання Віктора Януковича президентом України ми стали свідками дежа вю: східноєвропейська країна затиснута між її минулим та майбутнім.

Надзвичайно важлива держава – Україна – опинилася на перехресті її ключового політичного вибору, що визначатиме майбутнє цілого регіону, включаючи й саму Росію.

ЄВРОПА ЗРАДИЛА УКРАЇНУ ТИХО Й БАНАЛЬНО, ДОЗВОЛИВШИ РОСІЇ ПОДІЛИТИ СТАРИХ І НОВИХ ЧЛЕНІВ ЄС І НАКИНУТИ НАМ ЛОГІКУ ДВОСТОРОННІХ ВІДНОСИН ІЗ РФ

Цього разу йдеться не про маленьку незнайому країну невідомо де, що викликає суто географічний та історичний інтерес західних європейців. Те, що відбувається в Україні, – це зловісна реакція та різке сповзання в сіру зону російських геополітичних ігор і маніпуляцій величезної країни, чиї відносини з ЄС критичні для незалежності та добробуту балтійських держав.

Відмовившись визнавати Голодомор як геноцид українського народу та злочин проти людства, Янукович надіслав Росії чіткий сигнал, що його нова інтерпретація історії відповідає російській. Зробивши це та переписавши підручники історії для старших класів, він та його істеблішмент легітимізують стратегічну спробу Росії відновити домінування та вплив над колишніми республіками Радянського Союзу, а також позбавити їх можливого опертя на ЄС та НАТО. Газ за незалежність, тобто стабільне його постачання за прийнятними цінами в обмін на відмову від спроб набути членства в ЄС та НАТО, стає новою диявольською стратагемою путінської Росії, в якій неможливо розшифрувати роль Мєдвєдєва.

ЄС не відреагував на неймовірно швидке поглинання досить великої та важливої країни, приєднання якої до ЄС та НАТО могло би відчутно вплинути на майбутнє всієї Європи. Крім того, Україна могла би значно посилити НАТО, стати важливим прикладом для Росії, нібито заявивши, що період ворожості та цивілізаційного суперництва між РФ (Східною Європою) та Західною Європою минув.

Проте ЄС вирішив кинути Україну напризволяще, щоби не дратувати Газпром та Росію. Європа зрадила Україну тихо й банально, дозволивши Росії поділити старих та нових членів ЄС і накинути нам логіку двосторонніх відносин із РФ, що ґрунтуються на «абсолютному прагматизмі». Хто у світі тепер може серйозно сприймати наші нещирі порожні слова після ножа в спину Україні? Якщо зрада і байдужість не є відмовою від політики Східного партнерства, то що це?

Не менш важливою є й оборудка між Францією та Росією з продажу останніх кораблів Mistral. Цей приклад наслідують інші члени НАТО, які відчайдушно намагаються продати РФ якомога більше стратегічних озброєнь. Якщо члени НАТО можуть так легко і навіть без консультацій між собою, без жодної реакції на нові екзистенційні загрози країнам Балтії – партнерам по системі безпеки та членам того самого клубу – продавати найсучаснішу зброю третім державам, а в цьому випадку країні, що не так давно була окупантом на територіях деяких теперішніх держав – членів Альянсу, то чи не бачимо ми початок кончини НАТО?

Вперше у своїй новітній історії Росія змінила власну парадигму озброєння. Будучи довгий час самодостатньою щодо безпеки та зброї, вона почала купувати стратегічні озброєння в Ізраїлю та країн – членів НАТО. Було б непростимим для нас проігнорувати цей факт. Особливо для тих, хто досить добре знає, що неспроможність або відмова критично оцінити чиєсь важке та кримінальне минуле є не чим іншим, як ліцензією на повторення злочинів, хоч і в іншій формі.

Чи означає все це, що відома метафора Владіміра Лєніна про мотузку, яку жадібна й тупа західна буржуазія неодмінно приготує для радянської Росії і на якій сама ж буде повішена, була пророчою?

Вперше опубліковано у The Baltic Times

ЯКІСНЕ ЖИТЛО

на бульварі Кольцова, 14

Привабливі ціни

Заселення розпочалося

Поруч з парком

від 8550* грн. за м²

*за умови 100% передплати

ПОСПІШАЙ! ЦІНИ ЗРОСТАТИМУТЬ!

ПАРКОВИЙ
ЖИТЛОВИЙ КОМПЛЕКС

м. Київ, вул. Сім'ї Сосніних, 9
тел.: 0(44) 569 36 56, 569 36 57
www.nbk.ua

НБК
НАЦІОНАЛЬНА БУДІВЕЛЬНА КОМПАНІЯ

Ліцензія МРРБУ Серія АВ №357484 від 15.08.2007 Парковий: №0216-Св від 25.03.2008 виданий Інспекцією державного архітектурно-будівельного контролю у м. Києві

Гайдамаки з Уссурійщини

Поява загону з протидії міліції в Примор'ї наочно ілюструє радикалізацію населення Росії

Автор: Дмитро Калинчук

Новина підірвала інтернет-спільноту. В Приморському краї Російської Федерації було скоєно три напади на пости міліції. Двох працівників МВС РФ убито, кількох поранено. Проти росіян-міліціонерів розпочали війну такі самі росіяни – тамтешні мешканці. Інтернет-спільнота поширила звернення повстанців до громадян країни. Там вони називають себе борцями «проти загарбників нашої країни». Збройна війна росіян проти росіян на політичному підґрунті – такого в Росії не було з 1945 року, з часів ліквідації Власівської армії та дивізії СС «РОНА» (колишньої міліції Локотської республіки).

ПЛОДИ ПРОПАГАНДИ

Повстанці не викликають ані найменших теплих почуттів. За даними ЗМІ, поміж них є російські скінхеди. Незважаючи на те що «Комсомольская правда» вже порівняла партизанів із Примор'я з українськими повстанцями-бандерівцями, гадаю, ніщо так не зближає приморських партизан з російською владою, як ставлення до руху УПА. Якби такі повстанці прийшли до влади в Росії, то нинішні вихиляси Путіна з Мєдвєдєвим здавалися б українцям виявом найтеплішої і найщирішої дружби. Тож до самих приморських опришків запитань немає. Питання інше: як Росія дійшла до того, що незаконні збройні формування задля боротьби з чинним державним режимом почали створювати етнічні росіяни?

Перше, що спадає на думку: причиною стала шалена націонал-шовіністична пропаганда, яку ведуть російські ЗМІ. Відвертаючи увагу від економічного становища всередині Росії, московське телебачення завзято шукає ворога за межами країни. Кожен пересічний росіянин знає, що прибалти, грузини, євреї, мусульмани-вахабіти, українці-бандерівці, ЄС, США та інші НАТО сплять і бачать, як би розвалити Росію. Наслідок цієї пропаганди – чимало російських молодиків рушають чесати кулаки просто на вулицю об першого-ліпшого перехожого неслов'янської зовнішності.

Умови життя сприяють цьому. Росія зараз переживає справжню експансію кавказьких та азійських народів на свої терени. Вже зараз у Москві власне росіяни, за деякими даними, становлять лише 31% загальної кількості населення. Спаяні родовими традиціями та круговою порукою іммігранти, кавказці й азіати не зупиняються ні перед чим задля закріплення на російській землі й отримання матеріального достатку. В російських містах панують етнічні мафії, насамперед чеченські, для яких росіяни – вороги вже за фактом свого існування.

За статистикою правоохоронців, у Москві протягом 2008 року на підґрунті національної ворожнечі було скоєно 95 нападів, зокрема 47 убивств і 46 випадків завдання важких тілесних пошкоджень. Порівняно з 2007-м кількість таких злочинів зросла утричі. Від Москви не відстає й уся Росія.

Серйозність ситуації визнав і Дмітрій Мєдвєдєв. «Відбувається радикалізація молоді, набирають сили фанатські рухи та різноманітні «фашиствуючі угруповання», тривають напади на осіб, що мають неслов'янську зовнішність... Ці злочини стали системною загрозою існуванню суспільства», – заявив президент Росії на колегії МВС 6 лютого 2009 року.

Глава держави запізнився. Націонал-соціалістична партія Русі ще 28 лютого 2008 року заявила: «...НСПР завдаватиме пріоритетних ударів, спрямованих безпосередньо проти структур, що виконують військові дії для захисту окупаційного ладу, таких як МВС, ФСБ, проти членів уряду та будь-яких чиновників окупаційних структур РФ». Зміну в поведінці націоналістів помітили й російські правоохоронці. На запитання, чому ви, патріоти, не йдете служити на Кавказ, націоналісти відповідають не барячись: «Ворог не на Кавказі. Ворог – у Кремлі».

Протягом 2009 року на теренах Росії було скоєно низку терактів: закидання пляшками з «коктейлем Молотова» приміщення Окремого батальйону міліції в Москві (згоріли дві вантажівки); вбивство відомого адвоката-правозахисника В'ячеслава Маркелова та антифашистки Анастасії Бабурової (до речі, громадянки України); підрив швидкісного потягу «Невський експрес» (90 поранених, 29 загиблих, поміж них четверо високопосадовців). Останній теракт російська влада записала на дагестанських ваххабітів, хоча єдиною організацією, що взяла на

ФОТО: REUTERS

ПЕРЕВІРКА НА ДОРОГАХ. На пошук приморських партизан кинули навіть армію та бронетехніку

себе відповідальність, був пітерський націоналістичний «Формат 18».

ДЕПРЕСІЯ РАДИКАЛІЗУЄ

Радикалізація молоді – це не єдина причина появи повстанського загону. Варто згадати, що російське Примор'я – це той самий регіон, де півтора року тому ОМОН кийками розігнав акції протесту проти підвищення ввізного мита на автівки-іномарки. Далекий Схід – регіон депресивний. Удари кризи по російській економіці там відчули, як ніде. Спроба уряду Росії захистити свій автопром, підвищивши ввізне мито на іномарки, призвели до вже згаданих акцій громадянської непокори – у Примор'ї в цьому бізнесі була задіяна ледь не кожна десята родина. Щоб стимулювати створення власної деревопереробної промисловості, уряд заборонив вивозити з Росії ліс-кругляк до Китаю. Наслідок – промисловість без інвестицій не розвинулася, Китай перейшов на дешевий ліс з Африки, а чимало простих людей поклали зуби на полицю. Наказ вивозити брухт тільки через порт «Находка» (контрольований товаришем Путіна Ротенбергом), наказ доставляти улов із моря в порт для розмитнення перед експортом (де риба швидко псується) – таких прикладів керування у найкращих традиціях совка в Примор'ї хоч греблю гати. За них розплатилися тамтешні мешканці. Власним добробутом.

А поруч, по той бік кордону, розвивається й квітне економіка Китаю. Гадаю, зрозумілі почуття мешканця російського Благовещенська, коли він спостерігає сяючі хмарочоси сусіднього китайського Хайхе. Перше, що йому спадає на думку: «У них так, як у нас, не крадуть». Мешканець Благовещенська давно гайнув би жити до Китаю, якби не одна перешкода – у Піднебесній бракує місця для самих китайців. Наші громадяни, які їздять до родичів на Зелений Клин, розповідають, що в Іркутську та Хабаровську є вже цілі китайські квартали. Експансію своїх громадян усіляко підтримує уряд КНР – повільно й наполегливо скуповує частки у приморських родовищах корисних копалин, де забезпечує для них робочі місця. Справжній скандал спричинив проект передачі в оренду китайцям на 75 років половини Владивостока.

Унаслідок такої політики в регіоні розквітнув кримінал. Рибу, ліс та брухт із Примор'я до Китаю вивозять, як і раніше, але тепер контрабандою, під наглядом злочинних угруповань. До речі, російська преса вже поспішила оголосити дії приморських гайдамаків банальним переділом сфер впливу контрабандистів. Батько одного з повстанців Володимир Савченко у своїй заяві спростував це твердження. Складно щось ділити в бізнесі, контрольованому міліцією.

Проте саме бузувірство працівників МВС, на думку тамтешніх мешканців, стало причиною збройного опору. Пересічні росіяни останнім часом просто налякані свавіллям міліції. Певно, після торішніх акцій непокори правоохоронцям дали картбланш робити все що завгодно, щоб утримати регіон під контролем. Реакція не забарилася. Вже згаданий Володимир Савченко повідомив журналістам, що один його син раніше загинув після тортур міліціонерів.

Бідність як наслідок економічної депресії, наявність численних молодих людей, розігрітих шовіністичною пропагандою, а також свавілля представників влади – здається, більшого для появи збройного опору й не потрібно. Уссурійські гайдамаки протрималися недовго – вже 11 червня членів групи було затримано в Уссурійську, двоє застрелилися **(на фото)**. Але зрозуміло, що влада чудово уявляє всю глибину небезпеки для себе.

Причини появи повстанського опору нікуди не зникнуть. У Росії на літо 2009 року 70 тис. осіб вважали себе скінхедами, ще 15 тис. були учасниками націонал-радикальних організацій. У радянських партизанів Ковпака, Сабурова, Фьодорова та Мєдвєдєва разом узятих було лише 12,6 тис. бійців.

Чинній українській владі теж варто серйозно замислитися. Вона має наочний приклад того, куди заводить бажання «побудувати вертикаль» та «заткнути пельки незгодним». Тож нехай обирає: рівнятися на російський «приклад стабільності» чи таки зберегти діалог із власним суспільством. Бо може так статися, що за кілька років не Росію, а Україну наводитимуть як взірець стабільності. Та сама Росія й наводитиме. ■

Бандити чи партизани?

ПАРадокси

Скасування апартеїду в ПАР не посприяло соціальному вирівнюванню. Якраз навпаки – країна існує на цілковитих контрастах

Автор:
Жанна Безп'ятчук

фото:
Reuters

Під час тих матчів чемпіонату світу з футболу в ПАР, у яких беруть участь африканські команди, вулиці бідних районів Кейптауна, Йоганнесбурга, Преторії та інших міст порожніють. Усі прикуті до екранів. Усі моляться за те, щоб перший гол неодмінно забили африканці. Така ось африканська солідарність та ідентичність. Чистота й лад на вулицях, європейського рівня дороги навіть у маленьких містечках та селищах, сучасні експреси, чудові можливості для шопінгу й чіткі лінії поділу між білими та чорними на рівні побуту, ментальності, моделей поведінки – це те, що насамперед впадає в око й вражає європейців у країні, яка вже 16 років учиться жити за законами толерантності. Країна суперечностей, парадоксів і фантастичної, казкової природи сьогодні проходить чергову точку біфуркації. Й мало хто береться прогнозувати, яким чином розгортатиметься цей процес, неуникний та болісний для будь-якої національно гетерогенної країни з хронічними травмами.

ЧОРНІ Й БІЛІ

Населення країни складається з чотирьох основних груп: чорношкірі (79%), білі (9%), кольорові – тобто народжені в змішаних шлюбах (9%), а також азіати/індуси (3%). Апартеїд як політика й спосіб життя припинився 16 років тому. Апартеїд як певний спосіб мислення й сприйняття культурного, етнічного, лінгвістично Іншого живе якоюсь мірою далі. Принаймні таке враження справляє сьогоднішня ПАР на сторонніх спостерігачів. Збереглися першокласні лікарні й приватні школи для білого населення. Зберігся щирий подив африканерів (місцевих нащадків французів, німців та голландців) перед тим, що

НА СХИЛАХ ЙОГАННЕСБУРГУ. Суперсучасні офісні центри, а під ними люди, схилені в молитві, – звичайна картина з життя ПАР

їхні чорношкірі земляки можуть досягати чогось вагомого в науці чи в мистецтві. Збереглися абсолютно моноетнічні селища, містечка, райони великих міст. Потрапивши на білу сторону, людина почувається, немовби в Європі. Потрапивши на чорну, – в Африці. Така ось цивілізаційна й культурна гойдалка в межах однієї країни.

З іншого боку, виросло ціле покоління чорношкірих південноафриканців, які вже не пам'ятають окремих задротованих чистих пляжів для білих, а брудних – для чорних, які не уявляють, що хтось може їм заборонити ходити тротуарами поруч із білими громадянами або ж відвідувати розкішні ресторани (якщо, звісно, вони матимуть на це кошти). «Південна Африка – спільний дім для всіх людей, котрі живуть на її землі, незалежно від їхнього походження, кольору шкіри тощо. Умови життя людини мають залежати виключно від її особистих досягнень і якостей», – це був головний меседж Нельсона Мандели. Його повторювали й усі його наступники. Але реальні соціальні люфти для донедавна скривджених і упосліджених усе ще поодинокі й вузькі.

Рівень освіченості чорношкірого населення залишається дуже низьким, хоча останні уряди докладали зусиль, аби покращити ситуацію. Так, сьогодні реалізують програму, мета якої – охопити шкільним навчанням 100% дітей, які живуть у провінції. Водночас країні, що намагається швидкими темпами запроваджувати інновації й технології, бракує інженерів, математиків, програмістів. До речі, нинішній президент країни Джейкоб Зума має освіту на рівні кількох класів середньої школи. Освіченіші африканці звинувачують його в демагогії та популізмі. Натомість неграмотні чорні виборці легко ідентифікують себе з ним. Такий президент для них близький і зрозумілий. Рік тому на старті своєї президентської каденції Джейкоб Зума мав підтримку 77% населення, сьогодні – 43%. Від нього досі очікують рішучих дій і підтримки ринкових реформ.

Кризу ж експертного знання поглиблює також відтік із країни білих фахівців. Від 1994 року з ПАР виїхали близько 500 тис. білих південноафриканців. І це переважно – лікарі, інженери, науковці. За останніми опитуваннями, 14% білого населення країни налаштоване емігрувати з країни найближчим часом.

АПАРТЕЇД І НЕОАПАРТЕЇД

Злочинність і дикі кримінальні звичаї в районах, віддалених від центру, – це те, що може зробити життя в ПАР нестерпним для будь-кого, але під прицілом насамперед біле населення. Уявіть собі дорогий, комфортабельний, блискучий ресторан десь у заможному кварталі Йоганнесбурга. Його завсідники, »

ФУТБОЛІСТИ З ТРУЩОБ. В одній із шкіл району Совето в Йоганнесбурзі триває урок фізкультури. Майже кожен із тамтешніх юнаків мріє стати футболістом

білі бізнесмени й інтелектуали, у прохолоді, нагнаній кондиціонерами, за переглядом дуже дорогого меню ведуть між собою розмову про те, на кого й де напали, про те, що вкотре було пограбовано чийсь будинок чи як комусь довелося змінити вшосте службу охорони своєї фірми. Це буденна картина з життя цих людей. Причому насильство й грабунки чиняться не лише в чорно-білому світі, а й усередині чорного, що частково є наслідком притоку до Південної Африки іммігрантів з інших африканських країн, насамперед із Зімбабве.

А тим часом дехто з білошкірих жителів ПАР говорить про «апартеїд навпаки», про те, що сьогодні в ставленні до них чорношкіра більшість країни демонструє такий самий расизм. Є чимало історій вимушеного драматичного розставання білих африканців зі своєю батьківщиною через утиски, як вони наголошують. У них є своя правда й свої образи. Сьогодні представництво білого населення в органах влади, зокрема в уряді, пропорційне їхній частці в населенні країни (9%) – вони мають кілька міністерських портфелей. Але реальні можливості обіймати керівні посади в держапараті обмежені. Водночас правлячий Африканський національний конгрес, ідеологічно розмита структура, прихистив у своїх лавах радикалів і демагогів, які вдаються до ксенофобської риторики. Дехто з них опинився навіть на верхівці партійної ієрархії, як-от Джуліус Малема, лідер Молодіжної ліги АНК. Проте таких політиків небагато, вони не мають високих рейтингів та впливу на конкретні урядові рішення. Головне ж – у країні є реальна свобода слова, є вільна преса, а отже, дискусія й контроль за діями влади. Це одне з найбільших досягнень країни.

БАГАТІ Й БІДНІ

Південна Африка – найбагатша й технологічно найпросунутіша країна Африки. Якщо ж спиратися на показники доходів на душу населення, то вона є сьомою на своєму континенті (поступається країнам із дуже маленьким населенням на зразок Ботсвани). Відтоді як 1994 року до влади в країні прийшов Африканський національний конгрес, що захищав інтереси чорношкірого населення, й політика апартеїду була зупинена на законодавчому рівні, національна економіка почала наро-

ШИК І БЛИСК. У сфері послуг, добре розвиненій у ПАР, на позиціях виконавців працюють лише чорношкірі

$52 млрд

витратила ПАР на підготовку й проведення чемпіонату світу з футболу (ця сума включає витрати на підготовку готельної та транспортної інфратруктури, а також побудову/реконструкцію 10 стадіонів)

$18 млрд

планує витратити Україна на підготовку та проведення Євро-2012

щувати свої темпи. Впродовж кількох років перед 2008-м щорічний темп зростання сягав 5%. Відсоткові ставки за банківськими позиками знизились, інфляція була цілком приборкана. Реально запрацювали суди й профспілки. Останні, до речі, діють дуже стабільно протягом усіх років лібералізації та деапартеїзації. Сьогодні вони пильно контролюють політику зі встановлення зарплат для чорношкірих робітників у різних галузях. У ПАР доволі непогано розвинувся малий і середній бізнес. Варто нагадати також, що ця країна володіє 90% світових запасів платини та 40% – золота. Однак усі ці економічні прориви й природне багатство парадоксально співіснують із безробіттям колосальних масштабів і некваліфікованістю основної робочої сили.

ПАР – країна не тільки расових поділів, а й разючих соціальних контрастів. Нерівність доходів у ній одна з найбільших у світі, повсюдно вирує епідемія ВІЛ/СНІДу, а рівень неофіційного безробіття сягає 35% і є найвищим у світі. «Прірва між багатими та бідними розширилася з часу, як до влади прийшов Африканський національний конгрес, навіть попри за-

провадження конкретних механізмів перерозподілу доходів на кшталт Програми економічного стимулювання чорношкірого населення (Black economic empowerment – BEE)», – розповіла *Тижню* Пратіба Такер, директор департаменту Африки Дослідницького центру журналу The Economist (the Economist Intelligence Unit). BEE є унікальним винаходом постапартеїдної ПАР, коли рейтинг і авторитет компанії на ринку залежить від того, скільки її акцій належить чорношкірим власникам, які керівні посади вони обіймають, наскільки вони впливають на прийняття рішень тощо. Експерти стверджують, що це реально працює, зокрема сприяє формуванню нової еліти чорношкірого населення країни, яке за своїми статками може вже позмагатися з білими мультимільярдерами з кварталів розкішних міст провінції Мпумаланга. «Проте соціальна, майнова нерівність у ПАР і досі чітко збігається з расовими поділами, хоч ми й відзначаємо позитивні зрушення. Це дуже занепокоює. В тривалій перспективі, коли глобальна криза повністю минеться, багато що залежатиме саме від чорношкірого середнього класу», – зауважує Такер.

Фактично BEE породила лише вузьке коло обраних скоробагатьків, які спиралися на зв'язки в політичних колах, аби отримувати держзамовлення й вигравати тендери. Натомість притік іноземних інвестицій у ПАР залишається, на думку експертів, недостатнім. Хоча на зорі нової ери в історії країни, що почалася 16 років тому з перших всезагальних демократичних виборів, США й Європа вклали чимало коштів у її економіку. Пізніше напрочуд великий кредит довіри до нових чорношкірих керманичів, здобутий за часів президенства Нельсона Мандели (1994–1999), вичерпався. Почав розкручуватися маятник корупції та зневіри у владі. Сьогодні ПАР потрібно докласти чимало зусиль, аби вийти на докризові показники економічного зростання.

Парадоксальним, незбагненним для практичного розуму чином Південна Африка об'єднала в собі багато непоєднуваного, суперечливого й при цьому досягла економічних успіхів та почала розвивати культуру міжрасового діалогу. Нині країну з найбільшим соціальним розшаруванням вважають найуспішнішою на Чорному континенті.

Завжди більше, ніж очікуєш!

Lexus RX 350
BMW X5 та X6

Porsche Cayenne GTS

КРУТІ ТАЧКИ

вул. Новокостянтинівська, 15
(044) 240 4141, 590 0187
вул. І. Мазепи, 44, (044) 240 5050
www.mycar.com.ua

БИТА КАРТА

Громадяни Словаччини проголосували проти популістів, які грали на міжетнічних суперечностях

Автор:
Олекся Басараб, спеціально для *Тижня* з Братислави

У Словаччині відбулася виборча революція, яка продемонструвала, що наші сусіди всупереч загальноєвропейській тенденції на посилення ультраправих політичних рухів узяли курс на поміркованість та пошук компромісу між етнічною більшістю та меншиною. Отже, головні сюрпризи: успіх новачків із центроправиці, поразка лівих та крайньо-правих сил. Не спрацювала «угорська карта» (спекуляції на постійних конфліктах між Угорщиною та Словаччиною, до яких також втягнено численну меншину словацьких угорців). Експерти очікували зовсім іншого результату: посилитися позиції влади, яка підігрівала антиугорські настрої та сподівалася з них скористатися. Проте на виборах 12 червня партії, що складали урядову коаліцію, разом набрали менше голосів, ніж на минулих парламентських перегонах у 2006 році.

КРАХ ПОПУЛІСТІВ

Лівоцентристська партія прем'єр-міністра країни Роберта Фіцо «Смер» («смер» перекладається українською просто як напрямок, повна назва партії звучить як «Напрямок – соціал-демократія») виграла вибори, дещо покращивши свій результат, але їхні коаліційні партнери програли. Популістська націоналістична Словацька національна партія заледве переповзла 5-відсотковий бар'єр, набравши 5,7%. Лідер партії Ян Слота в розпачі після оголошення результатів заявив: «Який народ, такий уряд. Усі ми будемо плакати кривавими сльозами. В цій країні правитимуть гомосек-

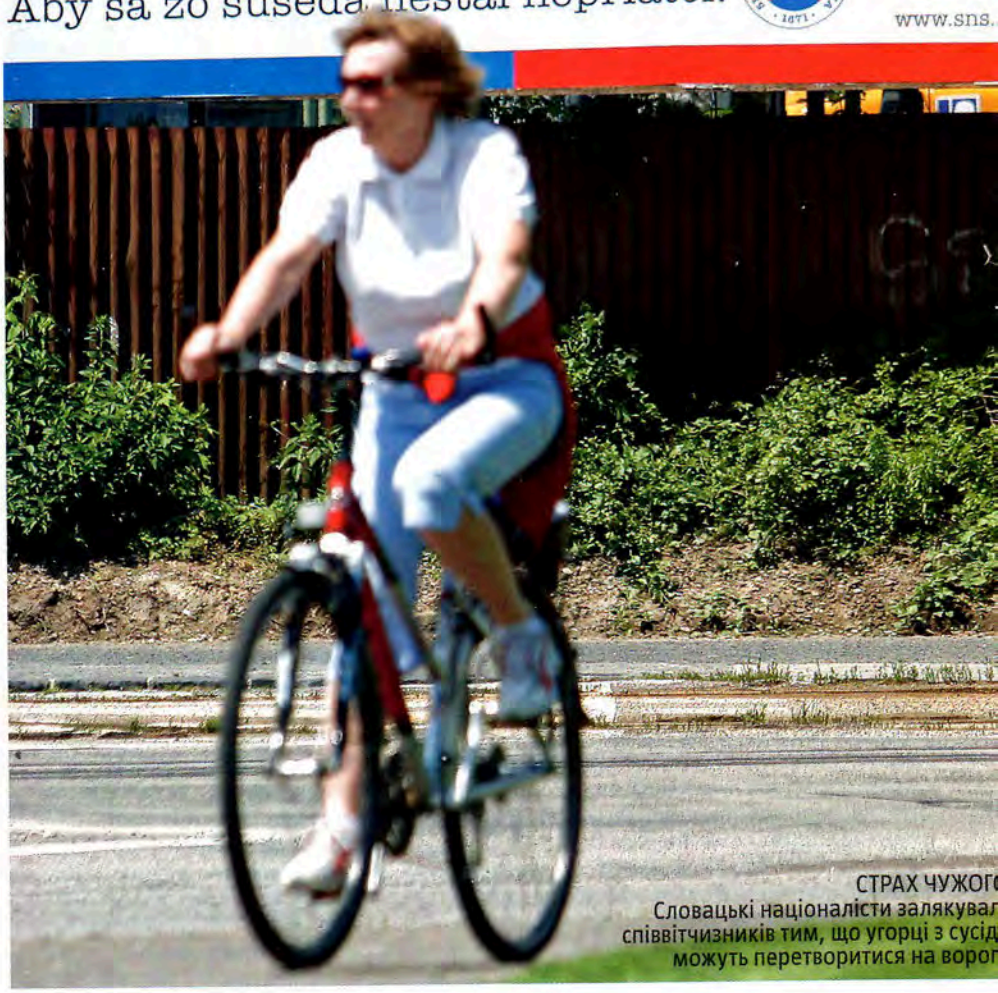

СТРАХ ЧУЖОГО
Словацькі націоналісти залякували співвітчизників тим, що угорці з сусід можуть перетворитися на воро

суалісти та мадяри». Слота має репутацію словацького Жириновського, а ляпами в стилі Берлусконі не раз змушував словаків червоніти. Ще один союзник – Народна партія – Рух за демократичну Словаччину – не потрапила в парламент взагалі. На цьогорічних виборах словацьким владним партіям дуже зашкодила негативна кампанія та конфлікти з мас-медіа.

А ось табір опозиції посилився. Створена лише в березні 2009-го неоліберальна «Солідарність і Свобода», досягла неочікувано високого результату – 12,14% (це значний прогрес порівняно з минулорічними виборами до Європарламенту, коли вона здобула лише 4,71%). Основними рисами цієї партії є виразно ліберальні погляди щодо економіки та суспільства, а також спроба відмежуватися від соціалістичного минулого – до партії не приймають тих, хто співпрацював зі службою безпеки Чехословаччини або мав комуністичне минуле. Словацька демократична та християнська унія – Демократична партія (СДХУ–ДП) натомість дещо послабила свої позиції. Один із довгожителів словацької політики – Християнсько-демократичний рух, який українські та російські експерти часто називають проросійським, стабільно отримує місця в парламенті – цього разу 15 депутатських крісел.

ВИБІР УГОРЦІВ

Важливим результатом виборів є й те, що місцеві угорці теж відмовили в підтримці політикам, спрямованим на конфронтацію. Вперше за останні роки не потрапила до парламенту Партія угорської коаліції, яка має виразний націоналістичний характер. Із погляду багатьох словаків, це позитивна зміна, бо в дуеті зі словацькими націоналістами ця партія створювала напруження між жителями країни різного етнічного походження. Значна частина словацьких угорців відійшла від Партії угорської коаліції та підтримала нову партію «Міст – Híd» (híd – «міст» по-угорськи), головним слоганом якої є словацько-угорське порозуміння. Партія заснована на принципах міжетнічності, який помітний навіть у її назві.

Домінантна в Будапешті етнічна концепція народу, притаманна радше XIX століттю, дратує словаків, особливо коли йдеться про ініціативу угорського уряду надати право на подвійне громадянство всім етнічним угорцям, які проживають за кордоном. Але заяви уряду Фіцо про загрозу з Півдня (аж до інтервенції) роздратували словаків ще більше. Важко уявити таке радикальне загострення двосторонніх стосунків країн-членів НАТО та Євросоюзу. До того ж відверте паразитування на ескалації відносин із сусідом словацьких виборців просто злякало. Коли подивитися на детальну карту результатів виборів, то видно, що владна коаліція отримала перевагу в частині північно-східних та північно-центральних виборчих округів, де населення досить гомогенне. Там же, де проживає більший відсоток угорців, успішнішою стала опозиція, а «Міст-Híd», набравши по країні 8,12% голосів, майже всюди переграв Партію угорської коаліції (4,33%).

Ще три місяці тому, за даними опитування Інституту дослідження меншин «Форум», 51% словацьких угорців збиралися голосувати за Партію угорської коаліції, а 28% – за «Міст-Híd». Але лідер партії Пал Чакі зробив критичну помилку, спробувавши традиційно набрати очки на словацько-угорському конфлікті. Політиків, які перейшли в «Міст-Híd», він оголосив зрадниками, а його партія назвала себе єдиною угорською партією в Словаччині. Рекламні білборди вона ставила тільки угорськомовні («Міст-Híd» натомість – двомовні), а з виборцями Чакі спілкувався переважно через угорський телеканал «Дуна», ігноруючи словацькі медіа. Члени його партії заявили, що готові відмовитися від словацького громадянства, аби стати громадянами Угорщини (члени «Міст-Híd» виступили за збереження словацького громадянства). Як показали результати виборів, словацькі угорці висловилися за зменшення міжетнічного напруження, тож тепер місцевим угорським націоналістичним політикам загрожує маргіналізація.

БЕЛЬГІЯ:

Перемога фламандських сепаратистів та валлонських соціалістів

13 червня, наступного дня після словацьких, відбулися парламентські вибори в Бельгії. Перемогу здобув Новий фламандський альянс, який виступає за розширення автономії Фландрії, а в перспективі – її відокремлення. Альянс у нижній палаті парламенту Бельгії представлятиме 27 депутатів (зі 150), і це є найкращим результатом фламандських сепаратистів в історії країни. 26 мандатів здобули франкомовні соціалісти. Фламандська християнсько-демократична партія тимчасового виконувача обов'язків прем'єр-міністра Іва Летерма посіла третє місце, завоювавши тільки 17 місць. 14 червня король Бельгії Альберт розпочав консультації щодо формування нового коаліційного уряду країни

ЗМІНА ВЛАДИ

Незважаючи на те що президент країни Іван Гашпарович доручив формувати новий уряд Фіцові, влада в Братиславі напевне зміниться. Коаліційний потенціал «Смер» тепер мінімальний. Всі опозиційні партії вже оголосили про несприйняття співробітництва з партією Фіцо. Соціал-демократи поки що сподіваються на двосторонні переговори, проте аналітики вже розписують крісла в майбутньому правоцентристському уряді, який сформує коаліція з чотирьох поміркованих правоцентристських партій. Ксенофобам у новому уряді місця не буде.

Що ж до нового прем'єра, то фаворитом є лідер СДХУ–ДП Івета Радічова. На думку директора словацького Інституту публічних справ Григорія Месєжникова, правоцентристські партії на сьогодні майже досягли політичної згоди, залишилося тільки дочекатися спільної заяви коаліціантів. Радічова може стати першою жінкою на чолі уряду країни. Торік їй трохи забракло голосів, аби стати президентом.

Попри перемогу в Словаччині політиків, які висловлюються за міжетнічну співпрацю та порозуміння, відносини з Угорщиною залишаться проблемними. Чіткого та тривалого покращення контактів із південним сусідом у Братиславі не очікують. Для покращення взаємин із Угорщиною потрібна ініціатива й з Будапешта, де при владі перебувають праві сили, не зацікавлені в дружбі з сусідами.

НОВИЙ СЛОВАЦЬКИЙ ПАРЛАМЕНТ (150 депутатів)

ФОТО: REUTERS

А візи й нині там

Безвізовий режим із ЄС залишається далекою перспективою, тож українці зобов'язані добре знати, що їм несе новий Візовий кодекс Євросоюзу

Автори: Ірина Сушко, Олександр Сушко, «Європа без бар'єрів»

фото: Олександр Чекменьов

Офіційний Київ очікував, що 3–4 червня Рада Європейського Союзу заявить про одностайне рішення всіх країн – членів ЄС надати Україні План дій щодо безвізового режиму, проте європейці не виправдали цих сподівань. Натомість Рада ЄС дала перспективу безвізового режиму Албанії, Боснії та Герцеговині (коли ці країни виконають усі необхідні вимоги). Тепер міністр юстиції Олександр Лавринович висловлює переконання, що план дій буде розроблений до жовтневого саміту Україна – ЄС.

Замість того, щоб сподіватися на безвізовий режим, українцям треба якнайкраще вивчити ті зміни, які сталися в європейській візовій політиці з набуттям 5 квітня 2010 року чинності Візового кодексу. Ми спробуємо розкрити зміст останніх змін, принагідно зауваживши, що саме незнання українцями візового законодавства Євросоюзу, непоінформованість про свої права та обов'язки часом ставали причиною їх затримання, проблем із правоохоронцями на території ЄС або ж причиною відмов у видачі віз.

У 2009 році громадяни України отримали понад 1,2 млн шенгенських віз і більше ніж 2,5 млн разів перетинали кордони країн – членів Європейського Союзу. За даними ЄС, приблизно кожна десята шенгенська віза у світі надається громадянину України. Частіше за українців до ЄС їздять лише росіяни. Водночас близько 60 тис. візових заявок відхилили. Щонайменше таку саму кількість заявок взагалі не прийняли до розгляду, бо не всі супутні документи були правильно оформлені. Часом люди просто не подають усе, що від них вимагають консульства. І це ще одна причина відмов. А скільки громадян просто не поїхали до країн ЄС, дізнавшись про кількість документів, яку потрібно зібрати? Цього не знає ніхто.

Візовий кодекс систематизує та кодифікує норми й правила отримання віз ЄС громадянами інших країн. Враховуючи важливість документа й водночас його великий обсяг та подекуди складність для розуміння закладених у нього правил, ми спробували дати короткі відповіді на «візові» запитання, які найчастіше задають українці.

Чому Україна входить до переліку країн, громадяни яких потребують віз для виїзду до ЄС?

За оцінками ЄС, Україна належить до країн із відносно високим міграційним ризиком (велика кількість українських нелегальних мігрантів у Європі), а також – до країн із одним із найвищих у Європі рівнем корупції, що зумовлює низьку надійність української системи видачі паспортів для виїзду за кордон. Україна досі не видає своїм громадянам паспортів із біометрич-

ними даними, має застаріле законодавство про захист персональних даних, щодо міграційного контролю та протидії торгівлі людьми, не ратифікувала низки важливих конвенцій та протоколів Ради Європи; не завершила договірно-правового та інфраструктурного оформлення кордонів, не вирішила проблеми незаконної транзитної міграції з третіх країн. Немає й достатнього рівня довіри між українськими та європейськими органами безпеки, юстиції та правопорядку.

Які саме країни керуються Візовим кодексом ЄС?

Кодекс стосується 25 країн Шенгенської зони, три з яких (Норвегія, Ісландія та Швейцарія) не є членами Євросоюзу. При цьому Данія зберегла за собою право на автономію у питаннях візової політики, тому запровадження кодексу для цієї країни відбудеться пізніше, після відповідних внутрішніх рішень. Кодекс діє також для Румунії та Болгарії, які не входять поки що до Шенгенської зони, але імплементували Шенгенський доробок. Ці країни наразі не видають шенгенських віз, і на їхніх кордонах з іншими країнами ЄС зберігається прикордонний контроль. Водночас дія кодексу не поширюється на Велику Британію та Ірландію, членів ЄС, що не є сторонами Шенгенського права.

Чи буде українцям віднині легше отримувати багаторазову довготермінову шенгенську візу?

Так, для цього є певні підстави. Кодексом запроваджено нижню (мінімальну) межу терміну дії стандартної багаторазової візи – 6 місяців, із перспективою видачі наступних віз із терміном дії до 5 років. Раніше була лише верхня межа тривалості багаторазових віз (наприклад, «до 1 року», «до 5 років»), що обумовлювало видачу великої кількості фіктивно-багаторазових віз із терміном дії в кілька тижнів. Тепер видачу багаторазової візи на термін дії менший ніж 6 місяців можна буде вважати прямим порушенням кодексу. Крім того, розширено перелік категорій осіб, які можуть претендувати на отримання багаторазових віз: до них додано представників громадських організацій.

Довготермінова віза, згідно з кодексом, видається, «якщо... заявник доведе потребу або обґрунтує намір частих чи регулярних подорожей, зокрема через власний професійний або сімейний статус». Це актуально, наприклад, для бізнесменів, цивільних службовців, які регулярно контактують із інституціями держав – членів ЄС та інституціями ЄС, для представників неурядових організацій, які подорожують задля участі в семінарах, конференціях, а також для членів сімей громадян ЄС, членів сімей громадян третіх країн, які законно проживають на території держав – членів ЄС, моряків. Специфіка формулювання цієї статті передбачає невичерпність наведеного в ній переліку категорій осіб (цей перелік у статті подається після слова «наприклад»). Важливо довести навіть не належність до відповідної категорії, а потребу частих чи регулярних подорожей.

Між положеннями Угоди про спрощення оформлення віз між Україною та ЄС і Візовим кодексом є розбіжності. Які саме норми поширюються на українців?

Загалом міжнародне право має верховенство над внутрішнім, тому громадяни України можуть надалі користуватися більш розширеним набором пільг та категорій осіб, встановлених Угодою, зокрема стосовно безкоштовної видачі віз та довгострокових віз терміном дії до 1 та 5 років. Однак, якщо в окремих положеннях кодекс містить більш прогресивну норму, заявники мають усі правові підстави апелювати до норм кодексу безпосередньо. Останнє стосується, зокрема, пільг для представників громадських організацій, а також положення про мінімальну межу тривалості багаторазової візи – 6 місяців.

Чи врегульована кодексом діяльність «візових центрів»?

Так, кодексом введено в правове поле діяльність посередників, що іменуються провайдерами зовнішніх послуг. Вони надають додаткові платні по-

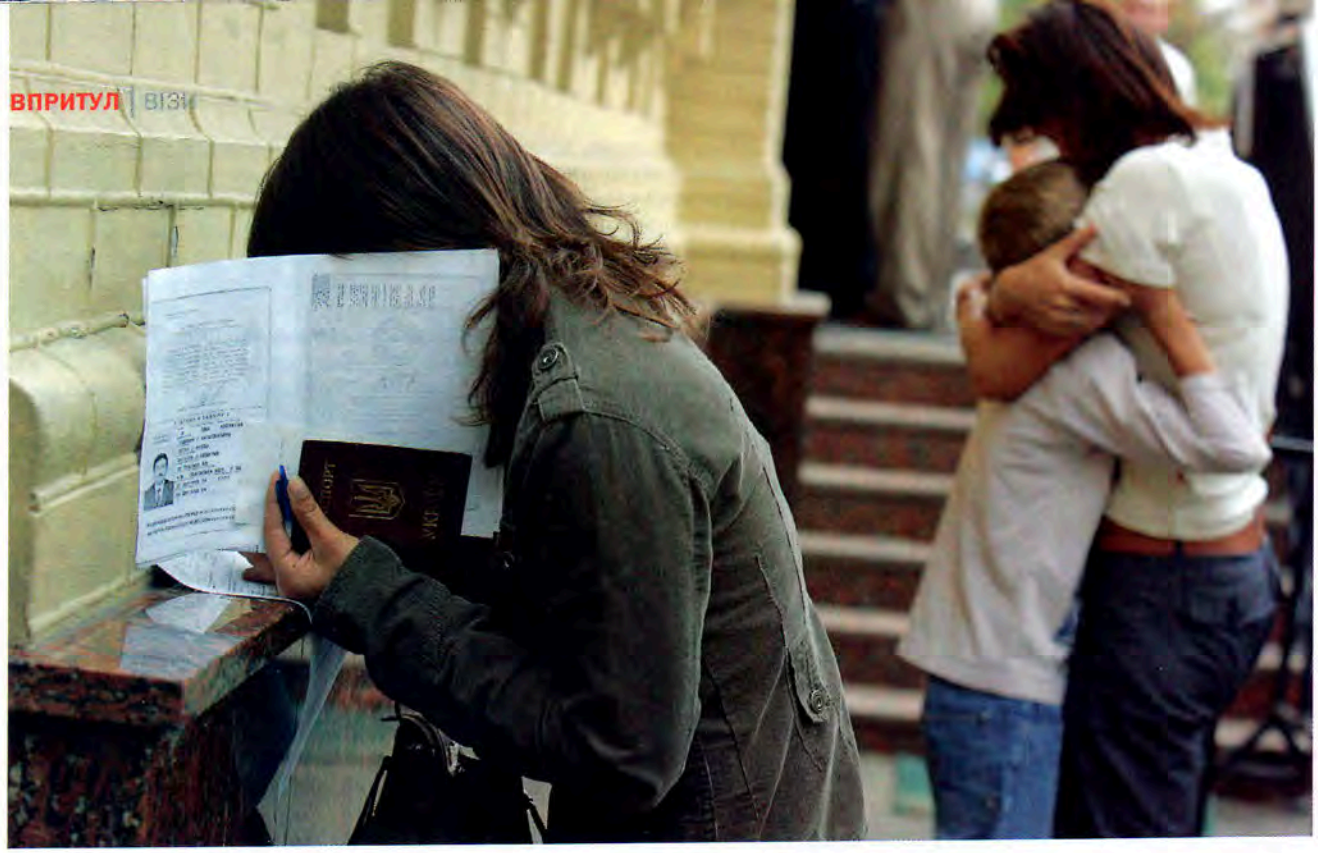

слуги з прийняття візових заявок, перевірки пакета документів та їхньої доставки до консульських установ. Також кодексом встановлено, що максимальний обсяг платежів таким посередникам не може перевищувати €30 (50% стандартного консульського збору). Окрім того, консульство має гарантувати заявникам можливість альтернативного (без посередників) доступу до консульства.

Чи передбачено кодексом обов'язкове пояснення причин відмови в наданні візи?

Так, по-перше, консульства зобов'язані вказувати причину відмови (раніше це не було обов'язковим) та, по-друге, мають передбачити доступність процедури апеляції. Однак ці норми запрацюють як обов'язкові лише в квітні 2011 року. Водночас зберігається право консульства відмовляти у візі з суто суб'єктивних мотивів, наприклад, якщо не повною мірою доведено «намір залишити територію держав – членів ЄС після завершення терміну дії візи». Як свідчить практика, саме таке пояснення використовується в більшості випадків, і його застосування, на жаль, не передбачає жодних об'єктивних критеріїв.

Як регулюється транзит через територію Шенгенських країн?

Візовим кодексом зменшено кількість категорій шенгенських віз: більше не видаватимуть категорії B (транзит) і C+D (національна з одноразовим транзитом). Залишаться такі категорії: A (аеропортна транзитна), C (короткотермінова), D (національна довготермінова). Натомість одночасно з Візовим кодексом запроваджується додаткова норма, що є принципово важливою для громадян України, які працюють або навчаються в країнах ЄС, користуючись довготерміновими національними візами відповідних країн – членів ЄС. Ідеться про рішення ЄС прирівняти довгострокові національні візи країн – членів ЄС до посвідки на проживання, ухвалене Європарламентом 9 березня 2010 року.

Завдяки цьому нововведенню повністю виключається повторення скандалів із покаранням українців, які подорожували з національними візами, порушуючи правила транзиту через необізнаність із їх обмеженнями. Тепер кожен власник національної (робочої, студентської тощо) візи будь-якої країни Шенгенської зони може перебувати з транзитною чи іншою за-

ВІЗОВИЙ ПРОЦЕС. Успішне отримання візи залежить від поінформованості та уважності заявника

12 млн шенгенських віз отримали українські громадяни 2009 року

60 тис. візових заявок було відхилено

конною метою на території інших країн ЄС (до 90 днів протягом півроку), не побоюючись арешту, конфіскації грошей та депортації, як це неодноразово траплялось у минулому.

Які проблеми залишилися невирішеними після запровадження кодексу?

Потенційна невичерпність переліку супровідних документів, відмінності стандартів окремих документів, їх легалізації та засвідчення, вимоги конфіденційної інформації про заявників, їхнє приватне життя, родину, роботу, майно та матеріальний стан залишатиметься в майбутньому проблемою. Можливість відмовляти у візі на основі суб'єктивних підозр щодо небажання заявника повернутися на батьківщину й надалі породжуватиме недовіру до візової політики країн ЄС в Україні.

Де можна дізнатися детальніше про Візовий кодекс ЄС та інші питання візової політики?

На сайті «Європи без бар'єрів» www.novisa.org.ua можна знайти повний текст перекладу кодексу, здійснений цією організацією за підтримки Міжнародного фонду «Відродження», який підкріплено ґрунтовними постатейними коментарями.

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Що має зробити Україна для встановлення безвізового режиму з ЄС

Президент України та уряд України

▸ Сконцентрувати політичну волю на питаннях досягнення Україною критеріїв безвізового режиму з ЄС та забезпечити скоординовану й ефективну діяльність усіх органів виконавчої влади в напрямках, що стосуються візово-міграційних проблем.

▸ Подати на ратифікацію Верховною Радою низку міжнародних угод, конвенцій та протоколів, що належать до переліку обов'язкових умов ЄС для скасування візового режиму, які були підписані Україною, але залишилися нератифікованими. Серед них насамперед: Конвенція Ради Європи про захист осіб стосовно автоматизованої обробки даних особистого характеру та Додатковий протокол щодо органів нагляду та транскордонних потоків даних, Конвенція Ради Європи про заходи з протидії торгівлі людьми.

▸ Виявити політичну волю щодо створення єдиного міграційного органу в системі органів виконавчої влади (Державної міграційної служби), внести законопроект стосовно повноважень цього органу (тим часом президент Янукович вирішив ліквідувати вже наявну міграційну службу. – **Ред.**)

▸ Сприяти усуненню всіх перешкод для початку випуску вже цього року нового стандарту паспорта громадянина України для виїзду за кордон (з електронним носієм біометричної інформації) та створити національну систему біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства. При цьому має бути забезпечена імплементація Закону України про захист персональних даних

Верховна Рада України

▸ Важливо ухвалити в другому читанні хоч і не ідеальний, але вже внесений до порядку денного ВР Закон про захист персональних даних, в якому відображено захист особи у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних, обмеження доступу до таких даних, відповідальність за порушення законодавства в цій сфері. Має бути створена дієва система контролю за використанням персональних даних, особливо з огляду на запровадження біометричного паспорта, забезпечене належне бюджетне фінансування політики у сфері захисту персональних даних.

▸ До першочергових завдань Верховної Ради також належить доопрацювання та ухвалення Закону про Концепцію державної міграційної політики України, що був прийнятий у першому читанні, але отримав чимало зауважень і пропозицій. Після прийняття Закону України «Про Державну міграційну службу» треба розробити і подати на розгляд Верховної Ради відповідні зміни до Кодексу про адміністративні правопорушення. Необхідно законодавчо врегулювати процедуру надання притулку.

▸ Затвердити концепцію реалізації державної політики у сфері протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин

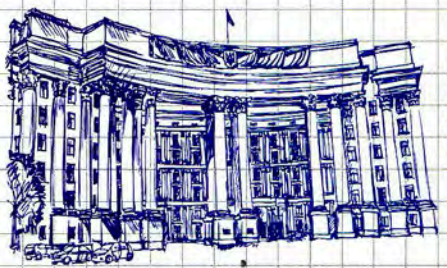

Міністерство закордонних справ

▸ Далі вести «візовий діалог», мобілізувавши зусилля не лише на формальних переговорах із Єврокомісією, а й на якісній співпраці з країнами – членами ЄС, щоб донести до них інформацію про відповідні реформи та про готовність України до поглиблення співпраці в галузі міграційної безпеки, охорони кордонів, подолання міжнародної злочинності.

▸ Україна навряд чи виглядатиме переконливо, якщо заперечуватиме наявні проблеми, зокрема, в міграційній сфері, натомість значно краще визнати, що певні проблеми є, й водночас засвідчити наявність політичної волі до їх подолання – у співпраці з ЄС.

▸ Проведення Україною низки реформ у напрямку до безвізового режиму є вигідним як для самої України, так і для країн – членів ЄС, оскільки повне виконання завдань значно посилить здатність держави ефективно протистояти таким загрозам, як корупція, нелегальна міграція, контрабанда, торгівля людьми, та зміцнить здатність правоохоронних органів до ефективної міжнародної співпраці

Міністерство внутрішніх справ України

▸ Сприяти запровадженню нового стандарту закордонного паспорта з біометричними даними та ідентифікаційних карт європейського зразка (пластикових, із цифровим фото та біометричними даними).

▸ Необхідно усунути прояви корупції у сфері видачі ідентифікаційних документів, оскільки досі фіксуються випадки виявлення осіб, які власниками паспортів із різними прізвищами, іменами чи іншими даними.

▸ Необхідно запровадити у співпраці з Інтерполом систему швидкого інформування стосовно випадків втрати та викрадення паспортів та інших подорожніх документів.

▸ Затвердити програму повної заміни закордонних паспортів старого типу на біометричні протягом найближчих 3–5 років, незважаючи на те, що стандартний термін дії паспортів 10 років.

▸ З огляду на дискусії з приводу повноважень у сфері міграційного контролю важко передбачити, чи буде єдиний міграційний орган самостійним органом виконавчої влади, чи підрозділом МВС. На нашу думку, враховуючи українські реалії, ці повноваження мають бути виведені з компетенції МВС і передані окремому міграційному органу – Державній міграційній службі.

▸ У межах Угоди про реадмісію необхідно розвивати і забезпечувати всім необхідним центри з утримання нелегальних мігрантів, гарантувати забезпечення прав шукачів притулку, зокрема в частині механізму розгляду апеляцій

Державна прикордонна служба України

▸ Необхідно реалізувати на практиці концепцію інтегрованого управління кордонами, що відповідатиме європейській практиці; завершити делімітацію та демаркацію державного кордону України (з РФ, Молдовою, Білоруссю), а отже, й затягнутий на десятиріччя процес договірно-правового оформлення кордонів України.

▸ Надалі технологічно розвивати єдину базу даних Державної прикордонної служби (ДПС), забезпечити сучасний електронний зв'язок центрального офісу ДПС із усіма пунктами перетину кордону.

▸ Посилити співпрацю в межах FRONTEX (агентства, що відповідає за координування оперативної співпраці між країнами – членами ЄС у сфері безпеки кордонів), а також двосторонньої співпраці з прикордонними службами сусідніх країн

Шанс від Євросоюзу

У межах Східного партнерства для України передбачена найефективніша інвестиція – в освіту

Автор: **Роман Кабачій**

Ще 2001 року, виступаючи перед своїм українським колегою Леонідом Кучмою, кількома ректорами та студентами, тодішній президент Польщі Александр Квасневський промовив: «Біля нашого західного кордону у Франкфурті над Одером десять років тому виник польсько-німецький Університет В'ядріна. Я дуже хотів би, щоб люблінський осередок порівнювали з В'ядріною або він був би ще кращим». Йшлося про Європейський колегіум польських і українських університетів – аспірантуру, що мала б стати основою для майбутнього польсько-українського університету. Минуло майже десять років, і за справу університету взявся Євросоюз.

ЗАХМАРНА МРІЯ

За ідеєю виникнення спільного навчального закладу для українців і поляків стояли два моральні авторитети політичної еміграції України і Польщі: історик Богдан Осадчук та редактор польськомовного паризького місячника «Культура» Єжи Ґедройць. Вони вважали такий університет найкращим пам'ятником усім не-винним жертвам, які загинули у війнах та етнічних конфліктах у XX столітті. Присутній на відкритті колегіуму в Любліні Осадчук нагадав слова Ґедройця, який помер у 2000 році: «Ми маємо допомагати демократичній та суверенній Україні, закладаючи основи польсько-українського порозуміння, щоб бути разом у Європі XXI століття та наступних віках». Попри сподівання, колегіум не було реорганізовано в повноцінний університет. Причин було кілька, передусім відсутність правової основи з українського боку (можливості переказу коштів у закордонну структуру). Національні університети-засновники – Київський імені Шевченка, Львівський імені Франка та Києво-Могилянська академія – могли лише символічно підтримувати функціонування закладу, натомість фінансував увесь час його лише польський уряд і контролював один із польських вишів – Університет Марії Склодовської-Кюрі.

Поляків (зокрема етнічних українців із польським паспортом) у колегіумі було небагато: «У різні роки навчалося від 70 до 80% громадян України, – пояснює *Тижню* керівник навчального відділу колегіуму Надія Ткачик. – Відсутність паритету виникла з джерела фінансування – українцям платить стипендію Бюро визнання освіти й міжнародного обміну Міністерства освіти і науки Польщі, що за статутом надає її лише іноземцям. З огляду на брак інших джерел університети-засновники намагалися з власних засобів оплачувати стипендії полякам, щоб зберегти польсько-український склад слухачів». Навчалися в аспірантурі й громадяни третіх країн, передусім Білорусі, четверо з них здобули наукові ступені. Загалом же зі стін колегіуму вийшло понад 100 докторів наук Ph.D (відповідник українського кандидата).

НОВЕ ДИХАННЯ

Коли вже надія на появу нового університету майже згасла (говорилося й про те, що наявні виші не зацікавлені у появі конкурента), ідею реанімували в Міністерстві закордонних справ Польщі й Міністерстві науки та вищої школи Польщі. Претекстом стало заснування з ініціативи Польщі та Швеції Східного партнерства для шести країн пострадянського простору: України, Молдови, Білорусі, Грузії, Вірменії та Азербайджану. Заступник міністра закордонних справ Анджей Крамар зумів за відповідних умов у Брюсселі, коли головою Європарламенту було обрано поляка Єжи Бузека, включити створення польсько-українського університету до Програми розвитку партнерства. На жаль, Анджей Крамар загинув у катастрофі під Смоленськом.

Натомість ідея не вмерла, а знайшла нову нішу в уже створеній системі європейської освіти (йдеться про некомерційні заклади, фінансовані не урядами, а зі спільного бюджету). Східний європейський університет (саме так називатиметься польсько-

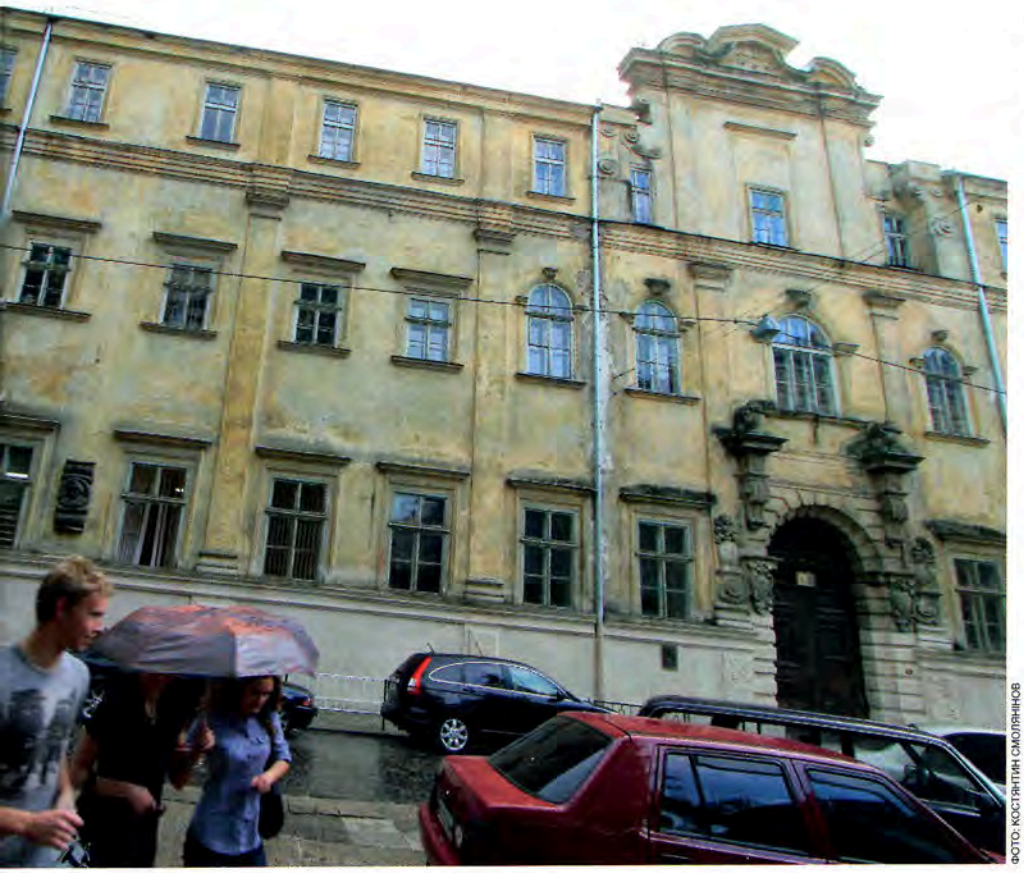

ФОТО: КОСТЯНТИН СМОЛЯНІНОВ

ПО ЄЗУЇТАХ. Тут буде львівська філія Східного університету

Після перемоги Віктора Януковича на виборах та формування нового уряду перед польською стороною постало завдання ознайомити відповідних осіб із проектом. Для віце-прем'єра з гуманітарних питань Володимира Семиноженка ідея проекту видалася цікавою. Кураторство Семиноженка уможливило пошук приміщень під університетські корпуси в Києві та кількох гектарів під технопарк неподалік Борисполя. У Львові під філію виділено будівлю колишнього єзуїтського колегіуму, де свого часу навчався Богдан Хмельницький. Натомість міністр освіти і науки Дмитро Табачник заявив, що не має нічого проти виникнення такого університету, якщо там навчатимуться й... громадяни Росії. Для громадян третіх країн передбачена 20-відсоткова квота, тож мрія Табачника має шанси здійснитися.

Якщо умову між урядами буде підписано, 60 днів для її введення в дію буде замало, тож, найімовірніше, університет та його дочірні структури матимуть змогу розпочати діяльність уже наступного, 2011/12 навчального року (звісно, поза люблінським колегіумом, що працює у звичному режимі). Окрім проблеми з приміщенням перед новим університетським керівництвом постане питання набору викладацького складу, що здійснюватиметься на основі конкурсних проектів. Кошторис Євросоюзу дозволяє набір найкращих спеціалістів у нашій частині континенту.

український виш) мав би стати четвертим у мережі після згаданого на початку Університету В'ядріна, Середземноморського у Монпельє та Балканського у Словенії. Водночас планується залишити колегіум як аспірантуру в межах університету, де навчатиметься 100 осіб на потоці й щонайбільше 400 загалом (ще одна така аспірантура – Європейський інститут – діє у Флоренції). Дочірнім від Східного університету буде Коледж Європи, створений у Києві з філією в Наленчові під Любліном. Він також використовуватиме наявний досвід таких коледжів у Брюгге та Натоліні під Варшавою. Основним завданням коледжу буде післядипломна освіта спеціалістів за програмами Master of Business Administration, Master of NGO Administration, Master of European Projekt Management тощо, яка передбачатиме стажування у структурах Євросоюзу в Страсбурзі та Брюсселі.

УКРАЇНСЬКИЙ ВУЗОЛ

На перших етапах розробки проекту університету з українського боку цим займалися в Міністерстві освіти, очолюваному Іваном Вакарчуком (йому ця проблема близька, зважаючи на ректорство у Львівському університеті, одному із засновників колегіуму). Також проект курирував голова освітнього комітету у Верховній Раді Володимир Полохало, депутат від БЮТ. Фактично міжурядова умова про створення університету була готова до підписання перед президентськими виборами в Україні.

ІНСТРУМЕНТ ЄВРОСОЮЗУ

Уповноважений польського уряду зі створення Східного Європейського університету Ян Поморський:

Кілька років я працював на американців, і коли мене уряд попросив бути уповноваженим у справі створення польсько-українського університету, а голова Європарламенту Єжи Бузек пообіцяв допомогу в створенні університету на сильній основі, шанс появи ВНЗ на цілком нових засадах, який не копіював би наявних в Україні та Польщі зразків, а спирався б на найкращу світову практику, значно зріс.

Наш проект нового типу – це великий шанс і для Польщі, і для України. Йдеться про бажання ЄС покласти саме на університет завдання реалізації своєї східної політики. На тему університету на базі спільної польсько-української ініціативи вже на першій зустрічі в Брюсселі розмовляли голова Європарламенту Єжи Бузек і президент Віктор Янукович. Що одразу змінило підхід до справи, оскільки це Євросоюз звернувся до Януковича і справа таким чином автоматично потрапила до прем'єра Азарова. На урядовому рівні міжнародну умову готують міністерства. І вона фактично готова до підписання прем'єрами.

Польська сторона очікує, що у червні її таки буде підписано. Урядовці мають уявити серйозність ситуації. Програма візиту містить пункт підписання угоди про створення університету. Я вірю, що оскільки це фігурує в програмі, то, зрештою хтось тим чиновникам скаже, щоб не відкладали на потім. Сьогодні немає застережень до умови. Питання є щодо назви, бо в Україні цей проект сприймали як Європейський польсько-український університет. У бюджеті Євросоюзу кошти зарезервовано на Східний європейський університет.

ЗАБУТІ

Турботлива влада виділяє на кожну сироту в десятки разів менше, ніж на депутата Верховної Ради

Автор: Вікторія Білега

Рано-вранці 11 червня в аеропорт Бориспіль прибув новенький Aerobus A-319-115XCJ. Коли лайнер приймуть в експлуатацію (бо зараз, кажуть, є претензії до внутрішнього облаштування), він обслуговуватиме президента Віктора Януковича. Платникам податків ця обновка обійшлася майже у 680 млн грн (за нинішнім курсом долара до гривні). На ці кошти всіх українських дітей, позбавлених батьківської опіки, можна було б утримувати п'ять років. Адже на харчування, лікування і розваги одного безбатченка держава виділяє щонайбільше 20 грн на день – приблизно стільки само в денному бюджеті звичайної київської родини передбачено на їжу для домашньої тварини – кота чи собаки.

ДИТЯЧЕ ГЕТТО

Обшарпані сірі стіни, розбиті вбиральні та сумні дитячі очі – так виглядають майже всі дитячі будинки нашої країни. На перший погляд, діти ніби й доглянуті, та це лише тому, що до приїзду преси їх ретельно готували. Насправді вони тижнями ходять в одному і тому ж невипраному одязі, а білизна тут передається у спадок від старшого покоління безбатченків. Зазвичай і хлопчики, і дівчатка виглядають однаково – коротко стрижені й у штанях. Усім гостям вони раді, бо ще не втрачають надії, що хтось із дорослих може стати їхньою новою родиною, а на прощання сумним і благальним тоном просять: «Пообіцяй, що ти приїдеш іще». Лише 60% вихованців притулків мають хоч якихось родичів, які час від часу навідують їх, до решти не приходить ніхто.

За різними даними, у школах-інтернатах та дитячих притулках виховується понад 100 тис. сиріт та дітей, позбавлених батьківської опіки. Щороку з вулиць та неблагополучних родин міліція і соціальні служби забирають десятки тисяч маленьких українців. Як повідомили ***Тижню*** в Держдепартаменті з усиновлення та

захисту прав дитини Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту, лише торік таких дітей було 22 781 (у 2008-му – 31 001).

Жити у притулку дорівнює жити за ґратами. Різниця лише в тому, що над твоїм ліжком у кімнаті можуть висіти малюнки й одягають там неоднаково. А так усе схоже на «зону» – їжа, наглядачі, життя за графіком. Окрім того, безбатченки ще й позбавлені належної уваги, підтримки, розуміння – тривіальних речей, які так потрібні в юному віці. Тому в сиріт і виникає свій світ, у якому вони самі собі і мама, і тато, і сім'я.

«Вони не мають навичок бути просто близьким із кимось і довіряти комусь, – каже психолог Наталія Міхліна. – У дитячих будинках є вихователі, але вони фізично не встигають приділяти увагу всім дітям, якось морально підтримувати. Все спілкування з дітьми у притулку – лише формальність. Усі стосунки в інтернатах будуються на тому, що так треба».

«У багатьох дітей порушена психіка, – розповідає вихователька одного дитбудинку (вона дуже просила не називати її імені й закладу). – Це й не дивно: якщо в одного батько зарубав матір, в іншої мама вбила вітчима на очах дитини, ще в когось батьки просто пиячать і знати не хочуть своїх чад. Як їм дивитися на світ? У цих дітей багато злості на тих, хто перебуває за межами інтернату».

В інтернаті, де працює наша співрозмовниця, на 21 дитину віком від 2 до 16 років – два вихователі та психолог, який працює на півставки. Приділити увагу всім вихованцям неможливо навіть фізично. А про те, щоб із ними відверто поговорити на серйозні теми чи підказати правильне вирішення проблеми, навіть не йдеться. Тому сироти виховують один одного.

Не варто сподіватися, що в решті дитбудинків ситуація краща. Хіба що в кількох взірцево-показових, куди возять перших осіб держави й іноземні делегації.

Майбутнє більшості вихованців інтернатів – рання вагітність, психічні розлади, алкоголізм, тюрма. Коли дитина виходить з-за стін «казарми», вона в найкращому разі йде працювати швачкою чи прибиральницею, в найгіршому (а таких випадків більше) – спивається, стає наркоманом і поповнює лави дитячих будинків уже своїми дітьми. Цю тенденцію підтверджує статистика, яку подає Український центр соціологічних досліджень. Лише 16% випускників інтернатів мають сім'ї, 25% постійно працевлаштовані, 1% здобуває вищу освіту і 44% – спеціальну технічну.

УСЕ КРАЩЕ – ДІТЯМ... ПРЕЗИДЕНТА

Влада на дітях-сиротах або заробляє гроші, або ж просто не звертає на них уваги.

Держава щороку виділяє на дітей-сиріт – приблизно 125 млн грн. В Україні близько 200 дитячих будинків, шкіл-інтернатів і подібних закладів. У пересічному провінційному дитбудинку перебувають 25 дітей, річний бюджет – 450 тис. грн. З них 278 тис. грн спрямовується на заробітну плату та відпускні персоналу, ще 20 тис. – на електроенергію. На дітлахів залишається 155 тис. грн на рік, тобто на кожного 512 грн на місяць, або 17 грн 20 коп. на добу. В цю суму входить усе: харчування, розваги, канцтовари, ліки, засоби особистої гігієни тощо. Напевно, депутати Верховної Ради, які щороку затверджують бюджет держави, переконані, що таких грошей цілком достатньо, щоб виростити дитину. Для порівняння: відповідно до цьогорічного бюджету річний зарплатний фонд депутатів ВР становить 104,1 млн грн, тобто на кожного з них держава щодня витрачає близько 642 грн – гривень на 130 більше, ніж передбачено на одного сироту... на місяць.

Нинішній глава держави Віктор Янукович під час своєї передвиборчої кампанії обіцяв побороти явище сирітства за п'ять років. Він упевнений, що однієї президентської каденції йому достатньо, щоб усі діти жили в сім'ях. Двох прем'єрських ходок йому не вистачило.

Зазначимо, що 2003 року, коли Віктор Федорович уперше очолив український уряд, з'явився небайдужий Януковичу благодійний фонд «Відродження України», поміж статутних завдань якого задекларована також допомога безбатченкам. Боротьба цього фонду з дитячою безпритульністю і сирітством почалася сім років тому з оренди 7,6 га в Межигір'ї. Як повідомляють ЗМІ, на цій ділянці ударними темпами крім палацу будують боулінг, тир, тенісні корти, басейн, штучні озера з рукотворними островами. Ризикнемо припустити, що все це не для обездолених дітей.

Річний зарплатний фонд депутатів ВР становить 104,1 млн грн, тобто на кожного з них держава щодня витрачає близько 642 грн, на 130 більше, ніж передбачено на одного сироту... на місяць

АЛЬТЕРНАТИВА

Доки можновладці обіцяють вирішити проблему, прості громадяни намагаються щось зробити самотужки. Наприклад, понад сотня різних за віком, соціальним та матеріальним становищем киян організували волонтерський рух «Дитячий будинок». Два роки тому кілька активістів створили групу через інтернет, відтоді однодумці регулярно допомагають безбатченкам, взяли під опіку сім дитячих будинків. Обирали благодійники найзанедбаніші інтернати, забуті меценатами та владою, і зараз роблять їх найкращими. За цей час волонтери всиновили п'ятьох діток, десятку допомогли вступити до вишів та училищ.

Допомоги від влади учасники руху не очікують. Вони розраховують лише на свої сили. Кошти збирають по-різному: дістають зі своєї кишені, самотужки шукають спонсорів. До своїх підопічних волонтери ніколи не приходять із порожніми руками: чи то телевізор для будинку, чи комп'ютер, чи ремонт спортивної зали – вони роблять усе, щоб діти відчували себе потрібними і жили в хороших умовах.

Якогось сталого кошторису рух не має. На щотижневих зборах вони вирішують, що робитимуть упродовж наступних днів, і вперед збирати кошти. Волонтери спромоглися заразити доброю справою одну з найбільших українських компаній харчопрому: щомісяця її працівники збирають гроші й передають їх волонтерам, а також по черзі їздять до дитячих будинків. «Слова «неможливо» для нашої групи не існує, – запевняє активістка руху Яна Табалюк. – У нас завжди виходить усе, що плануємо. Якщо ми вже почали, то робимо це». ■

ФОТО: ОЛЕКСАНДР ЧЕКМЕНЬОВ

У конфлікті з собою

Відійшов видатний український кінорежисер Юрій Іллєнко

Автор:
Вадим Скуратівський, культуролог

Утрата Юрія Іллєнка – значна подія і для кінематографічної, і для національної історії України. Свого часу видатний режисер і кінознавець Паоло Пазоліні сказав, що смерть схожа на монтаж у кінематографі, а монтаж у кінематографі схожий на смерть, тому що так, власне, узагальнюється внаслідок смерті та чи інша біографія, як узагальнюється той чи інший кадр шляхом монтажної організації кінозображення. Смерть Іллєнка засвідчує: ми втратили людину з усіма ознаками кінематографічної геніальності. Вживаю свідомо це слово. Йдеться не просто про надзвичайну обдарованість режисера, який водночас був оператором найвищого класу (оператор-постановник найкрасивішого фільму в усій кінематографічній історії «Тіні забутих предків»). Коли виникала потреба, він ставав кіноактором, знявся у класичному фільмі часів відлиги «Вулиця Ньютона, дім 1»; був блискучим письменником; дуже добрим художником; коли було потрібно, зміг влаштувати родове гніздо під Києвом, де практично все зробив своїми руками.

Найголовніше в іншому. Приблизно 1965 року з'являється, а фактично не з'являється, оскільки політична поліція його «заарештувала» на понад 20 років, стрічка під назвою «Криниця для спраглих». Проте її встигли побачити ті, хто мав побачити обов'язково, – кінематографісти. Не випадково сам Іллєнко сказав: «Цей фільм був процитований у сотнях кінематографічних випадків у світовому масштабі». «Криниця для спраглих» відкриває екранну тетралогію режисера. У стрічці йдеться про національну долю. Особливими засобами, наближеними до певного національного варіанта сюрреалізму, розповідається про трагедію українського селянства, яке знищує важкий молот тоталітаризму. Вслід за тим усередині цієї тетралогії з'являється своєрідна дилогія «Ніч на Івана Купала», фільм за Гоголем, що є найліпшою екранізацією, прочитанням Гоголя в усьому світовому кіно. Тут уже розповідається про національну долю загалом, усі її стадії та фази. Далі постає фільм «Білий птах з чорною ознакою», постає за вельми важких умов діяльності кінематографіста безпосередньо в радянському семантичному смисловому полі. Й усе ж таки Іллєнка вистачило на те, щоб показати неймовірну складність національної долі на кордоні, де закінчується український етнос. Кордон, куди приходять різні чужі сили, – що тоді відбувається з українцями, які перебувають у цьому просторі. Останній фільм «Молитва за гетьмана Мазепу» є завершальною частиною цієї тетралогії, де дуже відверто, без будь-яких цензурних, редакторських, кон'юнктурних та інших упереджень постає національна доля українця, здавалось би, найвищого соціального класу, який на той час ніяк не може знайти себе, так само, як і не може себе знайти його народ. Це не лише національна тетралогія, перед нами блискучий кінопрожектор, який висвітлив національну долю цього етносу впродовж останніх століть. Ось кого ми втратили.

ЗІ СМЕРТЮ ЮРІЯ ІЛЛЄНКА ЗАКІНЧИЛАСЯ ПОЕТИЧНА ШКОЛА УКРАЇНСЬКОГО КІНО

Іллєнко завжди був «незручний». Він конфліктував із оточенням і не тільки з ним, бо не міг не конфліктувати. Його неймовірний талант, темперамент наражали його на конфлікти з тим же Сергієм Параджановим, були безкінечні конфлікти з системою. Коли навіть порівняти з тогочасною Польщею, їхня система цензури дозволяла реалістично й прямолінійно показувати національну долю. За деякими винятками, в них було реалістичне кіно – приміром, блискучий фільм Анджея Вайди «Попіл і діамант». У цьому напрямі Іллєнко не міг працювати. Йому потрібна цілком інша поетика в напрямку метафор. Оскільки це стало його сутністю, то уможливлювало оминати найдурніших у СРСР київських цензорів – «сторожів процесу».

Іллєнко конфліктував із самим собою, коли десь у 1970-х намагався бодай якось пристосуватися до тогочасного кінолетаргічного процесу. В ті роки, коли київський тетрарх Володимир Щербицький заявив дослівно: «С украинским поэтическим кино покончено». Зрештою, Юрій увійшов у конфлікт із різними соціальними та іншими силами перших років незалежності. Він до кінця залишався з ніби й периферійною політичною організацією під назвою «Свобода». Але річ у тім, що в «центрі», посередині такий темперамент не міг би знайти себе. Бо ж і Пазоліні, й Вісконті, й Пікассо були комуністами. Чому? Бо вони не могли себе віднайти посередині. Так, власне, й Іллєнко не міг себе там помістити. Це була людина неймовірного дару, якому було затісно в нашому контексті.

Поетична школа українського кіно зі смертю Юрія Іллєнка принаймні закінчилася біографічно. Вона розпочалася з першими художніми пензлями Олександра Довженка, продовжилася на національній кінематографічній поверхні шедевром «Тіней...» і вже згаданою тетралогією Іллєнка. Можливо, щось прийде їй на зміну, але треба сказати, що така мистецька й суто людська обдарованість трапляється не дуже часто. Рахунок іде не на десятки, а на сотні років.

З 18 по 25 червня чекаємо Вас на таких заходах у Книгарнях «Є»

КНИГАРНЯ

◆ **У Києві**
Книгарня на вул. Лисенка, 3:

18 червня о 18.00 – презентація польсько-німецько-українського часопису «Радар» за участю Олега Коцарева, Остапа Сливинського, Інни Завгородньої, Наді Кельм та Світлани Поваляєвої.

21 червня о 18.00 – презентація фестивалю української дитячої книжки «Азбукове Королівство Магів і Янголів» від Музею книги і друкарства України.

23 червня о 18.00 – презентація антології еротичної поезії «Березневі коти».

24 червня о 18.00 – презентація перекладу Райнера Марії Рільке «Нотатки Мальте Лявридса Бриґґе» за участю перекладача Юрія Прохаська (видавництво «Грані-Т»).

◆ **В Івано-Франківську (вул. Незалежності, 31):**

22–25 червня о 14.00 – громадська організація «Школа лідерів» запрошує долучитися до програми «Літо – дітям 2010»: цікаве дозвілля школярів віком від 14 до 18 років.

◆ **У Харкові (вул. Сумська, 3):**

23 червня о 18.00 – FRI-D-Club: дискусійний клуб для тих, хто хоче покращити власну розмовну англійську.

24 червня о 18.00 – презентація антології еротичної поезії «Березневі коти» за участю Богдана-Олега Горобчука, Вано Крюгера, Артема Полежаки та Віка Коврея.

Інформаційний партнер Тиждень

Із повним переліком заходів та його можливими змінами Ви можете ознайомитися в Книгарні «Є» у вашому місті та на сайті book-ye.com.ua

АДЕПТИ НЕВТРУЧАННЯ. На Паризькій конференції лідерам США, Англії та Франції Східна Європа була цікава лише у ролі буфера, а Росія – постачальника сировини

Умиваючи руки

Політика ігнорування Заходом неросійських народів імперії сприяла становленню та укріпленню більшовицького тоталітаризму

Автор: **Андрій Руккас**

11 листопада 1918 року в Комп'єнському лісі у штабному вагоні Головнокомандувача військових сил Антанти маршала Фердінанда Фоша представники німецького командування підписали угоду про припинення воєнних дій. Перша світова війна, що тривала понад чотири роки й призвела до величезних людських втрат (12 млн загиблих, 55 млн поранених), нарешті завершилася. Народи світу зітхнули з полегшенням.

В ІНТЕРЕСАХ БРИТАНІЇ

Для підбиття підсумків війни, підписання мирних угод із країнами, що програли, визначення нових кордонів і встановлення міцного миру у французькій столиці в січні 1919 року розпочала роботу міжнародна конференція.

На конференції бракувало представників Росії – однієї із засновниць Антанти та активної учасниці війни, що до того ж зазнала найбільших людських втрат. Після приходу до влади більшовиків західні союзники розірвали дипломатичні відносини з тепер уже радянською Росією й навіть розпочали жорстоку боротьбу з нею. Крім того, на території колишньої імперії Романових постала ціла низка національних держав, що боролися за свою незалежність та міжнародне визнання. На момент відкриття Паризької конференції громадянська війна та іноземна інтервенція були в повному розпалі, а тому великі держави вирішили організувати зустріч усіх російських урядів та урядів країн, що відокремилися від Росії, з представниками союзників на нейтральній території – на Принцевих островах у Мармуровому морі. Запрошення було опубліковано в пресі й передано по радіо. Це було зроблено, щоб уникнути прямих контактів з учасниками російського конфлікту й таким чином визнати їх де-факто. Зустріч планувалося відкрити 15 лютого 1919 року. Більшовики відповіли згодою. Вони були готові виплатити Заходу борги царського уряду, надати гірничорудні, лісові та інші концесії громадянам держав Антанти, піти на територіальні поступки й навіть припинити свою революційну пропаганду за кордоном. Проте білі відмовилися сідати за стіл переговорів зі своїми опонентами – «продажними зрадниками у міжнародних справах і розбійниками, грабіжниками та вбивцями – у внутрішніх справах». Крім того, вони категорично заявили, що Росією не торгуватимуть й на жодні територіальні чи інші поступки не підуть. Таким чином, ідея помирити учасників конфлікту провалилася.

Невдовзі на мирній конференції в Парижі молодий американський дипломат Вільям Буллітт зробив сенсаційну заяву про те, що голова більшовицького уряду Владімір Лєнін особисто запропонував в обмін на припинення інтервенції та відновлення торговельних відносин погодитися на кордони радянської Росії по лінії наявних фронтів, відмовляючись таким чином від Фінляндії, Польщі, Мурмансько-Архангельського регіону, Прибалтики, Західної Білорусі, Правобережної України, Криму, Північного Кавказу, Закавказзя, Уралу та Сибіру. Хоча західні союзники офіційно й не пристали на лєнінські пропозиції, однак під їхнім впливом вони змінили свою політику в російському питанні – відмовилися від прямого збройного втручання у справи Росії й поступово стали зменшувати обсяги матеріально-технічної допомоги білим арміям. З цього приводу прем'єр-міністр Великої Британії Ллойд-Джордж заявив: «Доцільність підтримки адмірала Колчака та генерала Дєнікіна є тим більше питанням суперечливим, оскільки вони борються за Єдину Росію... Не мені вказувати, чи відповідає це гасло політиці Великої Британії». До того ж західні політики постійно нагадували білим про те, що допомога, яка їм надається, не є безплатним спонсорським внеском і що за неї рано чи пізно доведеться розрахуватися. Начальник постачання колчаківської армії британський генерал Альфред Нокс із цього приводу недвозначно натякав, що «кожний патрон, вистрілений російським солдатом у більшовиків, зроблений в Англії, англійськими робітниками, з англійського матеріалу, доставлений до Владивостока англійськими пароплавами».

12 серпня 1919 року на засіданні британського уряду прем'єр-міністр Девід Ллойд-Джордж повідомив, що збирається надати генералу Антону Дєнікіну «останній пакет допомоги», попередивши його: «Ви володієте всім вугіллям Росії, достатніми джерелами нафти та основними сільськогосподарськими районами. Тому ми не можемо більше дарувати вам допомогу, однак збираємося торгувати з вами на звичайних умовах». Водночас французи

27 країн

взяли участь у Паризькій конференції: 11 безпосередніх учасниць війни 13 формальних учасниць і 3 новостворені країни

Делегація УНР усіма визнана не була

вели аналогічні переговори з генералом Дєнікіним про компенсації економічного характеру в обмін на забезпечення військовим майном. Вони навіть погрожували взагалі припинити відправку боєприпасів, якщо білі не візьмуть на себе зобов'язання заплатити за них пшеницею. Такі відносини із союзниками генерал справедливо назвав звичайним товарообміном. За його словами, Захід фактично відмовився від боротьби й допомоги антибільшовицьким силам, причому зробив це у найкритичніший для них момент. На цьому тлі все частіше лунають заяви західних лідерів про невтручання у російські справи. Президент США Вудро Вільсон висловився з цього приводу так: «Союзним державам слід піти з Росії, і нехай росіяни розбираються між собою». Йому вторив британський прем'єр Девід Ллойд-Джордж: «Ми не збираємося втручатися у внутрішні справи Росії. Який уряд буде у росіян – проблема самих росіян. Нехай це навіть буде більшовицький уряд. При цьому особисто мені не подобається будь-який їхній уряд».

ВИЗНАННЯ В ОБМІН НА ЗОЛОТО

Єдиний із західних політиків, хто закликав, навпаки, до активізації боротьби з більшовицьким режимом, був Вінстон Черчилль, тоді військовий міністр Великої Британії. У липні 1919 року він далекоглядно заявив, що в разі відмови Заходу від допомоги антирадянським силам

ЗАХІД ПОТРЕБУВАВ РОСІЙСЬКИХ РЕСУРСІВ, ПЕРЕДУСІМ ПШЕНИЦІ. БЛОКАДУ БУЛО ЗНЯТО

вони в найближчі місяці просто перестануть існувати, а замість них з'явиться «імперія Лєніна і Троцького». Однак усі доводи Черчилля британський уряд відкинув, і гору взяли прихильники політики невтручання.

Прямим наслідком зміни політичного курсу в російських справах стали кроки на зближення з радянським урядом і встановлення з ним торговельних відносин. Тон знову задавала Велика Британія. Ще в серпні 1919-го міністри Бернс та Едісон висловилися про те, що їхня країна в Росії ставить явно «не на ту конячку». Вони вважали, що «треба мати справу з урядом більшовиків, а не з різними дрібними республіками або такими нестійкими фігурами, як Дєнікін або Колчак». Західні країни потребували російських ресурсів, передусім пшениці. Тому в січні 1920 року за пропозицією Ллойд-Джорджа Вища рада Антанти дозволила провадити обмін товарами між громадянами Росії та союзних і нейтральних держав. Таким чином торговельну блокаду довкола радянської країни було знято. Спочатку Захід планував мати справу з недержавними російськими кооперативними товариствами, але 17 січня 1920 року лєнінським декретом їх було підпорядковано радянському уряду. Цей факт не зупинив англійського прем'єра. 26 травня того самого року до Лондона прибула радянська торговельна делегація на чолі з Лєонідом Красіним (формально діяла від імені Центрального союзу споживчих товариств). За кілька днів він зустрівся з міністрами британського Кабінету, окрім Черчилля, який потім запитував своїх колег: «Ну то як, потиснули руку цьому кудлатому бабуїну?» Красін провів досить результативні переговори й повернувся до радянської Росії на британському міноносці.

У правлячих колах Великої Британії висловлювали побоювання щодо торгівлі з більшовиками. По-перше, більшовики платитимуть лише чужим золотом, відібраним у колишніх володарів, які можуть висунути свої претензії на нього. По-друге, була ймовірність того, що під виглядом торгівлі більшовики пропагуватимуть свої ідеї на території Британської імперії, передусім в Індії. Однак 17 листопада 1920 року на засіданні уряду прем'єр Девід Ллойд-Джордж рішуче відкинув усі перестороги. У першому випадку він заявив: «Більшовики готові платити золотом, а ви не хочете його брати. Але ж ми торгуємо з людожерами із Соломонових островів!»; у другому: «Якщо ми не торгуватимемо з ними, вони все одно провадитимуть пропаганду». Наступного дня британський Кабінет більшістю голосів

ЗАРУЧНИКИ «ВЕЛИКИХ». Вояки із Закарпаття у мундирах австро-угорської армії

висловився за майбутнє укладення торговельного договору й невдовзі ухвалив його проект. Підписано документ було в березні 1921-го. Таким чином, Велика Британія фактично визнала більшовицький уряд. У лютому 1924-го відбулося його юридичне визнання. Того самого року це зробила низка інших країн, зокрема Італія, Норвегія, Австрія, Греція, Швеція, Франція, Мексика.

«УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ»

На переможну Антанту й Паризьку мирну конференцію покладалися великі сподівання щодо справедливого післявоєнного вирішення національних проблем у Східноєвропейському регіоні. З цією метою до французької столиці приїхали представники щойно утворених країн Прибалтики, Закавказзя та України. Українська делегація на конференції була спільною від Української Народної Республіки та Західної Області УНР, яку спершу очолював Григорій Сидоренко, а з 22 серпня 1919 року – граф Михайло Тишкевич. Наші дипломати мали домогтися визнання незалежності УНР, виведення з української території всіх іноземних військ (польських, румунських та військ Антанти), надання допомоги Антантою в боротьбі з більшовицькою Росією та білогвардійцями. Однак жодного з цих завдань виконати не вдалося. Західні політики були схильні розглядати українські проблеми в контексті польського чи російського питання. Загалом у Парижі довкола української делегації був своєрідний інформаційний вакуум. Цим скористалися її політичні опоненти, передусім білогвардійські лідери (їх у кулуарах конференції було чимало) та поляки, які прагнули представити українську справу в негативному світлі. З цього приводу Григорій Сидоренко писав: «З самих перших днів мого перебування в Парижі мною було помічено, що про Українську Народну Республіку ніхто нічого докладно не знає не тільки в широких масах, а й серед дипломатичних і політичних кіл, не знають про українську справу взагалі, про домагання українського народу і його уряду. Тому вороги Республіки розповсюджували вільно всякі брехні й інсинуації про нас і ширили провокацію, головним робом напирали на те, що ми є більшовики і германофіли».

Французи зайняли ворожу позицію щодо визнання Української держави. Щоб запобігти поширенню більшовизму, Жорж Клемансо прагнув створити в Європі «санітарний кордон», куди мали увійти Польща, Румунія, Чехословаччина. Водночас ці держави розглядались як потенційні союзники Франції у можливому протистоянні з Німеччиною. Таким чином, плани французького прем'єра збігалися з прагненнями польської, румунської та чехословацької делегацій включити якомога більше територій до складу своїх країн. Американці теж не палали бажанням визнавати незалежність УНР. Максимум, на що можна було розраховувати з їхнього боку, то це на встановлення незначних торговельних відносин без політичних наслідків. Найприхильніше до українців ставилися британці. На відміну від своїх французьких та американських партнерів вони принципово не відкидали можливості існування Української держави, але розглядали це лише як крайній захід.

ПОЛІТИКИ НЕВТРУЧАННЯ ЗАХІД ДОТРИМУВАВСЯ У ТОМУ ЧИСЛІ Й ЗАПЛЮЩУЮЧИ ОЧІ НА ГОЛОДОМОР

Розбіжності в поглядах на українське питання не похитнули одностайного прагнення Франції, Великої Британії та США ізолювати радянську Росію з її гаслами про світову революцію. Надійним бар'єром на шляху поширення більшовизму в Європі мали стати територіально великі країни. Врешті це призвело до того, що Антанта в червні 1919-го визнала за Польщею право спочатку на окупацію Галичини, а в березні 1923 року – на її цілковиту інкорпорацію. У вересні 1919 року згідно із Сен-Жерменським мирним договором Буковина остаточно відійшла до Румунії. У червні 1920-го за Тріанонським договором Закарпаття було передано Чехословаччині. Таким чином, українські землі на довгі роки були поділені кордонами чотирьох держав.

Загалом під час післявоєнного врегулювання західні держави продемонстрували відверто байдуже ставлення до долі своєї колишньої союзниці – Росії. Замість того щоб загасити велику пожежу, яка ладна була охопити весь світ, вони обмежилися лише її локалізацією. Відмовившись від будь-якого активного втручання у внутрішньоросійські негаразди, вони фактично дозволили більшовикам на довгий час опанувати 1/6 частину планети. Одномоментний меркантильний прагматизм Заходу взяв гору над світоглядно-ідеологічним антагонізмом двох політичних систем. Попри велику антипатію до більшовицького режиму, лідери держав Антанти були готові визнати й врешті визнали його в обмін на російське золото, пшеницю та інші багатства. При цьому західні політики не зважали на проголошений ними принцип самовизначення націй і грали «по-великому», не рахуючись з інтересами неросійських народів колишньої імперії Романових, їхнім прагненням до самостійності. Такої політики у ставленні до радянського режиму Захід дотримувався і далі, заплющуючи, наприклад, очі на Голодомор 1932–1933 років.

II МІЖНАРОДНИЙ ФЕСТИВАЛЬ МИСТЕЦТВ

Fort.Missia

2-4 ЛИПНЯ

ОБОРОННІ ФОРТИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ
НА КОРДОНІ З ПОЛЬЩЕЮ ОБАБІЧ ШЕГИНЬ
с. ПОПОВИЧІ МОСТИСЬКОГО РАЙОНУ

FORT MISSIA

Організатори: Громадське товариство «Форт», Мистецьке об'єднання «Дзиґа»,
Громадське об'єднання «Вірменська 35», Львівська обласна державна адміністрація,
Управління культури і туризму Львівської ОДА, Львівська обласна рада,
Львівська міська рада, Мостиська районна державна адміністрація,
Поповицька сільська рада, Відділ культури і туризму Мостиської РДА,
Компанія «Альтернатива», Центр Культури міста Люблін,
Відділ культури, промоції і туризму міської ради Перемишль,
Староство повітове в Перемишлі Підкарпатського Воєводства,
Мостиська районна рада, Fundacia «TransKultura»,
Служба у справах дітей Львівської ОДА і Львівський обласний ЦССДМ
Всеукраїнська асоціація молодіжного співробітництва «Альтернатива В»

За сприяння: Мостиський прикордонний загін Державної прикордонної служби,
ГПУ «Львівгазвидобування», НВО «Облсількомунгосп»,
ДП Старосамбірське лісомисливське господарство, ЛГП «Галсільліс»

приймає

Reikartz Hotels & Resorts

генеральний медіа-партнер

Тиждень

www.fortmissia.com www.dzyga.com

організатори

улюблене радіо

інтернет-партнер

джазові онлайн побратими

медіапідтримка

Солодка мить масліту

Літературний конкурс «Коронація слова» оголосив своїх цьогорічних переможців. Та чи дістануться їхні майбутні книжки до масового читача, на смаки якого вони, схоже, розраховані

Автор: **Олег Коцарев**

Фото: **Олександр Чекменьов**

Нинішнє нагородження було ювілейним – «Коронації слова» виповнюється десять років. Тож організатори вирішили зробити церемонію яскравою й урочистою. Й у кожного, хто відвідав це дійство, не могло лишитися сумнівів: блиску та пафосу вистачить на всіх. Гості, вбрані у вечірній та етнічний одяг, поміж яких не лише письменники та журналісти, а й, наприклад, Василь Вірастюк та Віталій Козловський. Ведучі церемонії Ольга Сумська та Тимур Мірошниченко. Співаки й танцюристи, які виступають після оголошення переможців і дипломантів у кожній номінації, десятки телекамер. Словом, дуже світська подія, покликана, можливо, позбавити вітчизняну літературу маргінального іміджу. В принципі непоганий намір, але естетика кожного наступного номера чи виступу помітно контрастувала з попереднім. Чого вартий той факт, що на одній сцені в різні моменти (шкода, що не водночас) опинились Іво Бобул, Злата Огневич, Наталя Сумська, Анатолій Матвійчук та Оксана Забужко.

А втім, не варто поспішати сміятися з організаційних досягнень «Коронації». Така не надто допасована еклектика сьогодні є головним трендом широкого інформаційного простору, й цього факту не проігноруєш. Організатори різноманітних шоу звикли виробляти саме такий продукт, а глядачі й учасники звикли його споживати. Щоб переконатися, чи так це, далеко ходити не треба – покопирсайтеся в тематичних сайтах чи подивіться відповідні передачі на нашому телебаченні.

ПЕРЕМОЖЦІ-2010

Про переможців нинішньої «Коронації» **(див. перелік)** важко щось сказати, бо їх незалежно від віку можна назвати «новими іменами»: вони активно не друкувалися в основній літературній періодиці, про них не надто знайдеш літературної критики. А з іншого боку, дехто вже має не одну видану книгу – наприклад, Тимур Литовченко, котрий дістав другу премію за роман «Орлик, син Орлика», є автором восьми книжок фантастичного, містичного й кримінального характеру. Або дипломант цієї ж номінації Юрій Сорока, котрий і раніше видавав історичну прозу. Ще один нагороджений – Артем Антонюк – прийшов у прозу з поезії – він автор книжки коротких, образних і дещо «поставангардних» віршів «Торба».

ТВОРИ ЛАУРЕАТІВ «КОРОНАЦІЇ СЛОВА», ЯКІ ПРОЗВУЧАЛИ БІЛЬШ ГУЧНО (+) АБО ЛИШИЛИСЯ МЕНШ ПОМІЧЕНИМИ (–)*

2001 рік	2002 рік	2003 рік	2004 рік
+ Ірен Роздобудько «Пастка для жар-птиці»	+ Василь Шкляр «Елементал»	+ Павло Вольвач «Кляса»	+ Олександр Вільчинський «Останній герой»
– «Сутінки удвох» Наталя Шахрай	– Ганна Хома «Репетитор»	– Лариса Денисенко «Забавки з плоті і крові»	– Ярослава Івченко «Синдром набутого імунітету»

*за суб'єктивною оцінкою автора

Коли пригадати ще й переможців попередніх років, від Андрія Кокотюхи до Люко Дашвар, то вимальовується вельми чітка тенденція – «Коронація слова» орієнтована переважно на «масові» жанри й стилістику, на таку книжку, яка в умовах нинішнього українського літературного процесу опиняється на маргінесі: спеціалізовані літературні ЗМІ нею майже не цікавляться через її засадничу простоту й неекспериментальність (не плутати з читацькою цікавістю!), а в інформаційний простір популярної культури їй важко пробитися через його монополізованість російськомовною попсою. Цікаво, що й переможцями ювілейних «гранд-номінацій», у котрих обирали найкращих із тих, хто перемагав у «Коронації слова» за всі десять років, стали не ті автори, чиї твори гучніше прозвучали в українській критиці. Принагідно зауважу, що наша критика досі не зуміла вигадати нейтральних понять на позначення «елітарної» та «масової» літератури, таких, що не звучали б пафосно чи образливо, таких, що їх можна було б уживати без лапок.

ПЕРЕМОЖЦІ «ГРАНД-КОРОНАЦІЇ СЛОВА-2010»

ГРАНД РОМАНИ – «Століття Якова», Володимир Лис (Луцьк)

ГРАНД КІНОСЦЕНАРІЇ – «Атестація», Юлія Боднарюк (Чернівці)

ГРАНД П'ЄСИ – «Кар'єра», Валентин Тарасов (Київ)

Та в переможних творів лауреатів 2010 року все ще попереду. Й це непоганий привід поміркувати над тенденціями тих книжок, які було видано за підсумками конкурсів останніх років, на кількох конкретних прикладах.

СЮЖЕТ І МІСТИКА ЗАОХОЧУЮЮТЬСЯ

Хоч як це передбачувано й банально, але головна характерна риса книжок переможців «Коронації слова» останніх років – сюжетність. Ці книжки написано так, аби читачеві було цікаво, що відбудеться на наступній сторінці. Доводилося читати доволі багато нарікань критиків про те, як мало у вітчизняній літературі міцних сюжетних творів. Таких критиків можна відіслати хоча б до книги «Потойбічна суперниця» закарпатця Михайла Рошка. Сюжет загалом простий, як дві копійки. Журналістка виходить заміж за овдовілого бізнесмена, а привид його покійної дружини ревнує й не дає спокою новій пасії. Але

НІ СІЛО НІ ВПАЛО. Так званий бомонд поєднує «естетичні» пошуки з літературною зацікавленістю

Рошко виявляє майстерність: елементарний сюжетний шлях із пункту А в пункт В він зумів оздобити крутими підйомами, спусками й серпантинами, тож навіть усвідомлюючи загальну невибагливість твору, хочеться не відкласти його, а таки дочитати до кінця. Чи ж не чудова властивість для читання в транспорті? Те саме можна сказати про «Мексиканські хроніки» Максима Кідрука, сюжет яких більш ніж читабельний – це історія подорожі молодого українця до екзотичної Мексики, подорожній жанр, що ніколи не втратить актуальності.

Або взяти книжку «Рай-Центр» неодноразової лауреатки «Коронації слова» Люко Дашвар. У ній хлопці, котрі приїхали до Києва вчитися та працювати, шукають слід зниклої подружки. Така напівдетективна колізія відбувається на тлі зображення корупційного буття можновладців, стосунків між столицею та малими містечками й селами, а, врешті, розв'язують усі вузли духи козаків, які загинули 300 років тому. Стрімкість розвитку подій, переходи, зміни планів, перетини сюжетних ліній – і, як наслідок, ця книжка Люко Дашвар та інші твори письменниці регулярно опиняються в списку лідерів продажу.

Ще одна, вочевидь, важлива ознака – містика. Добрі й злі духи, відьми, мерці, всілякі дияволята наповнюють мало не кожну «коронаційну» книжку, просто як вулички творів Валерія Шевчука. Тому вже й не дивно, що головна героїня «роману» (він, щоправда, легко прочитується за кілька годин) Анни Багряної «Дивна така любов», від імені якої вельми цікаво ведеться роз-

2005 рік

+ Ірен Роздобудько «Ґудзик»
– Олексій Волков «Амністія для хакера»

2006 рік

+ Лариса Діденко «Стежечка Святого Миколая»
– Роман Костенко «Міф»

2007 рік

+ Ірина Чернова (Люко Дашвар) «Село не люди»
– Наталка та Олександр Шевченки «Бранці мороку»

2008 рік

+ Михайло Бриних «Шахмати для дибілів»
– Марія Маслєчкіна «Дорога, або Афганське рондо»

2009 рік

+ Максим Кідрук «Мексиканські хроніки. Історія однієї мрії»
– Юрій Сорока «Іван Богун»

повідь, є не просто своєрідною, трохи замкнутою і художньо обдарованою дівчинкою, а й відьмою. Проте, як з'ясовується з тексту, паранормальні здібності – зовсім не запорука щастя та внутрішньої гармонії. Зате містика стабільно й незмінно викликає читацький інтерес.

УМОВНОСТІ «ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ВСІХ»

Уявному не надто вибагливому читачеві, що гортає тоненьку й сюжетну книжечку з логотипом «Коронації» десь у залізничному експресі, на жаль, зазвичай не до того, аби посмакувати стилістку, форму письма. Не зовсім доходять до цього руки й у багатьох письменників. Ось уже згаданий Михайло Рошко, «Потойбічна суперниця»: «Антон – вона вже знала його ім'я – виявився цікавим співрозмовником, виказував сміливі, іноді навіть парадоксальні погляди на різні проблеми і взагалі різав правду про різні речі, про які в них у маленькому Ужгороді мало хто насмілювався говорити відкрито (тут кожен кожному сват, брат, земляк чи колега, спробуй скажи правду – будеш вічним ворогом)».

Так місцями прісний, важкий і незграбний стиль усе ж не завадить тим читачам, яких уже захопив сюжет боротьби з ревнивим привидом. Та коли в амбіціях «Коронації слова» фігурують такі формулювання, як «найталановитіші літератори України», особливості письма теж варто брати до уваги. Зрештою, формальні особливості творчості Люко Дашвар теж не виблискують суперзнахідками. Зате, скажімо, «Шахмати для дибілів» Михайла Бриниха чи та сама «Дивна така любов» Анни Багряної демонструють протилежну тенденцію. Автори цих книг намагаються більше звертати увагу саме на стиль, мовлення, образність, символіку. Для цього використовують суржик а-ля Подерв'янський, усілякі цікаві штучки зі світу шахів, елементи потоку свідомості, словесного відтворення ритмів, вікового «зростання» письма, символіку природних явищ. І... одразу втрачає сюжет. Обидві книжки менш захопливі та динамічні в подієвому сенсі, ніж їхні стилістично примітивніші «колеги». Такий парадокс.

Ще один недолік більшості цих книжок – якась несподівана й навіть зворушлива умовність виникнення і розв'язання соціальних проблем. З одного боку, автори на ці проблеми свідомо, десь навіть соціологічно звертають увагу. А з іншого, всі питання вирішуються, а краще зникають якось раптом і без пояснень. Герої, розібравшись із своїми сюжетними колізіями першого плану, ніби просто забувають, що їм не вистачало грошей, що бюрократичну систему треба подолати.

КОГО НАРОДИТЬ ГОРА?

З усіма наведеними перевагами й недоліками український масліт, продукований під егідою «Коронації слова» в різних видавництвах, нічим не гірший від того, що домінує сьогодні на книжковому ринку. Приміром, не гірший від «іронічних детективів» Дар'ї Донцової, де, як і в наших авторів, усі проблеми розв'язуються самі собою, хоч би й за допомогою купюр зеленого кольору, котрі безупинно з'являються з сумочки головної героїні. Навіть прихильник іншого типу літератури запросто може захопитися перипетіями цих книжок.

Але відкриймо останні сторінки творів «коронаційних» лауреатів і погляньмо на наклади. Можливо, це неправдиві дані й видавці до написаної тисячі-двох додруковують нелегально? Навіть якби так і було, кардинально ситуацію це б не змінило – твори переможців конкурсу не лежать тисячами на кожному вокзалі, базарі, в кіосках преси. Тому той читач, якому книжка потрібна між іншим, щоб згаяти час, той, хто не піде навмисно до книгарні, від них відрізаний.

Чому так трапляється? Напевно, в частині регіонів спрацьовує звичка читати російською – і книготоргівці просто бояться брати україномовні книжки. А десь можуть бути налагоджені стосунки з потужними постачальниками російськомовної продукції, які не хочеться псувати заради невеликої кількості творів мало кому відомих авторів.

Так чи інакше, «масова» українськомовна література потрібна, й нині це вже, здається, розуміють усі. Сьогодні очевидно, що в нас чимало авторів, які хочуть і люблять так писати, що хто краще, хто гірше, але дотримуються вимог жанру. Питання хіба в тому, як донести цю книжку до її потенційного читача. Ясна річ, ні на яку допомогу держави сподіватися не варто – ставлення нинішньої влади до

«МАСОВА» УКРАЇНСЬКОМОВНА ЛІТЕРАТУРА ПОТРІБНА, Й СЬОГОДНІ ЦЕ РОЗУМІЮТЬ УСІ

будь-яких проявів дерусифікації цілком зрозуміле. Тому логіка підказує єдиний можливий шлях: із усіх сил і всіма способами рекламувати певних авторів і їхні книжки й уже з якимись іміджевими результатами непомітно та невпинно пробиватися до книгорозповсюджувачів типу «базар-вокзал».

В такому разі гламурно-еклектичні світські вечірки мають сенс. І той, хто хоче бачити українську культуру повноцінно багаторівневою, мусить зціпити зуби й змиритись. Якщо простий споживач не матиме українського маскульту, він споживатиме закордонний. Побільше б тільки послідовності й креативності в зацікавлених сторін...

ПЕРЕМОЖЦІ «КОРОНАЦІЇ СЛОВА-2010»

Номінація «РОМАНИ»

1-ша премія – «Із сьомого дна», Ярослава Бакалець (с. Ралівка, Львівської обл.)
2-га премія – «Орлик, син Орлика», Тимур Литовченко (Київ)
3-тя премія – «Гонихмарник», Мирослава Замойська (Львів)

Номінація «ПІСЕННА ЛІРИКА ПРО КОХАННЯ»

1-ша премія – «Стояли поруч», Володимир Шинкарук (Житомир)
2-га премія – «Лист», Ігор Жук (Київ)
3-тя премія – «Гравітація», Тала Пруткова (Київ)

Номінація «КІНОСЦЕНАРІЇ»

1-ша премія – «Креденс», Ія Мислицька, Валентин Васянович (Київ)
2-га премія – «Ляхова криниця», Едуард Богуш (Київ)
3-тя премія – «Московський Клондайк», Володимир Ткаченко (м. Сміла, Черкаської обл.)

Номінація «П'ЄСИ»

1-ша премія – «На прізвисько Цинцінат», Едуард Богуш (Київ)
2-га премія – «Реквієм для кларнета без оркестру», Богдан Мельничук, Олег Мосійчук (Тернопіль)
3-тя премія – «Віщий сон, або Мудрий Іванко», Богдан Мельничук, Володимир Фроленков (Тернопіль)

СТИПЕНДІАЛЬНА ПРОГРАМА
Міністра культури і національної спадщини Республіки Польща
GAUDE POLONIA

Польський Інститут Київ

Національний Центр Культури у Варшаві оголошує конкурс на отримання піврічної стипендії у Польщі в рамках стипендіальної програми міністра культури і національної спадщини Республіки Польща GAUDE POLONIA. Програма Gaude Polonia призначена для молодих митців і перекладачів польської літератури з країн Центрально-Східної Європи.

Стипендіальна програма триватиме у Польщі з 1 лютого до 31 липня 2011 року. Відбір стипендіатів відбудеться шляхом конкурсу. Від кандидатів вимагається володіння польською мовою на початковому рівні. Заяви про участь у програмі прийматимуться до 15 жовтня 2010 року.

Піврічна стипендія у Польщі призначена для ознайомлення із сучасною польською культурою та удосконалення творчої майстерності під керівництвом відомих польських митців та установ у найбільших і найвідоміших центрах польської культури. Програма Gaude Polonia сприяє порозумінню і розвитку добрих відносин на основі культурної співпраці між Польщею та її близькими сусідами.

Оператором стипендіальної програми Gaude Polonia є Національний Центр Культури у Варшаві.

Детальну інформацію про програму Gaude Polonia та бланки анкет можна отримати на сайтах:

- Національного Центру Культури у Варшаві: http://www.nck.pl/index/view/id/133/permalink/o-programie/type
- Польського Інституту у Києві: http://www.polinst.kiev.ua
- Посольства Республіки Польща в Києві: http://www.kijow.polemb.net
- у польських дипломатичних представництвах в Україні та в Національному Центрі Культури у Варшаві: тел. (+48 22) 210-01-21 або (+48 22) 210-01-00.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ

КАНДИДАТИ:

Стипендіальна програма Gaude Polonia призначена для таких творчих середовищ:
– художники;
– літератори;
– перекладачі з польської мови;
– музиканти;
– кінематографісти;
– мистецтвознавці;
– літературні критики;
– спеціалісти, що займаються охороною пам'яток старовини;
– музейні працівники.

ЦАРИНИ:
– література;
– переклад;
– літературознавство;
– музика, образотворче мистецтво;
– кіномистецтво;
– охорона культурної спадщини;
– театр.

Перевага надається кандидатам:
– віком до 40 років (в обґрунтованих випадках – до 45 років);
– які мають значні досягнення у своїх галузях творчості.

ФОРМАЛЬНІ КРИТЕРІЇ:
– громадянство та місце постійного проживання в Україні;
– повна вища освіта;
– знання польської мови на рівні, достатньому для спілкування.

ПРАВИЛА ПРИЙОМУ:
– оголошення про відкритий конкурс у пресі;
– відбір найкращих кандидатів за результатами 3-етапного конкурсу:
I етап – оцінювання кандидатів за формальними критеріями;
II етап – оцінювання проектів перебування у Польщі, запропонованих кандидатами;
III етап – остаточний набір.

НЕОБХІДНІ ДОКУМЕНТИ:
1. Заповнений формуляр анкети про надання стипендії Gaude Polonia міністра культури і національної спадщини Республіки Польща;
2. Не менш ніж дві рекомендації професорів або мистецьких установ, творчих спілок, товариств тощо польською мовою, які містять таку інформацію:
– прізвище особи, яка рекомендує;
– посада;
– установа;
– місто;
– зазначення періоду знайомства з кандидатом;
– характер взаємних відносин (учитель, майстер, працедавець, інше);
– творчі досягнення кандидата;
– оцінка запропонованого кандидатом проекту його перебування в Польщі;
– копія диплома про закінчення вищого навчального закладу разом із нотаріально завіреним перекладом на польську мову;
– копії дипломів, відзнак із конкурсів, фестивалів, курсів, виставок тощо разом із перекладом польською мовою;
– копії рецензій разом із перекладом польською мовою;
– проект перебування в Польщі (до двох сторінок), викладений за такими пунктами:
· головна мета перебування;
· пропозиція програми і місця перебування;
· пропозиції щодо творчої практики;
· значення проекту для:
а) галузі, яку представляє кандидат;
б) власної професійної кар'єри;
в) установи, де працює кандидат;
г) країни;
· обґрунтування участі в програмі Gaude Polonia.

ФІНАНСОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ УМОВИ:
– стипендіат щомісяця отримує стипендію у розмірі 3000 (три тисячі) злотих brutto;
– на період отримання стипендії стипендіат забезпечується місцем проживання;
– стипендіат перебуватиме під опікою куратора;
– стипендія може бути реалізована лише на території Республіки Польща;
– стипендія призначена на період із 1 лютого до 31 липня 2011 року;
– стипендіат повинен придбати гарантійний поліс на випадок хвороби та нещасний випадок на період перебування в Польщі (у рідній країні або в Польщі);
– стипендіат сам покриває витрати на приїзд до Польщі та повернення додому.

ЗАЯВИ КАНДИДАТІВ:

Кандидати на отримання стипендії Gaude Polonia повинні надсилати свої заяви за посередництва польської дипломатичної установи: Польський Інститут у Києві: 01030 Київ, вул. Б. Хмельницького, 29/17, тел. (044) 288-03-04, 278-16-01, 278-30-65, факс 288-02-86; одночасно копії заяв можна надіслати до Національного Центру Культури у Варшаві; **факс (+48 22) 2-100-104, e-mail: nck@nck.pl**

ТЕРМІН ПОДАЧІ ДОКУМЕНТІВ:

Термін подачі документів (заява, рекомендаційні листи, копії диплома, рецензій тощо) – до 15 жовтня 2010 року.
Заяви, які будуть надіслані після закінчення цього терміну, не розглядатимуться.

АНКЕТА

Бланк анкети та інформацію стосовно стипендіальної програми можна знайти на інтернет-сторінках:

- Польського Інституту у Києві: http://www.polinst.kiev.ua
- Посольства Республіки Польща в Києві: http://www.kijow.polemb.net
- Національного Центру Культури у Варшаві: http://www.nck.pl

КІНО

Про «ЦЕ»

Відверті поцілунки по-французьки, але без вульгарності

«Французькі поцілунки» (Les beaux gosses). У кінотеатрах України з 17 червня

Гадаю, не перебільшу, коли скажу, що фільми про пубертатний вік і всі його чарівні/потворні моменти складають у кінематографі планети не менше 50% від усього загалу. Бо всі мали 16 +/–, всі були (чи вважали себе такими) чарівними принцесами й потворними чудовиськами. Й часом відбувалася казка – або, суб'єктивно, потворність одних зникала в очах інших, або, об'єктивно, гидке каченя перетворювалося на прекрасного лебедя. «Французькі поцілунки» про це. І без прикрас. Але з кайфом.

Герої цієї французької молодіжної комедії-драми-мелодрами не є ані красенями, ані їхніми антиподами, як у голлівудському кіно подібного жанру. Тут хлопці та дівчата ззовні й у поведінці звичайнісінькі, ніби з поверху твоєї панельки, з твого класу, з вулиці. Їх люблять не всі, а лише деякі, хоча зазвичай не ті, кого люблять вони. Щастя, що взагалі хтось любить!

Переживання школяра в стані перманентного гормонального вибуху – ось сіль життя. Бо, по-перше, сам режисер, він же й сценарист Ріад Сатуфф, який на час зйомок мав 30 років, відносно не далеко втік від віку свого героя. А по-друге, він вставив у свою оповідь усі ті для нас «ганебні» епізодики життя, про які ми ніколи нікому не розповідали та воліли б забути про них самі. Підглядання, полюції, прищі, відверті зізнання, побиття й таке інше. Сатуфф вивертає на нас повний набір підліткового сорому, але цей сором знайомий нам, тому відбувається ефект причетності, розуміння і співчуття. Ми дивимося ніби на себе, проте через плече інших. Глядач сховався, конфіденційність збережена, й у той самий час він усе бачить: не свій, кінематографічний досвід стриптизу реальності. А це вже називається вуайеризмом. Щоб пізнати інших, спершу треба пізнати себе. І Сатуфф нам надає таку можливість. Де б ми побачили себе без роздягання, як не в кіно?

«Французькі поцілунки» вигідно відрізняються від подібного й усіма знаного «Американського

Анонси

18 червня, 18.00

Зустріч із Галиною Пагутяк

Книгарня «Є» (Львів, просп. Свободи, 7)

Галину Пагутяк називають наймістичнішою сучасною українською письменницею. В її романах маленькі містечка на Львівщині постають у химерному світлі, сповненому потойбічних сил і знаків. Водночас авторка має досвід роботи правозахисниці й у своїх текстах акцентує увагу на соціальних проблемах біженців і заробітчан. Лауреатка Шевченківської премії-2010 зустрінеться з читачами, аби привернути увагу до Всесвітнього дня біженця, який Організація Об'єднаних Націй відзначає 20 червня.

18–20 червня, 19.00

«Театр у кошику»

НЦТМ ім. Леся Курбаса (Київ, вул. Володимирська, 23-В)

У своїх постановках творча майстерня режисера Ірини Волицької та актриси Лідії Данильчук продовжує модерні та постмодерні пошуки. В гротесковій, гостросоціальній «Провині» за п'єсою сербського драматурга Небойші Ромчевича роль одного з персонажів виконує мотузка з петлею. Шекспірівську хроніку про англійського короля переосмислено в моновиставі «Річард після Річарда». А рефлексія за мотивами листів та новел Василя Стефаника «Білі мотилі, плетені ланцюги...» відтворює галерею жіночих образів.

19 червня, 18.00

«Євґеній Онєґін»

Національний театр опери та балету ім. А. Солов'яненка (Донецьк, вул. Артема, 82)

Прем'єра опери приурочена до 170-річчя з дня народження російського композитора Пєтра Чайковского. Пушкінський сюжет залишається актуальним і в сучасних реаліях: із сором'язливої мрійниці з розбитими ілюзіями Тетяна перетворюється на світську левицю. Сильний та імпозантний Онєгін, партію якого виконають Владислав Лисак і Сергій Дубницький, стає розчарованою в житті людиною. За словами режисера-постановника Олександра Лебедєва, у виставі бере участь переважно молодий творчий колектив.

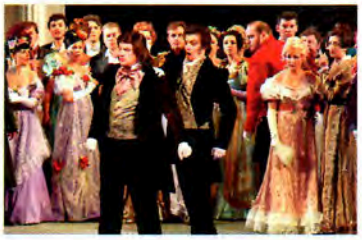

пирога» не тільки своєю національною ознакою. Фільм ніби про все те ж саме, але тут якщо вчаться цілуватися, то з дзеркалом, і з тортами сексом не займаються. Тут Емануель Дево грає сексуально відверту директрису, проте без вульгарності. Омріяна подружка героя – схожа на людину, а не на сексбомбу, як Міна Суварі. Й гумор не «туалетний», а дотепно буденний. При цьому сірості та нудьги в картині немає місця – барви яскраві, а форми живі, бо утворюють їх найкращі, які є, художники – наші спогади й наша ж давно забута гормональна фантазія.

Ярослав Підгора-Гвяздовський

CD

Небесні кроки

У відомому київському клубі ніде було яблуку впасти – новий альбом «Йшов я небом» наживо презентував один із ветеранів столичної рок-сцени гурт «Вій». Послухати справжнього гуру язичницького рок-н-ролу Дмитра Доброго-Вечора та компанію зібралися і ті, хто лише недавно відкрив для себе це явище, і представники фан-клубів, а також численні друзі-музиканти. Ажіотаж навколо події був невипадковий, адже попередній альбом «Хата скраю села» було видано сім років тому. На відміну від «Хати», що містила цілу низку гостросоціальних композицій, новий диск являє собою вельми делікатну лірико-філософську сюїту. Титульна пісня «Йшов я небом» – це уявний діалог Доброго-Вечора з друзями, які колись грали в команді, а нині або завіялися по світах, або пішли з життя... В альбомі просто заворожує непоказним трагізмом «Колискова 33», присвячена Голодомору. Водночас специфічний екзистенційний клімат створюють типово вієвські міфологеми у композиціях «В темнім лісі уночі», «Серпень догорає», «Троїцька пісня», «Бісова сила». Запрошені до запису музиканти – скрипалька Леся Рой, співачка Натаніка й акордеоніст Іван Любиш-Кірдей – разом створюють неповторну містично ємку атмосферу цього диска. До речі, всі роботи гурту викладені на багатьох інтернет-ресурсах для вільного скачування, зокрема на офіційному сайті. Саме завдяки цьому «Вій» помітили, відзначили й запросили з виступами кілька авторитетних європейських фестивалів.

«Вій». «Йшов я небом»

Олександр Євтушенко

19–20 червня, 19.00 — 19–20 червня — 23–27 червня

«Німі ночі: Українське німе»

«Морська галерея», причал Морського вокзалу (Одеса, вул. Приморська, 6)

Міжнародний фестиваль німого кіно та сучасної музики відкриватиме кіноколаж іспанського режисера Карлоса Родрігеса «Симфонія в образах». До основної програми потрапили 10 стрічок. Поміж них документальний кіношедевр Дзиґи Вертова «Людина з кіноапаратом» (1929), «Арсенал» (1929) Олександра Довженка, «Полудневі тенета» (1943) «матері американськоого кіноавангарду» Майї Дерен та ін. Фільми демонструватимуть у живому музичному супроводі різних напрямів: від джазу до лаунжу та електроніки.

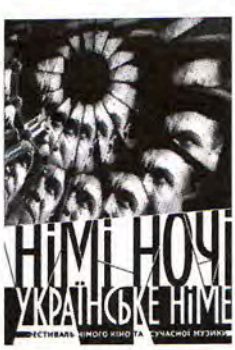

«Козацький розгардіяш»

Мамаєва Слобода (Київ, вул. М. Донця, 2)

Фестиваль українсько-кримськотатарської традиційної культури розпочнеться лицарським турніром за участю козацького кінного каскадерського театру під керівництвом Олега Юрчишина. Виступатимуть гурти «Мерджан», Maqam, «Хорея козацька» та «Рожаниця». В межах фестивалю відбудуться виставки традиційної вишивки та ювелірних виробів кримських татар, робіт народних майстрів України. А в «Польовому таборі» відвідувачі зможуть познайомитися з побутом і військовою справою реєстрового козацтва.

«Київська казка»

«Мистецький Арсенал» (Київ, вул. Івана Мазепи, 30)

Перший міжнародний салон авторської ляльки представить витвори художників з понад 30 країн світу. Це ляльки з порцеляни, дерева, текстилю, металу, паперклею та інших матеріалів. Експонуватимуть як персональні роботи, так і тематичні проекти творчих об'єднань, галерей. Дипломатичні представництва країн-учасниць готують проект «Ляльки світу», що допоможе відвідувачам торкнутися культури різних народів. Також у програмі дійства лекції, презентації та майстер-класи професійних майстрів лялькових промислів.

Виробник щастя

«Хрещений батько» американського кіноавангарду Йонас Мекас про мистецтво, цензуру, пропаганду й власну політику

Спілкувалася **Олександра Киричук**

88-річний Йонас Мекас – людина, за чиєю біографією можна писати історію американської культури II половини XX сторіччя. Один із найвідоміших авангардних режисерів, він був також близьким другом Енді Ворхола, Сальвадора Далі, Алана Гінзбурга, Йозефа Бойса (які й стали основними героями його фільмів), учасником та літописцем мистецького руху Fluxus, засновником культового журналу Film Culture та одного з найбільших зібрань авангардного (і не тільки) кіно Anthology Film Archive. Стрічки та відеоінсталяції Мекаса не раз демонструвалися на Венеційській бієнале, в Музеї сучасного мистецтва у Нью-Йорку та багатьох інших престижних мистецьких майданчиках, а його поезію вважають класикою литовської літератури. ***Тижню*** пощастило поспілкуватися з режисером сам на сам.

БІОГРАФІЧНА НОТА

Йонас Мекас
1922 рік – народився в с. Семенішкяй (Литва).
1944 рік – разом із братом Адольфасом відправлений до трудового табору в Німеччині. Після війни вивчав філософію в Університеті Мейнца. Наприкінці **1949 року** Організація ООН у справах біженців перевезла обох братів до Нью-Йорка. Невдовзі Йонас став активним учасником американського авангардистського кінематографічного руху.
Мекаса вважають одним із засновників щоденникової форми кіно.

У. Т.: Ви часто повторюєте, що не є митцем. Що відрізняє вас від митця? Чи, можливо, вам просто не подобається це слово?

– Так, не подобається. Митців надто багато. Не хочу бути одним із них. Приблизно 30 років тому в Америці проводилося опитування: респондентам було поставлено запитання, чи вважають вони себе митцями. Сім мільйонів осіб відповіли ствердно. Кожен може бути митцем у чомусь... Усе, що я знаю, – мені подобається знімати те, що мене оточує, на камеру і ділитися цим з іншими людьми. Тому називаю себе виробником (англ. – maker), я роблю відео. Що таке митець, я не знаю.

У. Т.: Взагалі мистецтво – це досить розмитий термін...

– Музеї заповнені мистецтвом. Речі, створені багато століть тому, але які досі поряд, зачаровують нас. Тому я кажу, що мистецтво – це те, що залишилося від минулого. Адже це справді диво, що після всіх землетрусів, воєн, пожеж, катастроф, яких було так багато протягом історії, щось до сьогодні збереглося. А оскільки маємо це диво, пишемо про це книжки, вивчаємо на уроках історії. І називаємо це мистецтвом. Те саме стосується кіно. Фільм у його фізичному вимірі (особливо на плівці) – надзвичайно вразлива, крихка річ. Щохвилини, щосекунди, які я тут із вами розмовляю, якісь фільми перетворюються на пил. Так само за час нашої розмови близько п'яти видів тварин зникнуть із лиця землі. Назавжди. І можливо, кілька мов. Вразливість мистецтва...

Водночас я вірю, що в кінематографі, як і в житті, працює закон Дарвіна. Ось, приміром, візьмімо всі ці відео на Youtube. Якщо в інтернеті є щось, що комусь дуже подобається, він поширює його далі, про це дізнається все більше людей. Можливо, це лише тимчасовий, короткочасний успіх. Але мине час, і з мільйонів відео тільки деякі залишаться, тільки деякі оберігатимуться і поширюватимуться знову і знову. Чому? Бо ці відео, ймовірно, мають більше змісту, навіть якщо зараз ми не можемо їх по-справжньому оцінити.

У. Т.: Що означає для вас як для класика американського кіноавангарду власне термін «кіноавангард»?

– Найкраще визначення авангарду ви знайдете в словнику. Авангард – це ті, хто попереду армії, ті, кому дістаються перші, найнебезпечніші кулі. Така позиція є в кожній сфері життя. Навіть у куховарстві. Звісно, і в кіно також. Кіно в його нинішньому стані можна порівняти з деревом, що має багато гілок – великих і маленьких. Люди, які дивляться фільми, переважно знайомі з, так би мовити, великими гілками. Це як щоденна їжа. Але ж є також спеціальні страви, які нам випадає скуштувати тільки за особливих обставин. Люди звикли до «великих гілок», до того, з чим мають справу повсякчас, і коли стикаються з «маленькими гілками» кінематографічного дерева, чимось рідкісним, це їх спантеличує. Вони називають таке кіно авангардом, або експериментальним, незалежним кіно. Хоча насправді все це частини того самого дерева. Ці терміни зазвичай вигадують не ті, хто знімає кіно, а ті, хто дивиться його чи пише про нього. Я стверджую, що зараз кіно вже досягло тієї зрілості, коли можна відкинути всі ці назви. Є кіно Годара, є кіно Довженка, є кіно Брекеджа. Воно дуже різне, але це частини кінематографа.

У. Т.: У 1964 році вас заарештували за демонстрацію фільмів «Палаючі істоти» Джека Сміта та «Пісня кохання» Жана Жене. Ці стрічки було розцінено як непристойні. Як ви ставитеся до професійних цензорів? У нас, наприклад, діє спеціальна експертна комісія з моралі.

– Ні, цензори не потрібні. Люди самі вирішують. Таке саме в мене ставлення і до наркотиків чи тютюну. Дозвольте людям самим приймати рішення, руйнувати їм себе чи ні. Якщо вони хочуть це робити, отже, їм потрібно дозволити. Це їхній особистий вибір. Хоча насправді я думаю, що політики можуть бути більш руйнівними, ніж наркотики. Політики значно небезпечніші. Тоді як деякі заборонені наркотики не становлять жодної небезпеки.

У. Т.: Якої ви думки про політично ангажоване мистецтво?

– Воно теж небезпечне. Маю на увазі радше пропагандист-

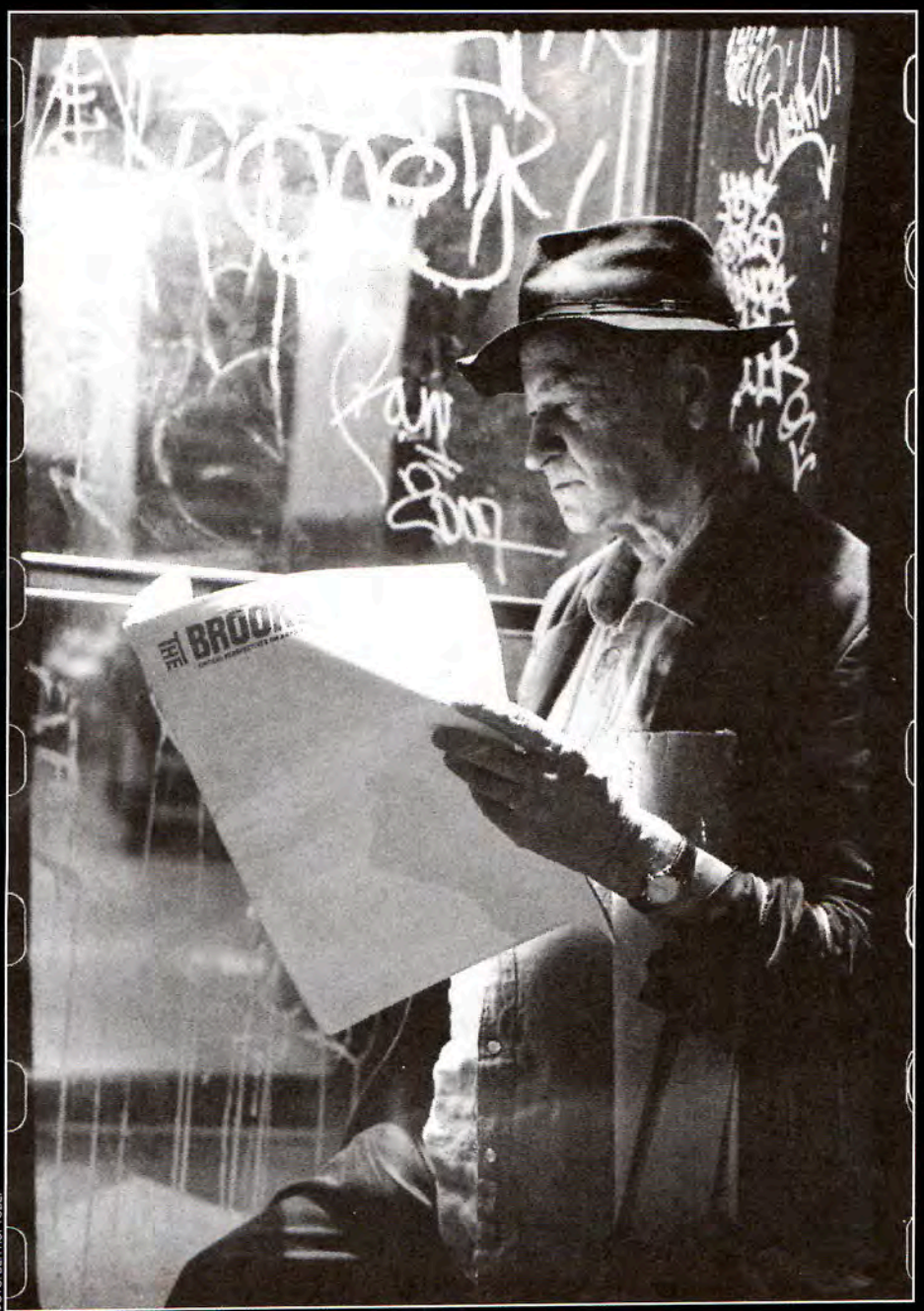

ФОТО: БЕН НОРТОВЕР

ське мистецтво. Приміром, я категорично проти Годара. Для мене він просто пропагандист. Політичне мистецтво в хорошому сенсі – Гойя, його серія «Капрічос». Це політичне висловлювання щодо стану сучасного йому суспільства, щодо жорстокості, яке не має нічого спільного з пропагандою.

Я вам скажу, що для мене означає політика. Це чийсь певний стиль життя. Для мене найвидатніші політики за останні сто років – це Джон Кейдж (американський композитор і теоретик музики. – **Ред.**), це мистецька група Fluxus як політичний рух, це Бакмінстер Фуллер – творець форм, що змінили архітектуру. Можливо, я ще включив би Йозефа Бойса (культовий німецький художник, скульптор. – **Ред.**). Тобто це ті, хто змінював світ у кращий бік, хто вдосконалював людське життя в різних його аспектах. Я за такий різновид політики. Тому я і своє кіно називаю політичним. Мої фільми є політичними, бо вони прославляють життя. Я пропагую радість і щастя, це моя політика.

Виставка Йонаса Мекаса триватиме до 8 липня в Музеї сучасного образотворчого мистецтва України (Київ, вул. Глибочицька, 17)

Повну версію інтерв'ю читайте на сайті **http://ut.net.ua/**

У. Т.: Ви деякий час працювали кінокритиком у газеті Village Voice...

– Ні, я нічого не критикував! Писав тільки про фільми, які мені подобалися. Для чого витрачати час на те, щоб писати про погані стрічки? Я з величезним захопленням розповідав, що з'явилося прекрасного в кіно, чому той чи інший фільм обов'язково слід переглянути. І, скажу вам, ці фільми зараз стали класикою! Свого часу я був, можна сказати, їхнім промоутером.

У. Т.: Ви також займаєтеся викладацькою діяльністю. Як ставитеся до кінематографічної освіти? Адже самі ви режисерської справи не вчилися.

– Насправді мене навряд чи можна назвати викладачем у традиційному сенсі цього слова. Я нічого не вчу своїх студентів, а радше досліджую щось разом із ними й беру участь у процесі пізнання. Моя відмінність від них лише в тому, що я маю привілей пропонувати цікаву мені тему.

А взагалі я не вірю в кіношколи. Якщо ви прагнете робити кіно, просто беріть камеру і починайте знімати. У процесі виявите, що є деякі аспекти, про які вам хотілося б дізнатися більше. Вивченням їх ви і маєте зайнятися. Але для чого вчити все? Найкраща школа – дивитися фільми. Потім ви визначитеся, які саме стрічки справді хочете робити. І коли зрозумієте це, виникне бажання дізнатися, як писати сценарій, купите якісь книжки і почнете своє дослідження. Тобто це процес пізнання, відкриттів.

У. Т.: Чи бачили ви якісь українські фільми?

– Звісно, я бачив усі основні фільми Довженка. Також я знаю, що Параджанов знімав стрічку в Україні. До того ж у нас в архіві є багато українських пропагандистських фільмів радянського періоду. Річ у тім, що поруч із приміщенням нашого музею колись була будівля відділу пропаганди Радянського Союзу, і після його розпаду всі працівники цієї структури зникли, втекли, а стрічки залишили. І ми їх забрали. Бо я вважаю, всі фільми заслуговують на те, щоб бути збереженими, незалежно від того, пропаганда це чи щось інше.

Лабіринти без мінотаврів

Таких, як на Поділлі, складних і розгалужених підземних ходів у світі небагато. Спелеологи й туристи їздять сюди звідусіль

Автор: **Марина Гнатенко**

Печери Тернопільщини могли б приносити мільйони й стати екзотичним штрихом до іміджу України. Натомість залишаються переважно прихистком для екстремалів. І хоча всі подільські печери є пам'ятками природи державного значення, але навіть прокласти до них дороги держава не спромоглася. Втім, майже кожна має «ангелів-хранителів», завдяки яким вікенд у печерах Тернопілля гарантовано стане незабутнім.

ДАРУНОК МОРЯ Й ЧАСУ

«На Тернопіллі вже відкрито більше 100 печер, – розповідає Олександр Дудар, керівник відділу Борщівського краєзнавчого музею. – Більшість – у нас, у Борщівському районі. Причому з усіх підземних порожнин відкрито лише одну п'яту! Тож можна ще робити великі географічні відкриття».

Ці підземні дива подарувало нам Сарматське море, яке вирувало тут мільйони років тому. Карстові печери утворювалися через те, що вода розчиняла такі породи, як вапняк, мармур, доломіт, крейда, гіпс і сіль. Згодом клімат змінився, море відступило й залишило потужні гіпсові шари. Землетруси прорізали їх густою сіткою тріщин, які стали підземними лабіринтами. Таких складних і розгалужених ходів, як на Поділлі, немає більше ніде. Та й гіпсові печери у світі – велика рідкість.

Для туристів доступні три печери, розташовані досить компактно – дві в Борщівському районі (три години автобусом від Тернополя), а одна – в сусідньому Чортківському. Інші можна відвідати тільки у складі фахових експедицій.

Щоб потрапити на екскурсію, потрібно зателефонувати доглядачам підземель і домовитися наперед. Інакше ризикуєте поцілувати клямку: печери мають вхідні двері, які зачиняють на замок для охорони підземних

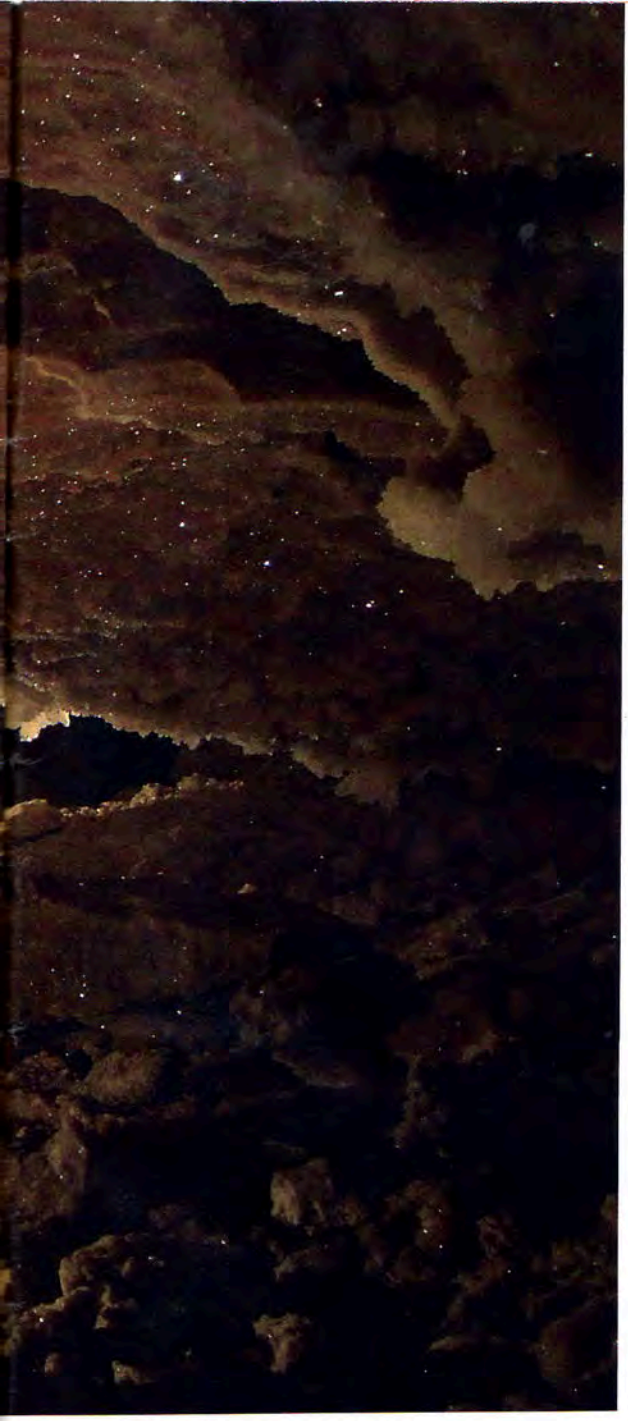

ФОТО: ЄВГЕН КОТЕНКО

ДИВО ПРИРОДИ. У печерах чи не кожен камінь має своє ім'я та легенду

ходів. Бо губляться в них навіть професіонали-спелеологи, якщо нехтують правилами безпеки.

ПРОГУЛЯНКА БЕЗ ЕКСТРИМУ

Єдина з каскаду Подільських печер, де проводять регулярні екскурсії, – Кришталева, що в селі Кривче Борщівського району. Туристи облюбували її ще з 1960-х років, відколи там провели світло. Щоранку туди вирушають автобуси з Тернополя, й з 10.00 до 17.00 екскурсоводи показують її туристам. Ті навіть шикуються в черги до входу.

Довжина печери – 23 км, з них близько 3 км доступні для огляду. Екскурсії зручні для не надто підготовлених фізично та безпечні навіть для літніх людей. Ходить собі гарно вбране панство й роздивляється довкола, слухаючи байки, якими гіди щедро присмачують суху геологію. Найпопулярніша – про грізного Володаря печери та його бранку Наталку. В підземних переходах можна побачити цілий «зоопарк» із брил, кожна з яких має тваринну назву – Буйвол, Сова, Орел, Змія, Зуб Дракона, Хребет Крокодила... Особливо тут подобається дітям – їм цікаво й не страшно. Хоча скелета, який демонструють відвідувачам, можна й злякатись – це якийсь пан заблукав у лабіринті на початку минулого століття. Однак нині загубитися в печері неможливо.

Кришталева, хоч і охрещена мандрівниками через свою безек- ›

МАНДРІВНИКОВІ НА ЗАМІТКУ

Про екскурсію Вертебою слід домовлятися з Борщівським краєзнавчим музеєм, тел. (03541) 2-692. Перед спуском у Кришталеву варто зв'язатися з гідами за тел.(03541) 37646, а щоб потрапити в Млинки – телефонуйте (067)369-56-71. Комбінезони й «шахтарські» ліхтарики можна орендувати на місці. А ось рукавиці з шипами краще мати з собою. Оптимальне взуття – кросівки з шипованою підошвою.

ФОТО: ЄВГЕН КОТЕНКО

стримність «школярською», приймає найбільший потік туристів. Єдина проблема й правдивий екстрим – ущент розбита дорога, яка веде сюди від автобусної зупинки.

СЛІДОМ ЗА ЛЮДИНОЮ-ПАВУКОМ

Для любителів більшого екстриму розкриває свої кам'яні обійми печера Скалок, що розташована в надрах гіпсових круч над каньйоном потічка Млиночки поблизу села Залісся на Чортківщині.

Контроль над печерою здійснює чортківський спелеоклуб «Кристал». Спелеологи можуть запропонувати вам ночівлю в садибі голови турклубу «Кристал» Бориса Гори. Він із родиною вже рік як залишив Тернопіль, аби жити тут. Над його воротами між прапорами України та УПА – мотто: «Свій до свого по своє». Екскурсії проводять лише українською.

Поки підіймаємося вгору слизькою стежкою, встигаємо втомитися. Під нами в долині – село. Й ось ми в печері. Без провідника сюди йти не варто – майже від дверей розбігаються однаковісінькі ходи. Навколо сіро й вогко. Прямуємо в один із ходів, і склепіння, як сніг, починає мерехтіти в світлі ліхтарів білими та прозорими кристалами. Не віриться, що це лише гіпс, закручені ходи вимило водою, а химерні брили отримали форму під час землетрусів. Процес творення дива триває: хоча в печері сухо, місцями бачиш калюжі, в які накрапує вода. Торкатися кристалів не можна: аби виріс один такий, потрібні сотні років, а розбитися він може за секунду.

Бадьоро долаємо ознайомчий маршрут. Проминувши кілька великих зал, проходимо до роздоріжжя Зірочка, минаємо камені Лавочка й Африка, милуємося Дівочою галереєю – в ній є сталагміт, який нагадує жіночі груди. Далі – невеликий плаский камінь Труна спелеолога. Так його жартома охрестили самі приборкувачі печер. Цікаво й не страшно, коли не враховувати необачних буцань об склепіння головою. Після спекотного повітря нагорі тут приємна прохолода.

Йти стає важче. В хід Чортове горло спочатку спускаємо ноги, а потім протягуємо все тіло, тримаючись за край. На зворотному шляху перелазимо через великий гострий камінь Тещин зуб, проповзаємо на колінах хід Тарганячі біги й маємо бонус від провідника – Веселий хід. Туди треба... падати головою вниз!

Але справжній екстрим – це розпори, тріщини без дна, які треба проходити, тримаючись за стіни. Спочатку страшно пройти так навіть метр. «Просвітління» настає, коли зависаєш між небом і землею на виході. Назад дороги немає, але й уперед – теж! Ноги зісковзують із мокрої поверхні, рукам немає за що вхопитися. Над тобою – 30 м гіпсу, під тобою – метрів п'ять провалля, що звужується. «Захочеш жити – не впадеш, – сміється провідник Любомир. – Іще ніхто не падав».

Він простягає зверху руку, й ти висиш на ній. Лайку і крик «А-а-а-а-а!..» стримуєш лише тому, що боїшся дихнути. Ноги метушливо шукають опору – й не знаходять. Здається, минає вічність. Усі м'язи шалено працюють. Пробуєш відштовхнутися від стін колінами. Спрацьовує! Підтягуєшся, відчуваєш під ногою клаптик опертя й нарешті

ЗАСТОРОГА. Навіть досвідчені спелеологи можуть заблукати у печері

НЕЗВІДАНЕ. Подільські печери – одні із найбільш розгалужених у світі

ФОТО: ЄВГЕН КОТЕНКО

РОЗВІДКА. Якщо вас не лякає екстрим, можна взяти участь у пошуку нових ходів

відпускаєш рятівну руку. Перемога над страхом! Іти ще багато, але на душі напрочуд легко.

Печера Скалок, чи як її любовно називають Млинки, – хрестоматійна карстова печера Поділля. Маршрути різних рівнів складності. Якщо екстрим не лякає, кожен може взяти участь у розвідці нових ходів. Її проводять ентузіасти зі спелеоклубів власним коштом, уже й не пам'ятаючи, коли востаннє отримували допомогу від держави чи місцевої влади. Помічники-волонтери їм дуже потрібні. «Ризик? – сміється Борис Гора. – Жодного! Коли знаєте правила безпеки. Ми часто знаходимо з-поміж туристів нових послідовників, які згодом вступають у наші клуби. Приїжджають працювати не за гроші, а на ентузіазмі. Ці мандрівки проганяють погані думки. В печері одразу видно, хто є хто. Хто друг, а хто відсіється».

ВНИЗ, У ГЛИБ ВІКІВ

Від Залісся до Борщова – 27 км. Біля села Більче-Золоте, за 18 км від райцентру, можна побачити Вертебу – єдиний у світі підземний музей трипільської культури. Її недаремно номінували до списку семи чудес України. Наддністрянська Помпея, як її називають, за кількістю й багатством знахідок серед печер світу в авангарді. Чимало її артефактів – у музеях Європи.

Їдемо машиною з Борщева. Дороги препогані. «Над цією калюжею ми з Михайлом Сохацьким, директором музею, взяли шефство – відводимо воду», – жартує краєзнавець Олександр Дудар, коли минаємо особливо широку калабаню.

Вертеба – єдиний відомий випадок, коли трипільці знайшли собі прихисток під землею. Її відкрили в 1820 році. Орендар цих земель Ян Хмелецький на полюванні загнав лиса в яму й спорядив туди «експедицію». Випили «експедитори» чимало, тож надумали спустити в яму колегу головою вниз. І почули дикий зойк – той побачив купу битого череп'я та кісток і подумав, що потрапив до пекла.

За Австро-Угорщини тут бувало багато дослідників. А вже 1999 року експедиція того-таки Михайла Сохацького знайшла у печері цілісний культурний шар часів неоліту.

Спустившись до Вертеби, бачимо привітні, широкі ходи й зали. Закопчені стіни не так давно були всипані білими кристалами. Нині – жодного. Це доклалися перші відвідувачі з факелами й сучасники з XX століття. У печеру в радянські часи скидали сміття, а діти палили тут гуму й мазут. Уже в 1990-ті звідси вивезли два КамАЗи непотребу.

Пам'ятки віків починаються одразу. Й усе – автентика. «Вертеба дуже багата на трипільську культуру, – краєзнавець підіймає з підлоги черепок, бережно відкладає. – Бачите, ще й досі трапляються знахідки. В 1996 році ми виявили близько 300 кг трипільського посуду!»

Кульмінація мандрівки – діорама з життя трипільців. Вони мешкали тут 800 років. Їжу давало їм землеробство, дах над головою – глинобитні хати, тому навряд чи жили в печері постійно. Проте взимку при +11 всередині, можливо, й ховалися від завірюх. Це одна гіпотеза. Інша – печера була сакральним місцем, первісним храмом, адже там знайшли ритуальні поховання.

XX століття додало історії Вертеби нових сторінок. У районі Хатки під час Другої світової ховалися від фашистів євреї. Ми бачили кам'яні перегородки, які розділяли їхні сім'ї. Знаходили тут криївку й упівці. Привіт від них – напис «Слава Україні!», видряпаний високо під стелею. В дальніх закутках печери є упівська яма – місце відпочинку, де збереглися залишки дерев'яних ліжбищ.

«Ми з американськими генетиками хочемо зробити порівняльний аналіз ДНК трипільця й сучасного українця, який проживає в Більче-Золоте. Щоб з'ясувати, чи є ми нащадками цієї цивілізації, – ділиться планами краєзнавець Дудар. – Але без будь-яких досліджень я скажу, що за 5000 років тут пройшло стільки народів...» Печеру Вертебу планують внести у список екскурсійних об'єктів до Євро-2012.

«Ось подивіться, за тим горбком, біля села Стрілківці, – печера Озерна, – показує Дудар. – Третина її площі – вода. А там, – показує в інший бік, – Оптимістична. Її скоро відкриють для туристів».

Оптимістичну, що біля села Королівка, вже занесено до книги рекордів Гіннеса як найбільшу на планеті гіпсову печеру і як другу за загальною довжиною ходів.

ВАРТО ПОБАЧИТИ

Монастирок, або Тернопільській Стоунхендж – скельний монастир і печера Язиченська за 8 км від Вертеби. Ймовірно, це місце могло бути дохристиянським капищем.

Джуринський водоспад біля села Нагіряни на Борщівщині, неподалік печери Джуринської. Річка падає вниз каскадом заввишки близько 17 м.

Зал Казка в західному районі печери Млинки – мальовниче скупчення сталактитів і сталагмітів.

Життя одне. Живи!
Феєрія мандрів
Туризм. Відпочинок. Екскурсії. Авіаквитки.
Україна. Європа. Увесь світ!
Туристична фірма Феєрія
м. Київ, вул. Гайцана, 8/9, ⊖ Арсенальна
тел.: (044) 501 01 82/83, 583 05 20
www.feerie.com.ua
ліц. ДТАУ АВ № 020121 від 14.02.2006
Мережа туристичних агенцій Феєрія мандрів

БАЛТІЙСЬКИЙ МЕДІА-ПРОГРЕС

У Латвії цього місяця відбулися дві цікаві події, пов'язані з масмедіа: ця країна перейшла на цифрове ТБ (у принципі, зважаючи на її невеликі розміри, це цілком очікуване досягнення). По-друге, там запустили латиськомовну версію Forbes. Уявіть собі, у небагатій за європейськими мірками країні з населенням 2,2 млн осіб (причому латишів поміж них заледве 60%), яка ще не вибралася з глибокої економічної кризи, видаватимуть міжнародний бізнес-журнал накладом 20 тис.! Натомість у 46-мільйонній Україні аналогічного видання взагалі немає і не було навіть у кращі часи. А якби й було, то видавалося б, вочевидь, не українською, а російською.

Дмитро Губенко

ПРО ІСТОРІЮ

Дивна виставка, присвячена історії США, відкрилася в Луврі. Спантеличений відвідувач серед портретів Вашингтона, Джефферсона тощо бачить портрети королів і принцес Англії, Франції і навіть китайських імператорів, тобто американці просто «привласнили» історію всіх країн, звідки колись приїхали предки громадян США. Скажете, такого не може бути. Справді, в американців не може, а ось у росіян – запросто. У межах Року Росії у Франції в Луврі представлено виставку російської ікони. Там поміж московських князів усі наші правителі часів Київської Русі, а Анна Київська, як зазвичай називають французи свою королеву, доньку Ярослава Мудрого, названа princesse Russe.

Олена Чекан

КРУГООБІГ

Кондуктор в електричці видала решту з сотні дрібними. Ці потерті мозолястими селянськими і робітничими руками одно- та двогривневі купюри згодом перекочували в обмінник і разом з іншими тризубими побратимами були віддані за хрусткий зелений папірець. Папірець потрапить через іпотеку до банку російського походження, і не виключено, що у вигляді закуплених Москвою мерседесів для уряду він опиниться в Німеччині. Звідти ж недалеко вже й до батьківщини «зеленого», котра, мов гігантський пилосмок, стягує надруковані на власному станку долари на порятунок економіки. Повернеться до «мозолястих» комбайнами «Джон Дір», Мак-Дональдсом і Голлівудом.

Роман Кабачій

Богдан Буткевич

КІТ VS ЗОМБІ

Часом, коли я дивлюся на свого кота, запитую себе: чи не нудно йому бути самим собою, себто котом? Адже хоч я його й люблю, та мушу визнати, що всі його дії досить прості й передбачувані. Поїв – поспав – поганявся за хвостом, папірцем або моєю рукою – погурчав під тією ж рукою. Ось, власне, і все. А, забув, із кішками він ще не гуляє, бо маленький. Ні тобі книжку почитати, ні фільм подивитися, ні з друзями попиячити. А потім подумалося: насправді бути котом набагато цікавіше, ніж обивателем, яким є більшість людей. Бо кіт живе так, як йому природою встановлено. А ті зомбі існують із порожніми очима, називаючи це існування життям.

Ігор Кручик

УСПІШНЕ ХОБІ

Мій шкільний учитель Георгій Петрович Скарлато 30 років тому написав книжку «Цікава географія». А найцікавіша й водночас найкорисніша порада, яку я від нього чув, була така: «Якщо приїжджаєш у нове для себе місто чи село і хочеш пізнати його якнайшвидше, йди на базар». Згідно з цією настановою я бував на ринках Криму й Донбасу, Узбекистану й Польщі і переконувався: Георгій Петрович правий. Книжка мала чималий успіх, не раз перевидавалася. Її рекомендують у школах для позакласного читання. Помоєму, й досі додруковують. На Заході Георгій Петрович був би заможною людиною, жив би на гонорари. Може, ще щось написав би. А в нас віддавав більшу частину життя урокам у школі, а письменництвом займався як хобі.

Вікторія Герасимчук

ОФІСНІ ВІЙНИ

Щоб з'ясувати, наскільки галантні чоловіки у вашому колективі, потрібно лишень повісити на стіні кондиціонер. А краще не просто на стіні, а над головами колег жіночої статі (це дозволяє також заощадити електроенергію роботодавцеві). Втім, інколи таким чином можна з'ясувати не лише наскільки галантні, а й наскільки гарячі. Був у мене в іншій редакції колега, який влітку підбігав до мене (а я вважаю, що найкраща температура для приміщення +25), задирав майку, хапав мене за руку і кричав: «Помацайте мене, який я гарячий!». Звісно, вам смішно, а мені доводилося мацати! Багато всього можна дізнатися завдяки кондиціонеру.

СІТІ
КАНАЛ ТВОГО МІСТА
Ліцензія: серія НР № 0900-м від 19.05.2005
ЩОСУБОТИ
20:30
22:30
З Людмилою Добровольською
7 ДНІВ СІТІ

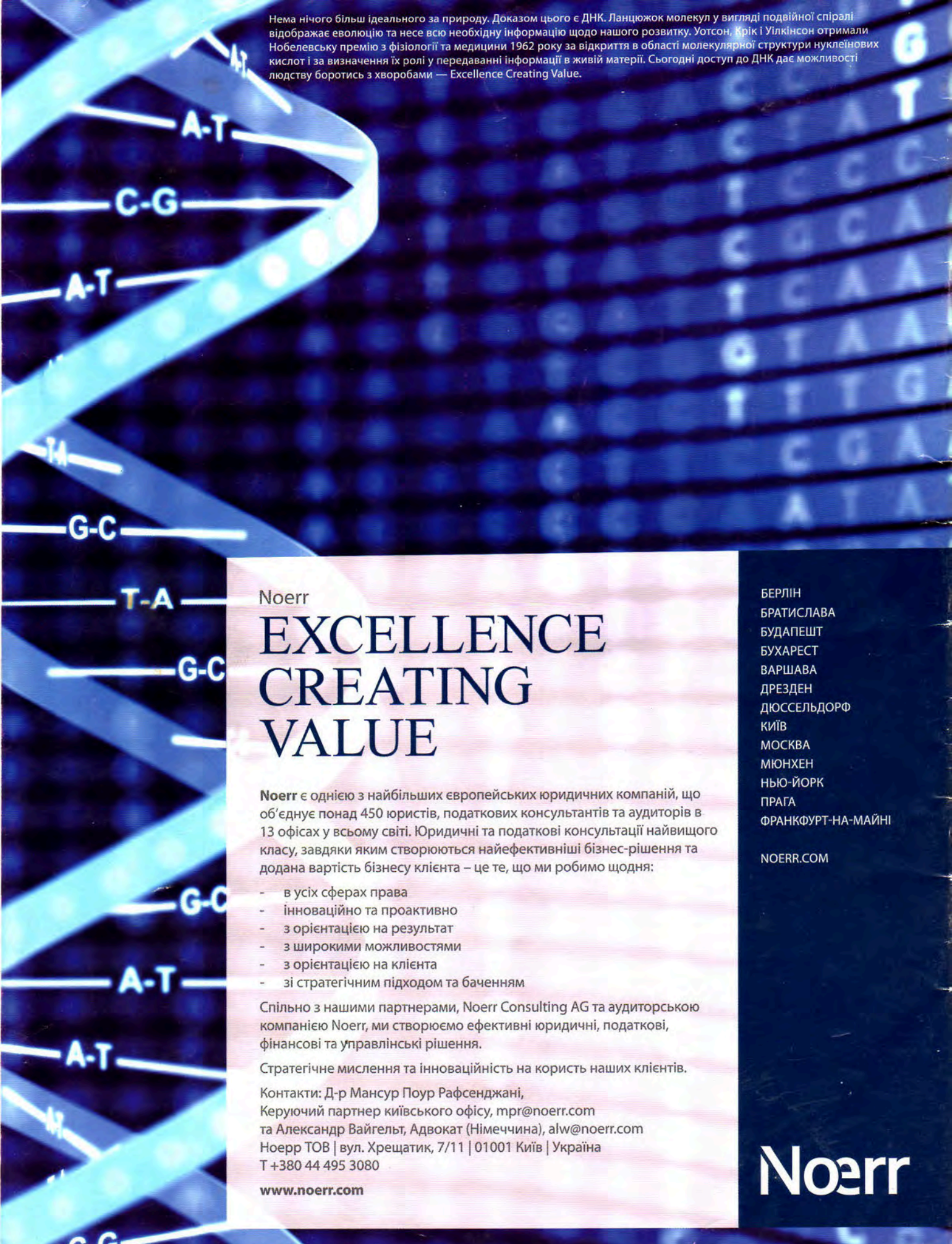

Нема нічого більш ідеального за природу. Доказом цього є ДНК. Ланцюжок молекул у вигляді подвійної спіралі відображає еволюцію та несе всю необхідну інформацію щодо нашого розвитку. Уотсон, Крік і Уілкінсон отримали Нобелевську премію з фізіології та медицини 1962 року за відкриття в області молекулярної структури нуклеїнових кислот і за визначення їх ролі у передаванні інформації в живій матерії. Сьогодні доступ до ДНК дає можливості людству боротись з хворобами — Excellence Creating Value.

Noerr

EXCELLENCE CREATING VALUE

Noerr є однією з найбільших європейських юридичних компаній, що об'єднує понад 450 юристів, податкових консультантів та аудиторів в 13 офісах у всьому світі. Юридичні та податкові консультації найвищого класу, завдяки яким створюються найефективніші бізнес-рішення та додана вартість бізнесу клієнта – це те, що ми робимо щодня:

- в усіх сферах права
- інноваційно та проактивно
- з орієнтацією на результат
- з широкими можливостями
- з орієнтацією на клієнта
- зі стратегічним підходом та баченням

Спільно з нашими партнерами, Noerr Consulting AG та аудиторською компанією Noerr, ми створюємо ефективні юридичні, податкові, фінансові та управлінські рішення.

Стратегічне мислення та інноваційність на користь наших клієнтів.

Контакти: Д-р Мансур Поур Рафсенджані,
Керуючий партнер київського офісу, mpr@noerr.com
та Александр Вайгельт, Адвокат (Німеччина), alw@noerr.com
Ноерр ТОВ | вул. Хрещатик, 7/11 | 01001 Київ | Україна
T +380 44 495 3080

www.noerr.com

БЕРЛІН
БРАТИСЛАВА
БУДАПЕШТ
БУХАРЕСТ
ВАРШАВА
ДРЕЗДЕН
ДЮССЕЛЬДОРФ
КИЇВ
МОСКВА
МЮНХЕН
НЬЮ-ЙОРК
ПРАГА
ФРАНКФУРТ-НА-МАЙНІ

NOERR.COM

Noerr